

BBA

BUREAU

VOOR

BOUWHISTORIE

EN

ARCHITECTUURGESCHIEDENIS

V.O.F.

BOUWHISTORISCHE
OPNAME
MET
WAARDESTELLING

**Landhuis
Oud-Amelisweerd
Koningslaan 9**

BUNNIK

LANDHUIS OUD-AMELISWEERD

Koningslaan 9, Bunnik

BOUWHISTORISCHE OPNAME MET WAARDESTELLING

BUREAU

VOOR

BOUWHISTORIE

EN

ARCHITECTUURGESCHIEDENIS

V.O.F.

INHOUD

VOORWOORD	8
OVERZICHT OBJECT	10
HISTORIE	20
Vroegste ontwikkelingen	22
Huis met trapgevel	23
Een 'onaanzienlijk huis'	26
Een aanzienlijk nieuw huis	29
Indeling landhuis	31
Architect of dilettant	33
Proportionering	37
Opstand	39
Wanddecoratie	41
Functioneren	48
Korte tijd koninklijk	54
Buitenplaats voor een burgemeester	57
Beperkte modernisering	60
Laatste particuliere bewoners	65
Op zoek naar een nieuwe bestemming	71
Vergelijking	75
BESCHRIJVING EN ANALYSE	78
Situering	78
Constructie en exterieur	81
<i>Constructie</i>	81
<i>Bouwmassa</i>	81
<i>Gevels</i>	82
<i>Zuidgevel</i>	82
<i>Noordgevel</i>	82
<i>Oostgevel</i>	83
<i>Westgevel</i>	83
<i>Dak</i>	87

Interieur	88
<i>Kelder en kruipruimten</i>	88
<i>Kelder -1.1</i>	81
<i>Kelder -1.2</i>	91
<i>Kruipruimten</i>	93
<i>Bel-etage</i>	95
0.1	96
0.2	101
0.3	102
0.4	104
0.6	106
0.7	107
0.5 [1.3]	109
0.8 [1.4]	112
0.9 [1.5]	114
0.10 [1.6]	118
0.11 [1.7]	124
0.12	127
0.13 [1.8]	128
0.14	132
0.15	133
0.16	134
<i>Aanbouw aan de westzijde</i>	136
1.17	136
1.18	138
1.19	141
<i>Eerste verdieping</i>	142
1.16	143
1.0	146
1.1 [2.11] en 1.2 [2.12] – 1. Rode appartement	147
1.3 [2.1] – 6. Gele kamer	150
1.4 (2.2) en 1.5 [2.3] – 2. Blauwe appartement	151
1.6	153
1.7	154
1.8 [2.4] en 1.9 [2.5] – 3. Roze appartement	155

1.10 [2.6] en 1.11 [2.7] – 4. Groene appartement	159
1.12 [2.8] en 1.13 [2.9] – 5. Donkergroene appartement	162
1.14	165
1.15	166
Zolderverdieping	167
2.0	168
2.1 en 2.2B1, 2.1B2, 2.1K1 en 2.1K2	171
2.5 en 2.5B en 2.5K	174
2.8 en 2.8B	176
2.9	178
Vliering	180
WAARDESTELLING	186
Leeswijzer	186
Beschermingswijzen	187
Cultuurhistorische waardering (contextuele waardestelling)	187
<i>Algemene cultuurhistorische waarden</i>	187
<i>Ensemblewaarden</i>	188
<i>Architectuur- en bouwhistorische waarden</i>	188
<i>Gaafheid en zeldzaamheid</i>	188
Monumentwaarden (interne waardestelling)	198
<i>Bouwmassa, exterieur en constructie</i>	198
<i>Interieur en afwerking</i>	190
<i>Indeling en afwerking kelders en kruipruimte</i>	190
<i>Indeling bel-etage</i>	191
<i>Afwerking en inrichting bel-etage algemeen</i>	191
<i>Afwerking en inrichting in het bijzonder</i>	191
<i>Indeling eerste verdieping</i>	193
<i>Afwerking inrichting appartementen en verkeersruimten</i>	194
<i>Indeling zolder</i>	194
<i>Afwerking en inrichting zolder</i>	195
<i>Indeling vliering</i>	195
<i>Afwerking en inrichting vliering</i>	195
Waardestellingsrepresentatietekeningen	196
Samenvatting waardestelling	202

SAMENVATTING	203
TREFWOORDEN	205
BRONNEN en LITERATUUR	206
BIJLAGE 1 Redengevende omschrijving monumentenregister	209
COLOFON	194

VOORWOORD

Ten oosten van de stad Utrecht ligt langs de Kromme Rijn het landgoed Oud-Amelisweerd. Dit landgoed met bijbehorend landhuis kent een lange geschiedenis. Het huidige huis is rond 1770 tot stand gekomen op de restanten van een ouder huis. Het vormt de kern van het gelijknamige landgoed, maar alleen het huis is onderwerp van dit onderzoek. Het huis heeft als adres Koningslaan 9 te Bunnik en het perceel staat bekend als kadastrale gemeente Bunnik, sectie C 271.

Het hoofdgebouw maakt onderdeel uit van de historische buitenplaats Oud-Amelisweerd dat is aangewezen als een complex met dertien rijksmonumenten (complexnummer 526327). Het landhuis zelf is ingeschreven als rijksmonument 526328 (Bijlage 1).

Het landgoed is sinds 1951 eigendom van de gemeente Utrecht. In het kader van een nieuwe invulling voor het landhuis is door de Utrechtse Vastgoed Organisatie Team Vastgoed opdracht gegeven aan het Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis (BBA) te Utrecht om een bouwhistorisch onderzoek met waardestelling te doen naar het huis Oud-Amelisweerd.¹ Dit op basis van het door de opdrachtgever opgestelde *Plan van Onderzoek voor een Bouwhistorische Opname en actualisatie van de waardestelling*.²

Doel van dit onderzoek - in de vorm van een bouwhistorische opname - is om inzicht te krijgen in de bouwhistorie en de actuele cultuurhistorische waarden om daarmee een bijdrage te leveren aan een integrale afweging en advies van de Utrechtse Vastgoedorganisatie over de toekomst van het gebouw. Geleverd wordt een actuele wetenschappelijke onderbouwing van de waardestelling op basis van de bouwhistorische opname. Dit op vertrekkniveau, waarbij constructie en afwerking van de vloer, wanden en plafond worden bekeken. Daarnaast is er speciale aandacht voor het behang, de samenhang en het functioneren van het gebouw en de touwlift.

In dit rapport zal na een korte toelichting op het ontstaan en de geschiedenis van het landgoed en landhuis ingegaan worden op de cultuurhistorie en de ontwikkelingsgeschiedenis van het huis zelf. Ook zal de context van het pand worden behandeld. De analyse resulteert in een tweeledige waardestelling. Ten eerste zal een contextuele waardestelling worden gemaakt van het landhuis ten opzichte van vergelijkbare landhuisontwikkelingen. Ten tweede zal een interne waardestelling worden gemaakt van de afzonderlijke interieuronderdelen van de onderzochte ruimten. Doel daarvan is om het exterieur en het interieur op onderdelen te waarderen. Deze waardering zal vergezeld gaan van waardestellingsrepresentatietekeningen.

Het gebouw is vrijwel noord-zuid gericht en in het rapport wordt de voorgevel als noordgevel beschouwd.³ Voor het tekenwerk is gebruik gemaakt van de door de opdrachtgever aangeleverde tekeningen die ten behoeve van de restauratie in 2012 zijn vervaardigd door BBOR (gereviseerd in 2016).⁴ In de beschrijving wordt de hui-

¹ Volgens de offerte d.d. 20 februari 2020, goedgekeurd 11 maart 2020.

² 11022020_PVO HBO Landhuis OA_Def, d.d. 11 februari 2020.

³ Voor dit rapport houden wij de schrijfwijze met streepje aan: Oud-Amelisweerd.

⁴ Tekeningen van Bureau voor Bouwhistorisch Onderzoek en Restauratie BBR; Krijn C. van den Ende.

dige ruimtenummering aangehouden. Waar relevant staat de oude nummering tussen haakjes. De aanduidingen links en rechts dienen gelezen te worden gezien vanuit de hoofdingang.

De rapportage is opgesteld in overeenstemming met de *Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek, Lezen en analyseren van cultuurhistorisch erfgoed* (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Stichting Bouwhistorie Nederland, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Atelier Rijksbouwmeester en Rijksgebouwendienst, Den Haag 2009).⁵

De volgens deze richtlijnen opgestelde waardestelling, bestaande uit een contextuele en een interne waardestelling met de bijbehorende waardestellingsrepresentatietekeningen is wat inmiddels een *statische waardestelling* genoemd wordt.⁶ Dit vanwege het feit dat ze - als een 'nulmeting' - uitsluitend de monumentwaarden van de huidige situatie in ogenschouw neemt en in principe geen voorstellen voor toekomstige aanpassing beoogt.

De verslaglegging in dit rapport berust op bezoeken aan het gebouw (26 maart en 15 april 2020) en de daaruit volgende analyse. De in het rapport opgenomen foto's van de huidige situatie zijn gemaakt op de dagen van het bezoek (tenzij anders aangegeven). Het onderzoek ter plaatse bestond uit visuele waarnemingen van de in het zicht zijnde onderdelen. Het onderzoek en de verslaglegging werden uitgevoerd door dr. ing. R. Stenvert en drs. S.G. van Ginkel-Meester.

Onze bijzondere dank gaat uit naar de heren Joppe Verhoeff van de Utrechtse Vastgoed Organisatie en Kees Rampart van de gemeentelijke afdeling Erfgoed, architect Marc van Broekhuijsen en de heer Arjen Meurs.

Ronald Stenvert
Saskia van Ginkel-Meester
Utrecht, juni 2020

⁵ Voor de goede orde dient opgemerkt te worden dat door de Utrechtse Vastgoedorganisatie is gevraagd naar een bouwhistorisch onderzoek volgens de *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*. Dit onderzoek wordt als zodanig in een cultuurhistorische context geplaatst conform de volledige titel van de richtlijnen: *Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek: Lezen en analyseren van cultuurhistorisch onderzoek*.

⁶ *Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek*, p. 17-18 geeft het onderscheid aan tussen contextuele en interne waardestelling.

OVERZICHT OBJECT

Ten oosten van de stad Utrecht ligt aan de Kromme Rijn het landgoed Oud-Amelisweerd waarvan de kern wordt gevormd door het landhuis Oud-Amelisweerd.

De oorsprong van het gebied gaat terug tot 1224 wanneer sprake is van een ‘weerd’ van ridder Amelis. Vanwege het stenen huis dat hier gestaan moet hebben, werd Oud-Amelisweerd in 1536 erkend als ridderhofstede. Wat er stond, werd in het rampjaar 1672 door de Fransen verwoest. Het geheel werd in 1725 gekocht door Jacob Johan van Delen die de trapgevel liet slopen en ernaast aan de kant van de Kromme Rijn een breed eenlaags huis bouwde, waarvan fundamenten bewaard zijn gebleven.

Rond 1770 liet de nieuwe eigenaar, Gerard Godard Taets van Amerongen, het huidige landhuis bouwen. Het is aannemelijk dat hij het huis zelf heeft ontworpen in een neoclassicistische stijl met enkele rococo-elementen. Het resultaat is een rijk buitenhuis met marmeren vestibule, grote staatsietrap en op de begane grond of bel-etage kamers in enfilade. Op de verdieping bevinden zich ter weerszijden van de middengang vijf appartementen en op zolder drie dienstboden- of meidenkamers. Het belangrijkste onderdeel wordt gevormd door de diverse fraaie behangsels, waaronder twee bijzondere Chinese behangsels die dateren uit de bouwtijd.

Na de dood van Gerard Godard verkocht zijn zoon in 1808 het landhuis aan koning Lodewijk Napoleon die een zomerverblijf zocht. In 1811 kwamen beide Amelisweerden in handen van de burgemeester van Utrecht, Paulus Wilhelmus Bosch van Drakestein.

In 1899 kwam het in bezit van Willem Eugene Bosch, die zich net als zijn vader Bosch van Oud-Amelisweerd lieten noemen. Hij ging over tot een beperkte modernisering in de vorm van een watercloset met stortbak en een handbediende personenlift. Pas tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het huis op waterleiding en elektriciteit aangesloten. Vanaf 1948 huurde de familie De Wijs het huis. Ook na de verkoop van het landgoed aan de gemeente Utrecht in 1951 bleef het tot 1988 bewoond.

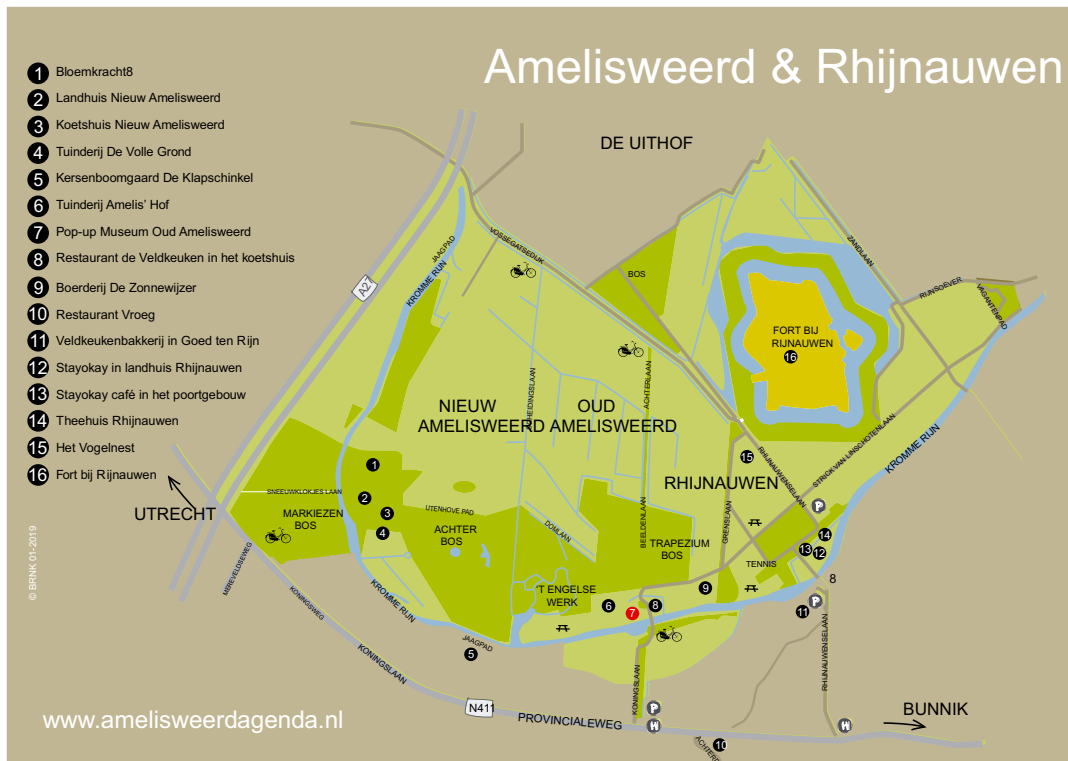
De authentieke toestand en de belangrijke behangsels maakten dat het huis vanaf 1989 cultuurhistorisch onderzocht ging worden en daarnaast herstelde een casco-restauratie het ergste verval. In 2009-2013 vond een conserverende restauratie plaats onder leiding van Krijn van den Ende, evenals conservatie van de behangsels. Het interieurontwerp voor het te openen museum werd gemaakt door Soda interieurarchitecten. Het Museum Oud-Amelisweerd ging in 2014 open en functioneerde tot maart 2020 als Pop-Up Museum MOA.

1 Kadastrale kaart met de actuele situatie van het gebied rondom het landhuis Oud-Amelisweerd (in oranje). De kaart is noordgericht. (Herkomst: www.kadaster.nl; bewerking rs).

2 Luchtfoto met centraal het landhuis Oud-Amelisweerd, aangegeven als Pop-up Museum Oud Amelisweerd. Het noorden is boven. (Herkomst: www.google.nl/maps)

3 Tekening van de landgoederenzone met Nieuw en Oud Amelisweerd en Rhijnauwen. (Herkomst: www.amelisweerdagenda.nl)

4 De achterzijde (zuidgevel) met de Kromme Rijn op de voorgrond.

5 Voorgevel (noordgevel) en zijgevel (oostgevel), gezien vanuit het noordoosten.

6 De omlijste ingang. De rechthoekige 'mat' voor de deur is een liftplatform voor mindervaliden.

7 Deel van de westgevel met bijkeuken en schuur en rechts daarvan de dienstingang.

8 De Chinese salon (0.10) met schouwpartij, gezien naar het noordoosten.

9 De Fazantenkamer (0.11), gezien naar het zuidoosten.

10 De Vogeltjeskamer (0.9), gezien naar het noorden.

11 De Oud-Hollandse kamer (0.13), gezien naar het oosten.

12 De Grijszame kamer (0.5), gezien naar het noordoosten, met op de voorgrond het tentoonstellingsmeubel met o.a. de in het huis gevonden behangselrestanten.

13 De wc (links, 0.6) en de handbediende lift (rechts, 0.7), die in 1921 in het landhuis werden aangebracht.

14 Detail van de keuken (0.1) met het gietijzeren deel voor het warme water.

15 De zuidwestelijke hoek van de bijkeuken (1.17) met de dubbele pomp.

16 Het oudste deel van de kelder (-1.2) met de gemetselde fundamenten voor de vaten.

17 De vierkante kelder (-1.1) met ribloze kruisgewelven.

18 Het trappenhuis (0.12 en 1.16), gezien vanaf de omling op de eerste verdieping.

19 De middengang (1.0) op de eerste verdieping.

20 Kamer 1.5 op de eerste verdieping, gezien naar het zuidoosten. De pop met de Amsterdam Rainbow Dress is een overblijfsel van de tentoonstelling *Dresscode: dress to impress* uit 2019 in het Pop-Up Museum Oud-Amelisweerd.

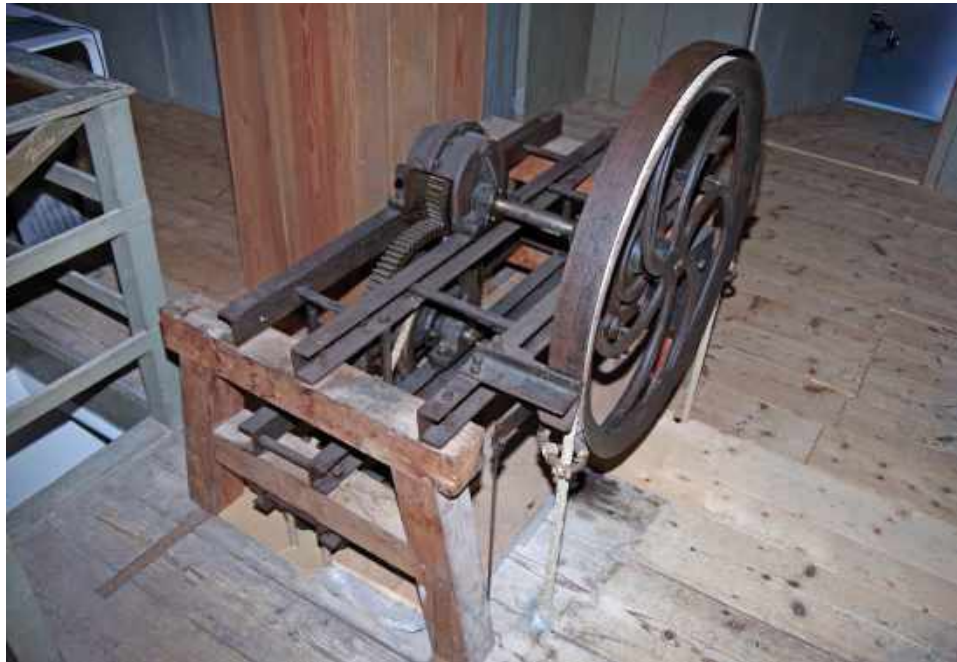
21 Kamer 1.9 op de eerste verdieping, gezien naar het noordoosten.

22 Een van de drie meidenkamers op zolder met een deel van de kapconstructie en een bedstede.

23 Het hijsrad op de vliering.

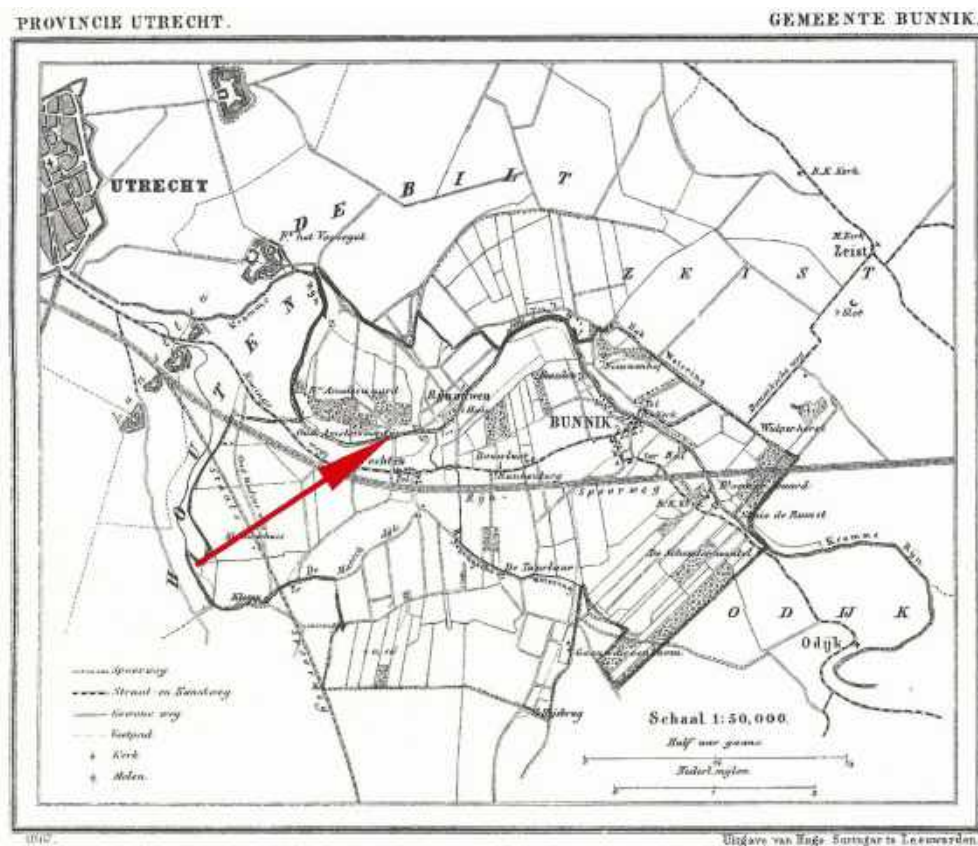

24 Het machinedeel van de handbediende lift met het grote wiel voor de handbediening en de tandraderen voor de zekering van de lift.

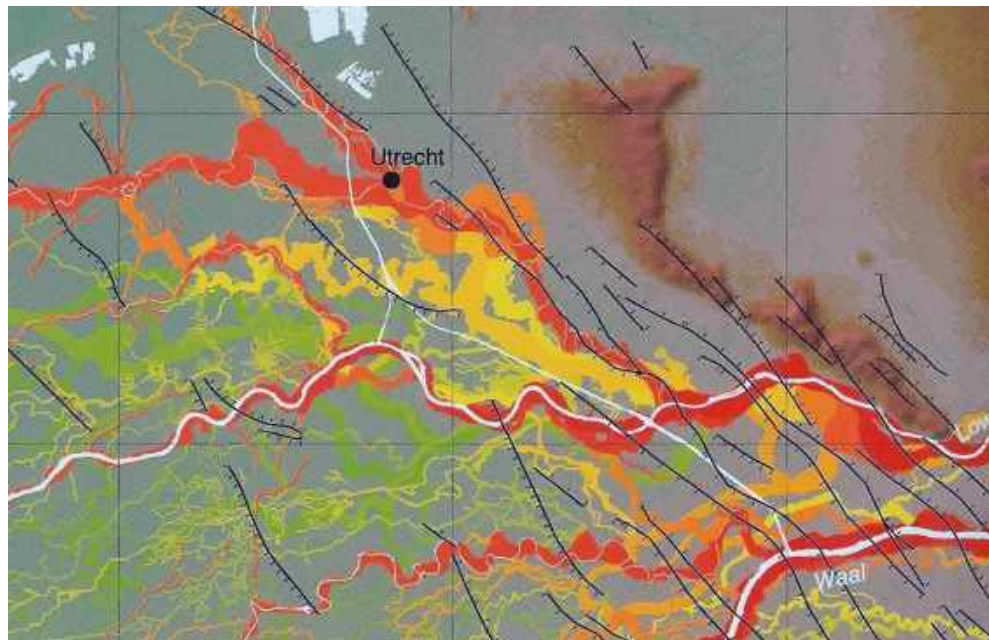
HISTORIE

Enkele kilometers ten westen van de stad Utrecht ligt langs de Kromme Rijn een landschappenzone bestaande uit de buitenplaatsen Oud- en Nieuw-Amelisweerd en Rhijnauwen. Dit gebied ligt tevens in de Nieuwe Hollandse Waterlinie met het Fort bij Rhijnauwen aan de noordzijde en het Fort Vechten aan de zuidzijde. Dat laatstgenoemde fort ligt aan de overkant van de snelweg A12, die samen met de oude Koningslaan tussen Utrecht en Bunnik en de spoorweg Utrechts-Arnhem in een smalle strook tussen Fort Vechten en de Kromme Rijn doorloopt.

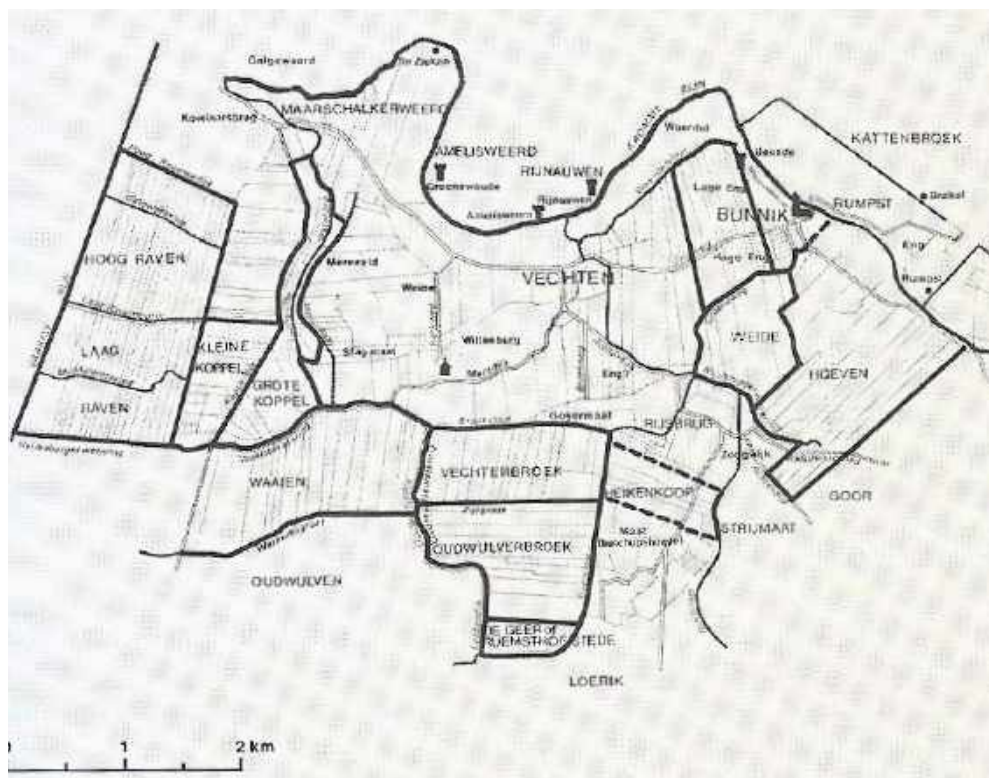
De Kromme Rijn is vermoedelijk rond 1000 voor Chr. ontstaan als belangrijke aftakking van de Rijn naar de Noordzee. Sinds ongeveer 47 na Chr. vormde het de noordelijke grens van het Romeinse Rijk. Vanaf het jaar 838 verlegde de Rijn haar loop en werd de Lek belangrijker. De Rijn zelf werd smaller en verlandde. In 1122 besloot de Utrechtse bisschop Godebald (+1127) de Rijn bij Wijk bij Duurstede af te dammen om het land zo tegen overstromingen te kunnen behoeden en ook om het omringende land te ontginnen. Na 1478 zorgde een duiker in de dam voor een regelmatige watertoevoer naar de Kromme Rijn. De oudste vermelding van de naam Kromme Rijn dateert uit de zestiende eeuw.

25 De gemeente Bunnik in 1868 met Oud-Amelisweerd bij de rode pijl. (Herkomst: Kuyper 1868; herdruk 1986)

26 Stroomgebied van de Rijn met in bruin rechtsboven de stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug en links daarnaast de stad Utrecht. De rode stroom, die daarnaartoe voert, is de Kromme Rijn. (Herkomst: Renes 2005, detail afb. p.6)

27 Het oude cultuurgebied met de ontginningen van Bunnik en Vechten. (Herkomst: Van Ginkel-Meester 1989, 21; naar Dekker 1983)

Vroegste ontwikkelingen

De naam van het landgoed is ontleend aan de ontginningen in dit gebied na de afdamming van de Rijn bij Wijk bij Duurstede. De waard (of weerd) is genoemd naar ridder Amelis die het gebied in 1224 in bezit kreeg van het kapittel van Oudmunster.⁷ Vermoedelijk rond 1380 vond een scheiding plaats tussen Nieuw- en Oud-Amelisweerd. Het westelijke deel onder de naam Nieuw-Amelisweerd kwam toe aan het geslacht Van Groenewoude. Het oostelijke deel bestond uit twee lenen, één aan de ridderhofstad Zuilenburg en de ander aan de proosdij van Oudmunster. Samen met Oud-Wulven kwam de heerlijkheid Oud-Amelisweerd in 1453 in het bezit van het geslacht van Renesse.

Over de vorm en het uiterlijk van het toenmalige huis is niets bekend. Op de oudste bekende tekening van Oud-Amelisweerd uit 1731 staat een huis met een trapgevel haaks op de rivier getekend met daarachter een heuvel met omheining. Deze heuvel, die ongeveer moet hebben gelegen waar zich nu de ijskelder bevindt,⁸ kan niet van een natuurlijke oorsprong zijn. Deze moet op een bepaald moment zijn opgeworpen. Dat heeft aanleiding gegeven om te veronderstellen dat er een mottekasteel kan hebben gestaan.⁹ Daarvan is echter niets teruggevonden.¹⁰ Wel is er mogelijk sprake geweest van een ophoging met daarop een stenen huis. Op grond daarvan werd aanspraak gemaakt om als ridderhofstede erkend te worden. Dat kon alleen als er sprake was van een stenen huis en dat moet het geval zijn geweest toen Johan van Renesse (1505-1553) Oud-Amelisweerd in 1536 als ridderhofstad erkend kreeg. De restanten van dat stenen huis lagen mogelijk achter het huis met de trapgevel op de tekening van 1731.

28 Gezicht op Amelisweerd (hier *Klijn Amelisweerd* genoemd) aan de Kromme Rijn tussen Utrecht en Bunnik, getekend door Cornelis Pronk op 9 september 1731. Links de opgeworpen heuvel en rechts een deel van de boerderij die rond 1770 werd gesloopt. (Herkomst: Beeldbank HUA)

⁷ Van der Woude 1995.

⁸ Reinink & Vermeulen 1981. Daar staat overigens deze ijskelder niet in vermeld. De ijskelder van Oud-Amelisweerd zou uit 1808 moeten stammen, maar mogelijk op de plaats van een oudere voorganger. Breemhaar 1993, 72.

⁹ Mottekastelen, zie Janssen e.a. 1996, 37-45. Een voorbeeld van een klein mottekasteel is het in oorsprong dertiende-eeuwse Sterkenburg aan de Langbroekerwetering. In het geval van Oud-Amelisweerd lijkt het eerder te gaan om een uit de zeventiende eeuw daterende uitkijkheuvel.

¹⁰ Breemhaar 1993. Archeologisch onderzoek in 1992 heeft niets in die richting aan het licht gebracht.

29 Detail van de kaart van de provincie Utrecht uit de periode 1630-1635 met aangegeven *Reijnouwen* (Rhijnauwen) en *Heer Melis waert* (Amelisweerd). (Herkomst: Beeldbank HUA)

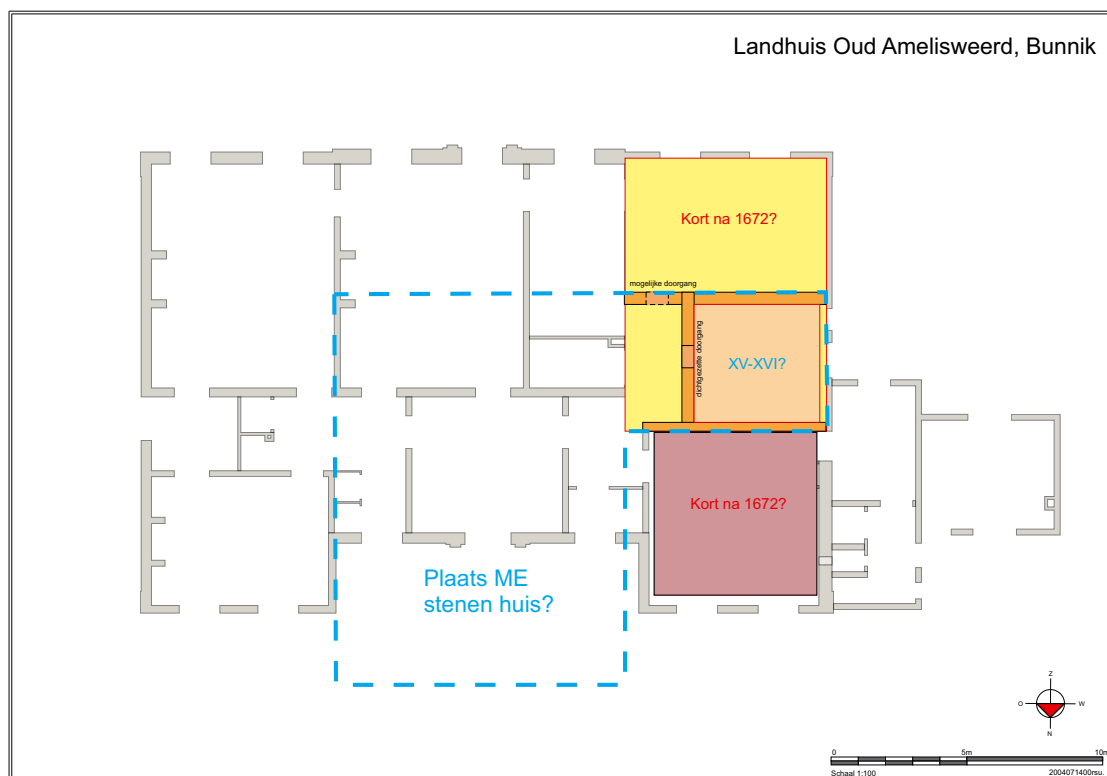
30 Impressie van de verwoesting van kasteel Oud-Amelisweerd door Franse troepen in 1672, gemaakt door W.P. Hoevenaar, circa 1840. (Herkomst: Beeldbank HUA)

Huis met trapgevel

De zoon van Johan, Jan Baptista van Renesse, moest Oud-Amelisweerd wegens een hypotheekschuld in 1583 verkopen. De ridderhofstad werd toen gekocht door Amelis uten Engh, die vanaf 1575 ook Nieuw-Amelisweerd bezat. In 1594 kwam Oud-Amelisweerd aan jhr. Johan van Huchtenbroek (1563-1601), wiens zoon Cornelis het goed in 1631 verkocht aan Jacob van Hoof van Zijl. Diens zoon Jacob overleed in 1648

kinderloos, waarna het goed vererfde op Huybert van Bueren. Vervolgens ging het over op zijn zoon Balthasar van Bueren (1604-1669) en na diens dood op Frederik Ignatius van Bueren (1650-1706).¹¹ Het huis was in zijn bezit toen het in het rampjaar 1672 door de Fransen werd verwoest.

De verwoeste ridderhofstad zelf werd niet meer herbouwd, maar er kwam wel een kleine nieuwe bebouwing. Dat kan goed het door Pronk in 1731 afgebeelde huis met de trapgevel zijn geweest (afb. 28). Dat volume past op de zuidwesthoek van het huidige huis. Het huis zelf lijkt te bestaan uit twee vertrekken met het voorste gericht op de Kromme Rijn en het achterste deel met vensters naar het westen. Dat deel staat op de nog bestaande oude kelder met tongewelf, die goed uit de vijftiende of op zijn laatst uit de vroege zestiende eeuw kan stammen. Aan de achterzijde lijkt er een schuur tegenaan gebouwd te zijn, maar het is waarschijnlijker dat het gaat om een keukenaanbouw onder schilddak. Dat deel bevindt zich ter plaatse van de vierkante kelder. De architectonische vormen van het ribloze kruisgewelf op gordelbogen en middenkolom passen met een herbouw na 1672.¹²

31 Plattegrond van de begane grond met ingetekend de mogelijke plaats van het in 1672 verwoeste middeleeuwse stenen huis, waarvan mogelijk de kelder met tongewelf is bewaard gebleven. Kort na 1672 werd hier een pand met trapgevel gebouwd met aan de achterzijde een kelder met vier ribloze kruisgewelven. (tekening rs)

¹¹ Karts & Van Deventer 2009, 30.

¹² Het huis Landfort in Megchelen bij Gendringen in de Achterhoek uit 1671 heeft een in opzet vergelijkbare kelder.

32 Kelder met tongewelf (-1.2), gezien naar het zuidoosten, met een wand met grotere baksteen en daarin een dichtgezette opening.

33 De vierkante kelder in het noordwesten (-1.1) met ribloze kruisgewelven en gordelbogen op middenkolom.

34 Deel van de kelder van het landhuis Landfort bij Megchelen in de Achterhoek, gebouwd in 1671. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1959)

35 Het Deelenhuis aan de Langestraat 37 in Nijkerk uit 1707 in Lodewijk XIV-stijl. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1965)

Een 'onaanzienlijk huis'

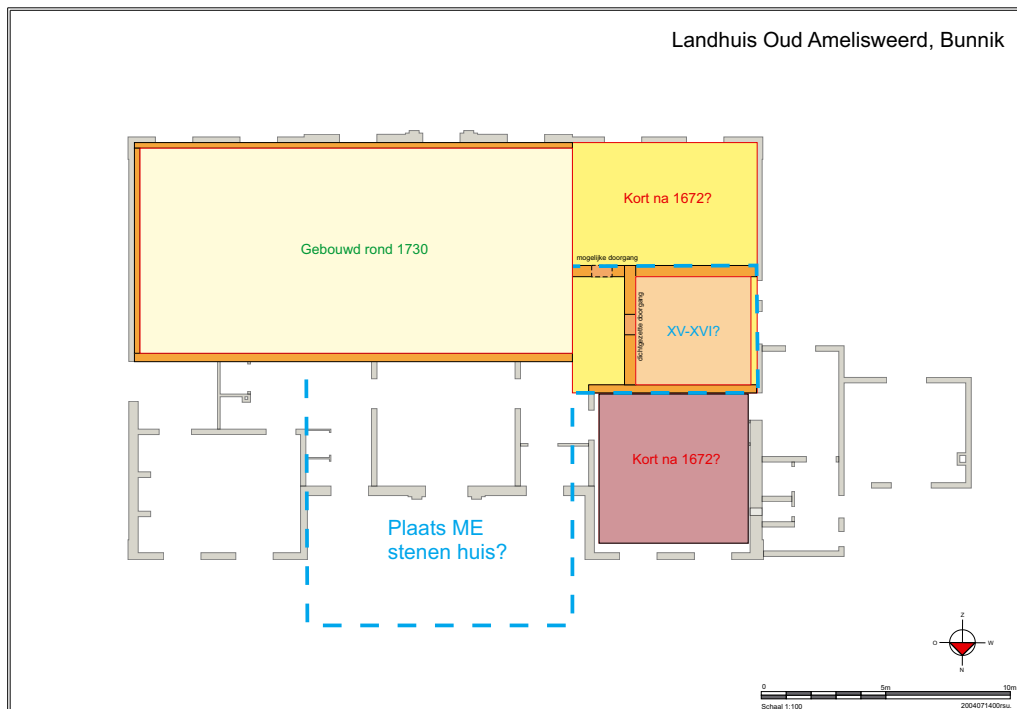
De verwoeste riddermatige hofstad werd in 1725 gekocht door Jacob Johan van De(e)len (1690-1742) en zijn vrouw Maria Clignet (1694-1760). Hun huwelijk bleef kinderloos. Jacob Johan was ambtsjonker van Nijkerk en lid van de ridderschap van de Veluwe. Hij woonde in het uit 1707 stammende Deelenhuis in Nijkerk en bezat later ook in Utrecht een huis aan de Wittenvrouwenstraat, hoek Rietsteegje. Zijn nieuwe bezit zal aanleiding zijn geweest om tegen het pand met de trapgevel rond 1730 een breed eenlaags huis te bouwen met een centrale ingang en drie vensters aan beide zijden. Dat is het huis dat tussen 1745 en 1748 door Jan de Beijer werd getekend (afb. 36). Het toen gerealiseerde huis kan in zekere zin gezien worden als een eenlaagse variant op hun stadshuis in Nijkerk.

Vermoedelijk werd bij de bouw het voorste deel van het huis met de trapgevel gesloopt en is het resterende deel als keuken in gebruik genomen. Het fundament van het brede nieuwe volume met daarin vermoedelijk twee kamers - al dan niet met een middengang - werd later uitgangspunt voor het huidige huis.

Na het overlijden van Maria Clignet ging het landgoed over in handen van haar zus Elisabeth Clignet (1702-1766) en haar echtgenoot de Amsterdamse burgemeester en bewindvoerder van de VOC, Gerard Arnoud Hasselaar (1698-1766). Het echtpaar bezat al de buitenplaats Bosbeek bij Heemstede, dat in 1736 was gekocht en rond 1750 door Jacob de Wit (1695-1754) was verfraaid. Daarom verkochten ze Oud-Amelisweerd aan hun schoonzoon Gerard Godard Taets van Amerongen (1729-1804), die in 1751 getrouwd was met Anna Susanna Hasselaer (1730-1788).

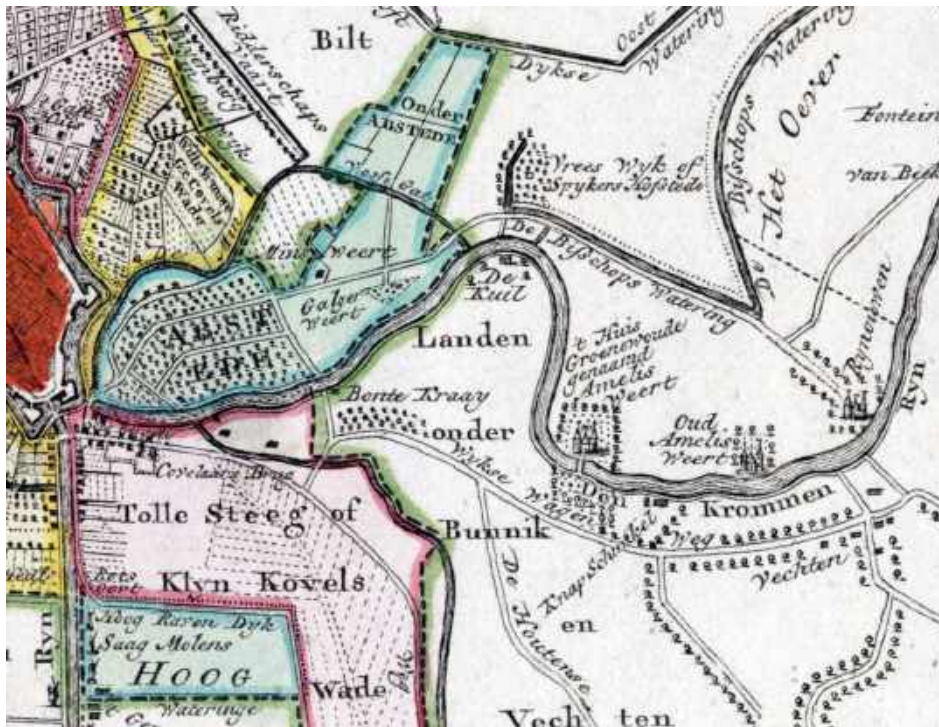
36 Gezicht over de Kromme Rijn met de ridderhofstad Amelisweerd, getekend tussen 1745 en 1748 door Jan de Beijer, met rechts de boerderij die rond 1770 gesloopt zou worden en links aan het water het speelhuis, dat bij de verwoesting in 1672 bewaard zou zijn gebleven. (Herkomst: Beeldbank HUA)

37 Plattegrond van de begane grond met ingetekend de mogelijke plaats van het rond 1730 gebouwde eenlaags huis. Het voorste deel van het pand met trapgevel is toen vermoedelijk gesloopt. (tekening rs)

38 Kruipruimte onder ruimte 0.9 (Vogeltjeskamer) met een tegelvloer van het huis uit circa 1730 met daarop bakstenen poeren. Aan de sparingen in de rechter vloerbalk is te zien dat het om een hergebruikte balk gaat.

39 Detail van de kaart van de provincie Utrecht uit 1757 met in de bocht van de Kromme Rijn de drie ridderhofsteden die elk op vrijwel identieke schematische wijze zijn getekend. (Herkomst: Beeldbank HUA)

40 Het landhuis Bosbeek bij Heemstede, gebouwd begin achttiende eeuw en inwendig vernieuwd rond 1750. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1928)

Een aanzienlijk nieuw huis

Gerard Godard Taets van Amerongen liet rond 1770 het huidige landhuis bouwen. Daarbij gaf hij ook opdracht tot het aanleggen van de oprijlaan in de as van het huis richting de Koningslaan in combinatie met een brug over de Kromme Rijn. Ook het koetshuis aan de oostkant kreeg toen zijn huidige vorm.¹³ De boerderij die schuin voor het hoofdgebouw aan de Kromme Rijn lag werd in dit proces afgebroken. Even verderop werd langs de rivier een nieuwe boerderij, De Zonnewijzer, gebouwd.

Gerard Godard en Anna Suzanna bewoonden zelf met hun twee zoons en twee dochters een huis in Utrecht aan de Wittevrouwenstraat op de hoek met de Rietsteeg (later Keizerstraat genoemd).¹⁴

Als zomerverblijf lieten ze een voor die tijd groot en modern landhuis bouwen. Daarbij werd gebruik gemaakt van beide oude kelders. Tevens hield men rekening met het fundament van het oudere huis uit circa 1730. Delen van de kapconstructie van dat huis vonden een nieuwe toepassing als vloerbalken voor de begane grond.

Het nieuwe huis kreeg een begane grond (ook bel-etage genoemd) en een verdieping met daarboven een grote kap met zolder en vliering. Op zolder werden in de vier hoeken vertrekken voor de bedienden afgetimmerd, waarvan er drie bewaard zijn gebleven. Op de vliering plaatste men een hijsrad voor het takelen van de voorraden.

De verticale ontsluiting geschiedde door zowel een grote staatsietrap voor de bewoners als een diensttrap voor het personeel. Dat laatste was in het buitenland - Frankrijk en Engeland - een vrij veel voorkomend fenomeen. In Nederland is een aparte diensttrap een bijzonderheid.

Bij nadere beschouwing blijkt de positie van de trappen niet zo logisch als wel zou kunnen, omdat de staatsietrap zich aan de westzijde bevindt, ingeklemd tussen de keuken en de eetkamer (0.13). Het dienstpersoneel kon niet ongemerkt van boven naar de keuken of naar de kelder lopen, omdat de diensttrap zich aan de oostkant bevond (waar zich nu de personenlift bevindt). Het dienstpersoneel kreeg wel een eigen buiteningang aan de westzijde met toegang tot de kelder en de begane grond. Vanuit de keuken konden de aangrenzende bijruimten aan de westkant bereikt worden met daarin het pomphuis (bijkeuken), oven en privaat voor het personeel.

Idealiter zou een diensttrap aan de westzijde en de staatsietrap aan de oostzijde logischer zijn geweest. Vermoedelijk hebben de bestaande fundamenten geleid tot deze minder logische oplossing. Opmerkelijk in vergelijking met andere landhuizen uit de achttiende eeuw is dat het huis niet in zijn geheel werd voorzien van een souterrain. Daarin zou dan ook de keuken kunnen worden ondergebracht. Dat hier niet voor gekozen is, kan met de extra kosten te maken hebben gehad, maar mogelijk ook met het overstromingsgevaar door de directe nabijheid van de Kromme Rijn.

¹³ Zie: Andrea Klerks en Bart Klück, *Koetshuis Oud Amelisweerd: Bouwhistorische Opname*, Utrecht 2010. Bij de bouw werd de oudere voorganger van het koetshuis, rechts zichtbaar op afb. 36, geïncorporeerd.

¹⁴ Een derde dochter overlijdt op vrij jonge leeftijd. Het pand lag kadastraal Utrecht sectie A513. In 1832 was het huis in bezit van Frederik Godard van Reede, rentenier. Het pand heeft in 1904 plaats gemaakt voor de uitbreiding van de universiteitsbibliotheek.

41 Hardstenen markeringspaal aan de linkerkant aan het begin van de oprijlaan met het opschrift 'OUD-AME-'.

42 Hardstenen markeringspaal aan de rechterkant aan het begin van de oprijlaan met het opschrift 'LISWEERD'.

43 Koetshuis aan de oostzijde van het landhuis, gezien vanaf de brug over de Kromme Rijn. (Herkomst: Beeldbank HUA, foto 1954)

44 Detail van de tekening van de huizen aan de zuidzijde van de Wittevrouwenstraat, gemaakt rond 1835 (naar de situatie van 1807) door L.E. Bosch. Het rechterdeel heeft plaats gemaakt voor de bouw van het paleis van Lodewijk Napoleon. Het pand links op de hoek met de (smalle) Rietsteeg (later Keizerstraat genoemd) was het stadshuis van de familie en werd in 1904 gesloopt. (Herkomst: Beeldbank HUA)

Indeling landhuis

Functioneel gezien bestaat de begane grond uit een viertal vertrekken in enfilade in de zuidelijke helft, verbonden met (deels dubbele) deuropeningen in elkaars verlengde. Mede hierdoor is er geen sprake van een gang. De hoofdingang aan de voorzijde (noordzijde) geeft toegang tot de ontsluitingsstructuur in de vorm van een vestibule in het midden van de noordelijke helft. Deze is aan beide zijden geflankeerd door een voorruimte. De westelijke halfopen voorruimte gaf toegang tot het westelijke deel van het huis dat was ingericht ten dienste van eten (eetkamer) met bijbehorende ‘servicezones’ of ‘afdeling voor de dienst’ (keuken, dessertkamer, dienkamer etc.).¹⁵

De kern van het huis wordt gevormd door de twee grote ontvangstkamers, centraal en in het oostelijke deel, beide met Chinees behang. De Chinese salon (0.10), die direct vanuit de vestibule bereikt kon worden,¹⁶ was de belangrijkste in hiërarchie. De andere kamer, de Vogeltjeskamer (0.9), had een intiemer karakter, omdat deze slechts indirect

¹⁵ Meurs 1993a, 59; Meurs 1993b, 214.

¹⁶ Waarbij nog wel de vraag speelt of de beide deuren aan de noordzijde van de Chinese salon mogelijk niet later zijn ingebracht. Ook is het interessant dat de as van de oprijlaan die uitkomt op de pronkrisaliet aan de achterzijde, geen verdere verlenging krijgt in de plattegrond van het gebouw.

via de Chinese salon dan wel via de linker voorruimte naast de vestibule bereikt kon worden. Aan de noordoostzijde bevindt zich een kabinet (0.8) en een kamer (0.5). Samen kunnen deze als een appartement gezien worden, maar het is waarschijnlijker dat de zogeheten Grijsje kamer (0.5) voor zakelijke ontvangsten of als kantoorruimte gebruikt werd.

De staatsietrap aan de westzijde geeft toegang tot de verdieping waar wél een gang de scheiding vormt tussen de twee vleugels met vertrekken. Deze vertrekken zijn nader onder te verdelen in een aantal appartementen, elk met een eigen stookplaats. Het appartement op de zuidoostelijke hoek (1.9 en 1.8) was het belangrijkste. Een dergelijk duidelijk zichtbaar achttiende-eeuws appartementensysteem op een Nederlandse buitenplaats is volgens de RCE een unicum in Nederland.¹⁷

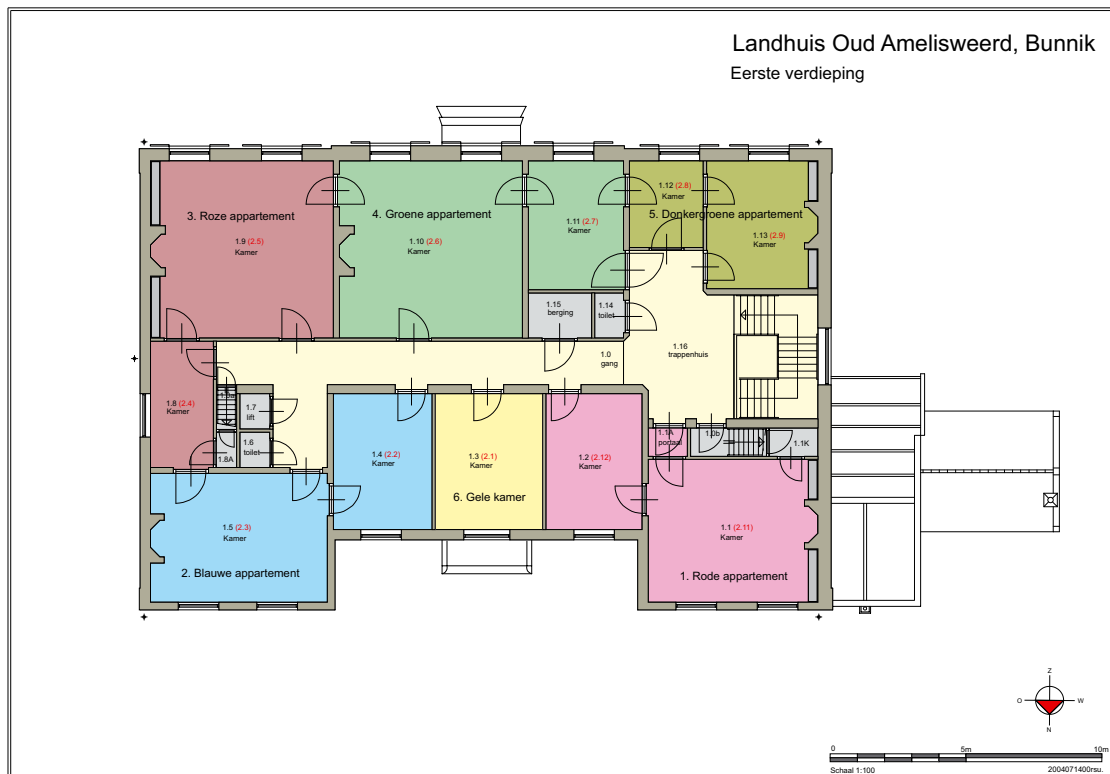
Op basis van (later aangebracht) behang zijn de vijf appartementen gelokaliseerd.¹⁸ De drie appartementen aan de zuidzijde zijn verbonden door een enfilade en hebben daarnaast een eigen toegang via de gang. Het gaat om het Roze appartement (1.9 en 1.8), het Groene appartement (1.10 en 1.11) en het Donkergroene appartement (1.13 en 1.12). In de noordvleugel bevinden zich op de hoeken de beide andere appartementen; links het Blauwe appartement (1.5 en 1.4) en rechts het Rode appartement (1.1 en 1.2).

De verdieping is ruim bedeed met twee secreten, maar had geen badkamer.¹⁹ Een badkamer was in die tijd nog niet gebruikelijk. De Gele kamer (1.3) in het midden behoort niet tot een van de appartementen en had oorspronkelijk een onbekende functie. In principe zou deze kamer de meest logische plek voor een badkamer zijn geweest. Maar het is eerder denkbaar dat dit de kamer van de gouvernante was, die niet zoals het andere personeel haar onderkomen op zolder had. Vanaf de verdieping gaan twee dienstrappen naar zolder, zowel bij de staatsietrap als aan de andere zijde van de centrale gang.

¹⁷ RCE 2011, 9. Dat is niet geheel juist, omdat ook Huis Eerde bij Ommen uit 1715 een duidelijk zichtbare indeling in appartementen heeft, zowel op de begane grond als de verdieping. Stenvert & Olde Meierink 2014.

¹⁸ De namen van de kleuren zijn ontleend aan het rapport van Judith Bohan uit 2014, waarbij hier in plaats van over het Gele appartement over de Gele kamer wordt gesproken en waarbij het zuidoostelijke appartement, dat niet in het rapport van Bohan aan de orde komt, hier met de nieuwe 'noodnaam' het Rode appartement wordt aangeduid (ten behoeve van het onderscheid op de tekening en zonder relatie met een kleurafwerking).

¹⁹ Badkamers komen in Nederland pas vanaf het einde van de achttiende eeuw voor. De badkamer van kasteel Heeze uit 1797 is daarvan het vroegste voorbeeld. Zie Natasja Hogen, *In weelde baden: De badkamer in het Nederlandse interieur*, Amsterdam 2012. De secreten, waarvan er ook nog twee op de bel-etage (waarvan één later tot wc omgebouwd) zijn, behoren volgens de RCE tot de oudste inpandige exemplaren van ons land (RCE 2011, 8).

45 Groepering van de verschillende ruimtes op de verdieping in de vorm van vijf appartementen en een losse kamer. (bewerking rs)

Architect of dilettant

Bij een dergelijk groot en voor die tijd modern landhuis stelt men zich altijd de vraag wie de architect was. De architect van dit rond 1770 gebouwde huis is echter niet bekend.

Van het in 1779 gerealiseerde Huis Houdering in De Bilt is dat wel (met grote zekerheid) het geval. Daar gaat het om de Amsterdamse stadsarchitect Abraham van der Hart.²⁰ Voor Oud-Amelisweerd is wel Jacob Otten Husly (1738-1796) als ontwerper gesuggereerd. Hij zou daarbij - al dan niet - geassisteerd zijn door zijn neven Leendert (1752-1801) en Roelof Viervant (1755-1819).²¹

Toch hoeft het niet persé zo te zijn dat er een architect bij het ontwerp betrokken was. Het kan ook zijn dat de opdrachtgever als liefhebber van architectuur zelf het ontwerp heeft gemaakt. Mogelijk geschiedde dit met advies van een ontwerper op afstand.²² De uiteindelijke uitvoering zal dan in handen van een Utrechtse werkbaas (aannemer zouden we nu zeggen) gelegd zijn. Een dergelijke werkwijze was niet ongebruikelijk in

²⁰ Stenvert & Van Ginkel-Meester 2018. Het nabij Cothen gelegen Kasteel Hardenbroek werd inwendig in 1791-1793 onder leiding van Jacob Otten Husly verbouwd.

²¹ Karst 2011, 16.

²² De architect Jacob Roman (1640-1716) was bevriend met een tweetal bezitters van buitenplaatsen, waarmee hij dikwijls over hun liefhebberij architectuur sprak. Beiden ontwierpen zelf uiteindelijk hun buitenhuis. Stenvert & Orsel 2018.

deze periode die door Schmidt ‘het architectenloze tijdperk’ is genoemd.²³

Voor de dilettant (in de goede zin van het woord) bestond er in die tijd genoeg literatuur om zich op te baseren. In Frankrijk verschenen publicaties van de hand van Liger en iets later van Blondel.²⁴ In dit geval waren de publicaties van de Franse architecten Briseux en Neufforge belangrijker.²⁵

Het in 1743 verschenen (en in 1761 opnieuw uitgegeven) tweedelige werk van Briseux *L'art de bâtir des maisons de campagne* was een handzaam werk met toelichting over de plaats van de verschillende vertrekken (ook over badkamer, stallen en ijskelder). De tekst werd geïllustreerd met diverse varianten van plattegronden van zowel begane grond als verdieping, en zowel op rechthoekige plattegrond als met iets naar voren springende zijbeuken. Verschillende van dergelijke plattegronden met hoofdbeuk en naar voren springende zijbeuken staan in het boek afgebeeld, waarvan één de meeste overeenkomst vertoont met Oud-Amelisweerd.²⁶ De bijbehorende opstand werd niet overgenomen omdat de Franse gevels nogal rijk vormgegeven zijn met meer natuursteengebruik, gepleisterde delen en een andere kapvorm (mansardekap).

Ook het ten tijde van de bouw van het landhuis verschenen achtdelige werk van Neufforge vertoont een aantal plattegronden van woonhuizen en buitenhuizen, maar dat werk zal vooral hebben gediend als inspiratiebron voor algemene en interieurdetails.²⁷ Het is daarom zeer aannemelijk dat Gerard Godard zelf de hand in het ontwerp heeft gehad. Na zijn dood bleek uit de veilingcatalogus van zijn bezittingen dat hij diverse boeken over architectuur en tuinkunst in zijn bezit had.²⁸

In zijn ontwerp kan hij zich gebaseerd hebben op de genoemde Franse voorbeelden. Voor de uitwerking greep hij terug op de traditionele Nederlandse bouwkunst met gemetselde gevels, beperkte natuursteentoepassing en een omlopend schilddak. Dat geldt ook voor het interieur waarbij de voorbeelden van Briseux nog heel erg rococo zijn en Oud-Amelisweerd meer classicistisch (Lodewijk XVI-stijl) van aard is.

Een opmerkelijke uitzondering hierop is de trappaal op de bel-etage die wel in rijke rococostijl is uitgevoerd. Vermoedelijk gaat het hier om een lokale schrijnwerker, waarbij de trappaal zeer vergelijkbaar is met de trappaal van het tussen 1773 en 1776 inwendig verbouwde kasteel Loenersloot.

²³ Schmidt 2006, 19.

²⁴ Louis Liger, *Le nouvelle maison rustique*, Paris 1768 en Jacques-François Blondel, *Cours d'architecture, ou Traité de la décoration, distribution & construction des bâtiments*, Paris 1771-1777.

²⁵ Charles-Étienne Briseux, *L'art de bâtir des maisons de campagne*, Paris 1761. (2 delen 1743) en Jean-François de Neufforge, *Recueil élémentaire d'architecture*, Paris 1757-1780 (acht delen en twee supplementen).

²⁶ Briseux 1761, vol. 1, Planche 27, p.64. Deze vergelijking werd voor het eerst gemaakt in Van der Woude 1993, 110.

²⁷ Deze link werd al gelegd door Karst 2011, 14-16, waarbij hij de invloed via Jacob Otten Husley laat lopen.

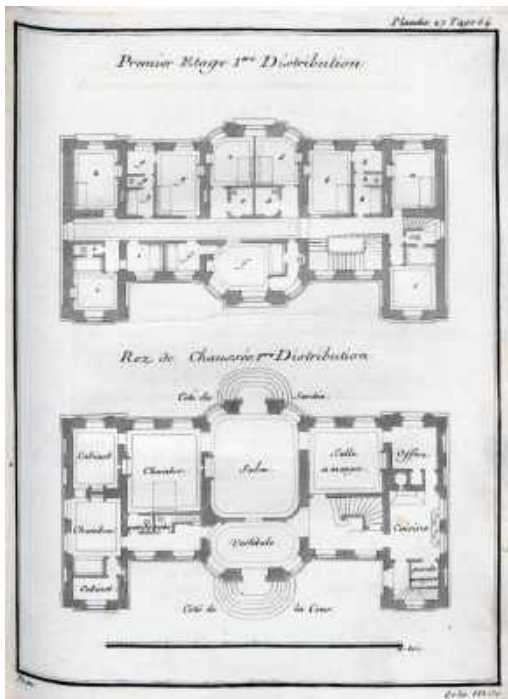
²⁸ Veiling op 1-5 april 1805 bij Philippus van der Schley in Amsterdam. *Veilingcatalogus, boeken van Baron G.G. Taets van Amerongen, 1 tot 5 april 1805*, Amsterdam (B. Wild & J. Altheer). Bijzondere collectie bibliotheek Universiteit van Amsterdam (vanwege de coronacrisis kon dit drukwerk helaas niet geraadpleegd worden).

46 Geknipt portret in silhouet van Gerard Godard Taets van Amerongen. (Herkomst: www.rkd.nl)

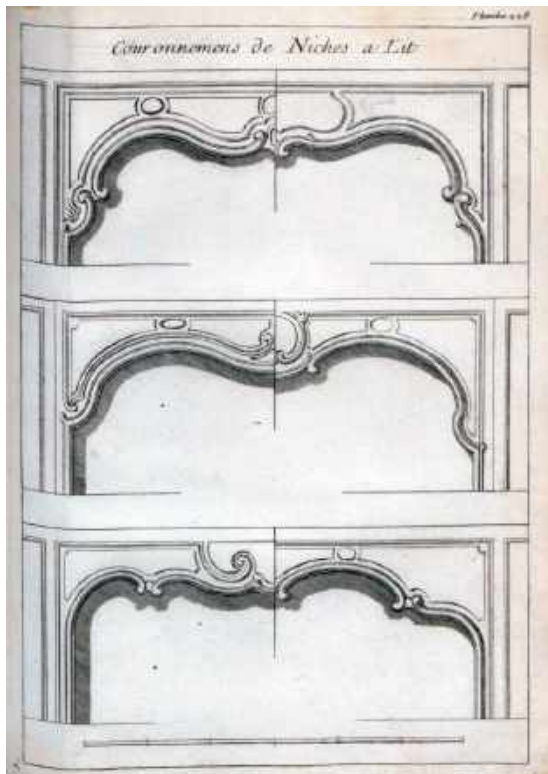
47 Gravure van C.E. Briseux uit 1742. (Herkomst: www.britishmuseum.org/collection/object/P_1845-0906-72)

48 Gravure van een plattegrond van een landhuisontwerp uit het boek van Briseux over buitenhuizen. (Herkomst: www.e-rara.ch Briseux)

49 Gravure van de bijbehorende opstand van een landhuisontwerp uit het boek van Briseux over buitenhuizen. (Herkomst: www.e-rara.ch Briseux)

50 Voorbeeld van 'Couronnemens de Niches a Lit' in rococovormen uit het boek van Briseux over buitenhuizen. (Herkomst: www.e-rara.ch Briseux)

51 Voorbeeld van meanderlijsten uit het vierde boek van Neufforge. (Herkomst: <http://gallica.bnf.fr> Neufforge)

52 Trappaal in rococovormen op de begane grond van het landhuis Oud-Amelisweerd.

53 Trappaal in rococovormen op de begane grond van kasteel Loenersloot van de verbouwing in 1773-1776. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1992)

Proportionering

*‘De vorm van het gebouw moet evenzeer eenvoudig wezen; het kwadraat of langwerpige vierkant zijn de beste vormen (...) Tot vergroting kunnen vleugel met het hoofdgebouw verbonden worden (...) De buitenzijden van het gebouw moeten eenvoudig, vrolijk, maar niet rijk zijn’.*²⁹

Geïnspireerd op moderne Franse architectuurboeken kwam een fors landhuis tot stand, waarbij zowel rekening moest worden gehouden met de Nederlandse bouwtradities als met de bestaande kelders en fundamenteën. Het ideale ontwerp moest resulteren in een goed geproportioneerd gebouw, zowel wat betreft de plattegrond als wat betreft de opstand van - in het bijzonder - de voor- en achtergevel.

Over het proportioneren van gebouwen en de bijbehorende proportieschema's, gebruik makend van kwadratuur en gulden snede, zijn boeken volgeschreven.³⁰ Er is wel gesuggereerd dat de verhouding van de gulden snede ten grondslag zal hebben gelegen aan beide hoofdgevels van Oud-Amelisweerd.³¹ Toch is dat waarschijnlijk niet het geval. Het is waarschijnlijker dat er gestreefd is naar harmonische verhoudingen, gerelateerd aan klassieke zuilenorden, die in de achttiende eeuw niet meer zo strikt toegepast werden als in de zeventiende eeuw.³²

Bij het proportioneren en het uitzetten van gebouwen werd in het algemeen de plaatselijke voetmaat gehanteerd. Voor Utrecht bedroeg die voetmaat 26,8 cm.

Met een beetje puzzelen blijkt de hoofdvorm van de plattegrond 95 x 63 $\frac{1}{3}$ voet, oftewel een harmonische verhouding van 3:2 te hebben, wat neerkomt op een basis van zes vierkanten van 31 $\frac{2}{3}$ voet. Vanwege de bestaande fundering konden echter beide hoofdassen van het gebouw niet in het midden gelegd worden. De lengte-as verschoof daardoor twee voet naar het zuiden. Bij de breedte-as bleek ook een as-verschuiving noodzakelijk en wel ter breedte van één voet, waardoor de as van de voordeur één voet westelijker ligt dan de as van de achtergevel.

Aan de achtergevel leidt dit tot een middenbeuk van 40 voet. In principe zou die geflankeerd moeten worden door twee zijbeuken van ieder 27 $\frac{1}{2}$ voet. Maar door de genoemde as-verschuiving is de breedte van de oostelijke beuk 26 $\frac{1}{2}$ voet en die van de westelijke beuk 28 $\frac{1}{2}$ voet. Hierdoor konden de bestaande fundamenteën zo goed mogelijk benut worden. Aan de voorgevel bedraagt de middenbeuk 41 $\frac{2}{3}$ voet en hebben beide flankerende zijbeuken ieder een breedte van 26 $\frac{2}{3}$ voet. Door deze breedte van de zijbeuk kon ook de kelder in de noordwesthoek harmonisch in het hoofdvolume opgenomen worden.

De voor- en de achtergevels hebben op de hoeken geen lisenen, maar de beide zijgevels hebben dat wel. De breedte daarvan bedraagt aan de noordzijde 3 voet en aan de zuidzijde 3 $\frac{1}{3}$ voet. Op drie van de vier hoeken zijn deze lisenen redelijk in verband met het lopende metselwerk, waarvan het baksteenformaat net iets groter is.³³ Dat is niet het geval op de zuidwesthoek. Daar lijkt de liseen koud tegen het lopende muurwerk te zijn

²⁹ Penn 1840-1841, 273.

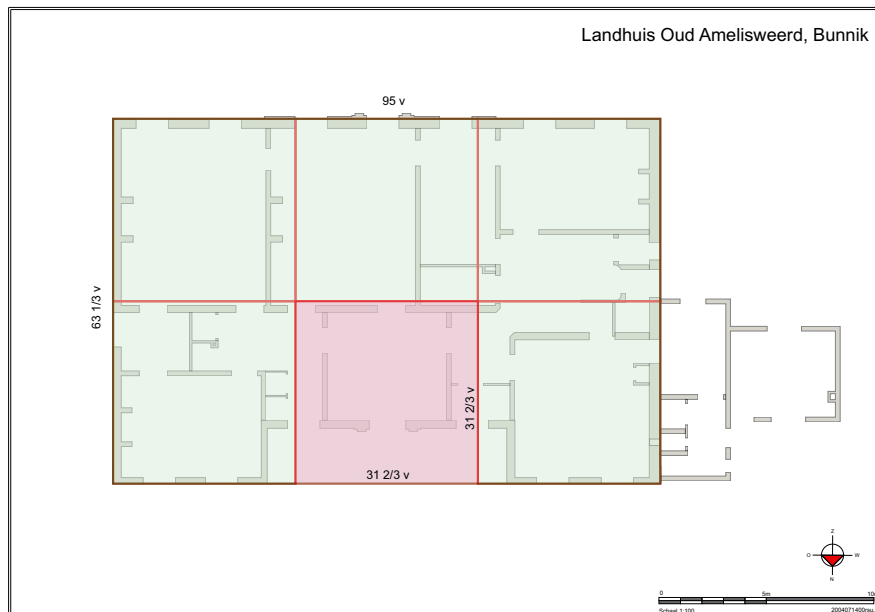
³⁰ Met als belangrijkste titels: Rudolf Wittkower, *Architectural principles in the age of humanism*, London 1973 en P.H. Scholfield, *The Theory of Proportion in Architecture*, Cambridge 1958.

³¹ Meurs 1993, 64 en Van der Woude 1993, 107. Daarbij wordt overigens geen gulden snede, maar een kwadratuur getekend.

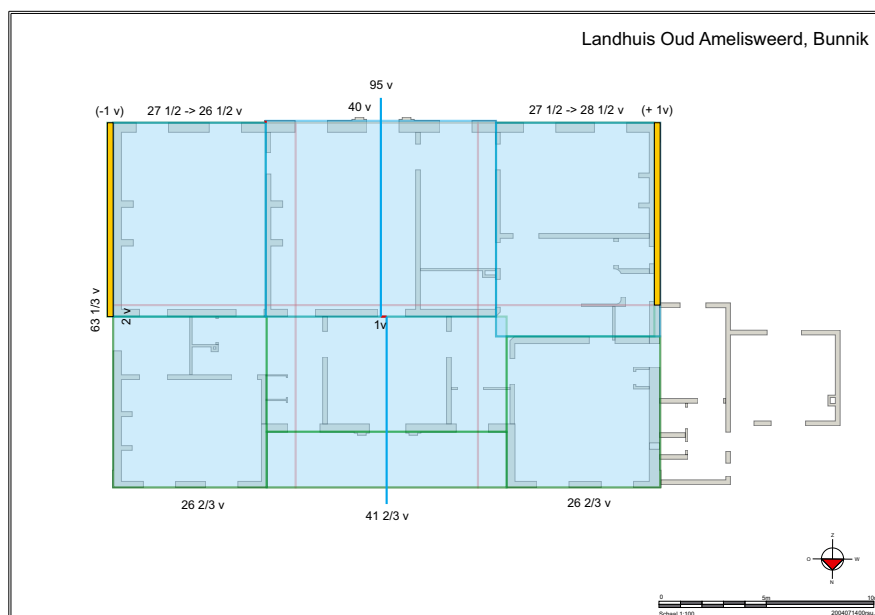
³² Stenvert 1991.

³³ Liseen 22 x 10 x 3,5 cm; 10 lagen 45 cm; Lopende werk 22,5 x 10,5 x 4 cm; 10 lagen 50 cm.

geplaatst. Het lopende metselwerk is daar afgehakt. Mogelijk zou dit op een omklamping van bestaand metselwerk duiden, maar dat is niet zeker, omdat onduidelijk is wat er van het oude werk is blijven staan.

54 Plattegrond van het landhuis met de hoofdverhouding van 95 x 63 1/3 voet, oftewel 3:2. (tek. rs)

55 Plattegrond van het landhuis met de uiteindelijke verhoudingen van de gebouwdelen, waarbij de hoofd-as in de lengte twee voet lager is gelegd en in de breedte de as in het midden één voet is verschoven. (tek. rs)

56 Zuidwestelijke hoek met de liseen (rechts) en het lopende muurwerk met een iets grotere baksteen (links). Op de overgang is te zien dat de baksteen van het lopende werk is afgehakt.

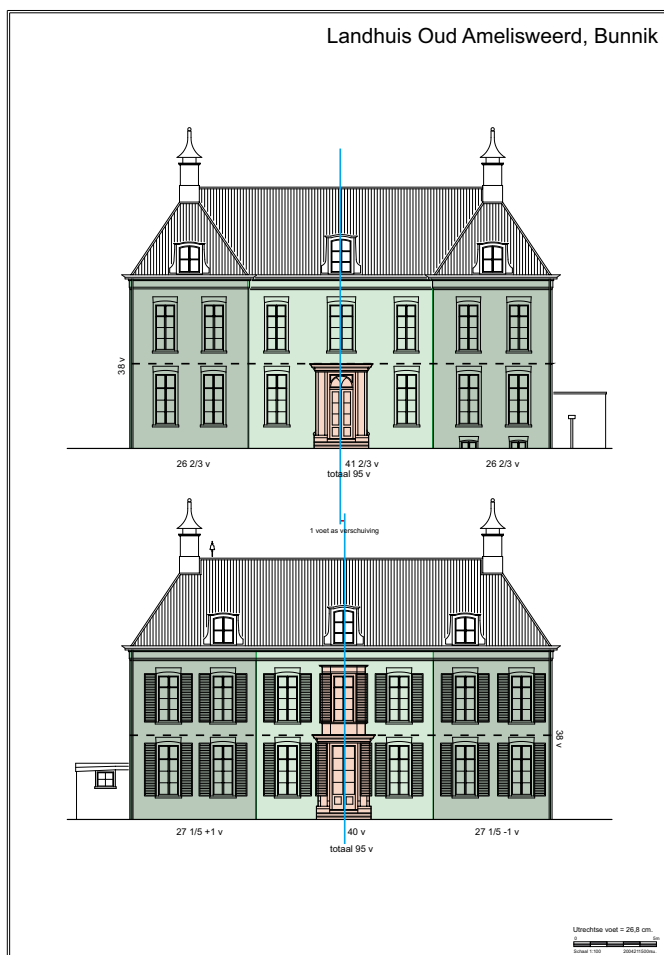
Opstand

Ook de hoogte van de gevel blijkt zich harmonisch te verhouden tot de lengte en de breedte van de plattegrond. Die hoogte van maaiveld tot onder de kroonlijst bedraagt 38 voet. Dat maakt dat voor- en achtergevel beide de verhouding 5:2 hebben en de twee zijgevels beide 5:3. Gecombineerd heeft het totale volume de verhouding van 7,5:5:3.³⁴ De helft van de hoogte, 19 voet, komt overeen met de hoogte van de ingangsomlijstingen van zowel voor- als achtergevel. Als blikvanger van de zichtas uit het zuiden is die aan de achtergevel naar boven verlengd met een vensteromlijsting op de verdieping. Dat vormt samen een bescheiden pronkrisaliet, zoals vaak toegepast in de achttiende eeuw.

De ingangsomlijsting en pronkrisaliet zijn doorgaans voorzien van een klassieke decoratie gebaseerd op de Dorische of de Ionische zuilenorde, met zuilen dan wel pilasters. In de zeventiende eeuw gebruikte men daarvoor doorgaans de ordeboeken van Palladio, en vaker nog die van Scamozzi, maar via Franse stijlinvloeden kreeg het ordeboek van Vignola in de achttiende eeuw de overhand. In de tweede helft van de achttiende eeuw was de precieze detaillering daarvan niet meer zo dwingend en werd er wat losser mee omgegaan. Dat is ook het geval bij Oud-Amelisweerd, waar een simpele variant van

³⁴ Bij het ontwerpen van gebouwen in het verleden werden in Nederland de proporties bepaald op basis van het muurwerk. Vrijwel nooit werd daarbij het volume van kapconstructie betrokken. Dit omdat door de schuine dakschilden de waarneming van dat volume varieert afhankelijk van het standpunt van de beschouwer.

de Dorische orde wordt toegepast in de vorm van een ‘gereduceerde orde’.³⁵ Dat wil zeggen dat de pilasters nog wel - zoals het hoort - basementen hebben, maar dat het kapiteel in eerste instantie lijkt te ontbreken, maar als het ware in de architraaf blijkt te zijn geschoven. Kenmerkend voor deze toepassing van de Dorische orde is het gebruik van de ‘geblokte’ achtergrond die opgebouwd lijkt te zijn uit blokken natuursteen met een voeg daartussen. De omlijsting aan de achterzijde bestaat uit 15 van deze blokken, samen met de voeg, ieder grofweg één voet hoog. Ook de pilasters zijn 15 voet hoog en aan de voorkant zijn ze $1\frac{1}{2}$ voet breed en dat geeft een pilasterverhouding van 1:10.³⁶ De pilasters zijn 9 voet hart op hart (h.o.h.) geplaatst. Dat geeft opnieuw een hoogte-breedte verhouding van 2:3. Aan de achterkant is de omlijsting iets slanker met dezelfde hoogte, maar met een pilasterbreedte van $1\frac{1}{3}$ voet en een h.o.h.-maat van $7\frac{1}{4}$ voet.

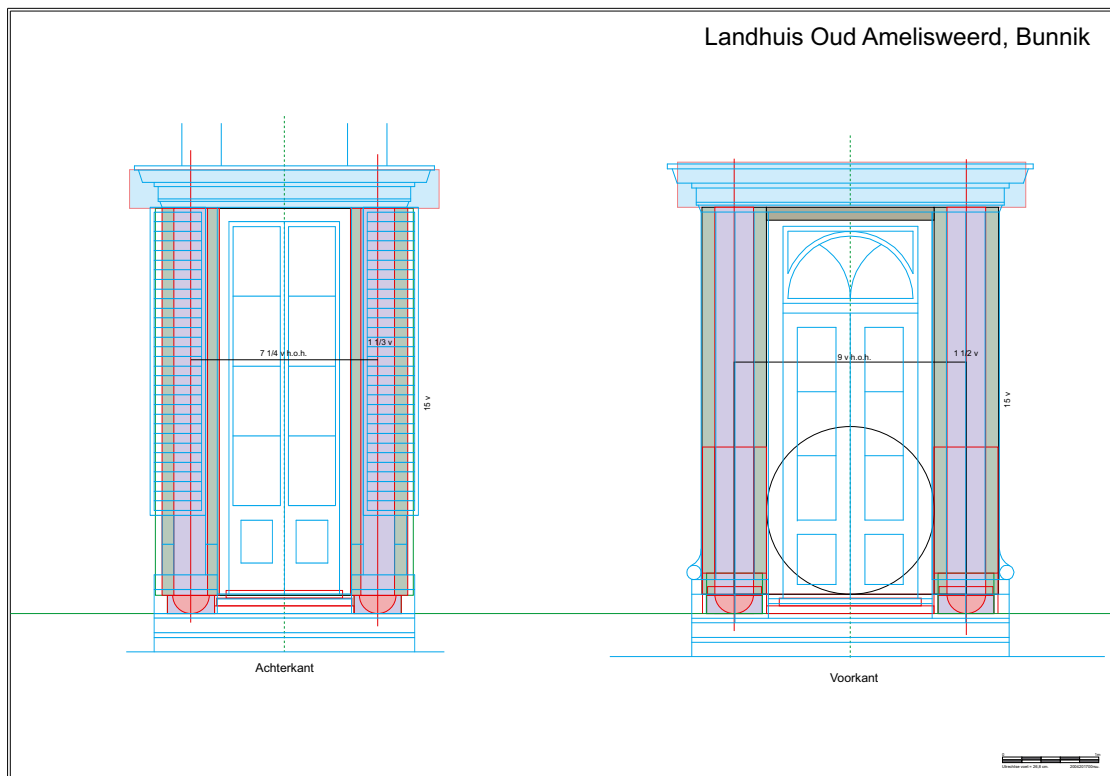
57 Tekening van de voor- en achtergevel van het landhuis met aangegeven de iets verschoven as, de verhoudingen en de omlijste ingang en de pronkrisaliet. (tek. rs)

³⁵ Stenvert 1993, 114.

³⁶ Volgens de regels zou dit 8 moeten zijn voor een zuil en omgerekend (pilastratie) 9,6 voor een pilaster. Stenvert 1991, 286.

58 Poortje zoals afgebeeld in *Regel Van de vijf Ordens der Architecture*, door I.B. van Vignola uit 1643 (maar ook afgedrukt in de latere drukken) met Dorische pilasters op een geblokte achtergrond. (Herkomst: collectie rs)

59 Tekening van de beide omlijste ingangen (in blauw) met pilasters ter hoogte van vijftien voet met daarop getekend de verhoudingen van de pilasters van de Dorische orde. (tekening rs)

Wanddecoratie

De rijke en bijzondere wanddecoraties van het landhuis vormen het belangrijkste onderdeel van de cultuurhistorische waarde van het gebouw. Niet zonder reden kreeg het daarom een plaats in het boek: *Leven in toen: Vier eeuwen Nederlands interieur in beeld*.³⁷ En dat terwijl - met uitzondering van het plafond in ruimte 0.13 - de plafonds in het landhuis niet uitzonderlijk zijn en er ook niets van het oorspronkelijke meubilair resteert. De oorspronkelijke houten vloeren en de keukeninrichting zijn dan wel weer belangrijke overgebleven elementen. Als geheel kan eigenlijk geen sprake zijn van een interieurenssemble volgens de geldende definities.³⁸

De wanddecoraties zijn om twee redenen belangrijk; vanwege het archief aan behangselfragmenten in het gebouw gevonden en vanwege de nog aanwezige samenhangende wanddecoraties. Over beide onderdelen is de laatste drie decennia veel onderzocht, eerst door Joosje van Dam³⁹ en vervolgens door Judith Bohan, Thomas Brian en Monique Staal. De resultaten zijn in rapporten gepubliceerd.⁴⁰

Restanten van de diverse behangsels zijn in het tentoonstellingsmeubel in kamer 0.5

³⁷ Van Burkom e.a. 2001.

³⁸ Van Rappard 2004.

³⁹ Van Dam 1993.

⁴⁰ Bohan 2009, Bohan 2014, XL paper 2014.

terecht gekomen.⁴¹ De nog aan de wand zittende grotere delen zijn bij de laatste restauratie achter ‘ontstorende’ wandbespanning geplaatst. Samen geven de behangsels een goed overzicht van de behangselgeschiedenis.

Belangrijk voor de geschiedenis van het gebouw was de vondst bij onderzoek in 2012. Toen kwam onder het Chinese behang in de Chinese salon (0.10) een ouder groen behang tevoorschijn. Dit behang met geschilderde architectonische omlijstingen in laurierbladmotief moet het oorspronkelijke behang uit de bouwtijd zijn. Op een van de deurkozijnen in deze ruimte en op de lambrisering is bandmeanderversiering in roze-rode kleurstelling op een lichtgrijze ondergrond vrij gelegd. Deze kleurstelling hoort bij dit behang. Ook bevinden zich bovendeurstukken boven beide deuren in de zuidwand. Vanwege de niet geheel passende aansluiting op de lambrisering is wel gedacht dat deze later zijn toegevoegd. Mogelijk zijn ze in tweede instantie toch oorspronkelijk, maar was de rechter (de oostelijke) een schijndeur en is die pas later tot een echte deur naar de achterliggende ruimte gemaakt. Dat verklaart de wat afwijkende aansluiting aan die zijde. Het valt te betwijfelen of deze aanpassing voor Lodewijk Napoleon werd gemaakt, of toch pas later in de negentiende eeuw.

Vermoedelijk is ook in die periode in opdracht van Paulus Wilhelmus Bosch van Drakestein of zijn zoon het Chinese behang over het groene behang gespannen. In dat proces zijn ten behoeve van de deuropeningen stukken behang uitgesneden. Volgens Karst zou het behang pas toen gekocht zijn, dan wel afkomstig zijn uit een ander huis.⁴² In feite gaat het om twee verschillende Chinese scènes; een jachtscène en een drakenbootscène. De overigens wel uit circa 1770 daterende behangsels zijn toegeschreven aan het atelier van de behangsel schilder Seequa of dat van Anthonij in Kanton.⁴³ Vergelijkbare stroken Chinees behang bevinden zich ook in Engeland; in het Royal Pavilion in Brighton en in de collectie van het Londense Victoria & Albert Museum.⁴⁴ Mogelijk geldt hetzelfde voor het Vogeltjesbehang in ruimte 0.9., dat bestaat uit florale motieven (takken met bladeren en bloesems) en vogels.

Het toepassen van Chinese behangsels in de tweede helft van de achttiende eeuw past bij de mode van de ‘chinoiserie’ vanaf het midden van de achttiende eeuw waarbij een voorliefde voor Chinese voorwerpen in het interieur tot uitdrukking kwam. Andere voorbeelden hiervan zijn te vinden in Paleis Huis ten Bosch, in 1748-1753 verbouwd naar plannen van Pieter de Swart (1707-1772) en in Huis Marquette bij Heemskerk, verbouwd rond 1780. Ook de Chinese kamers op Huis Verwolde bij Laren uit 1776, op kasteel Amstenrade te Amstenrade uit circa 1806 en in huis Lange Voorhout 32 (gebouwd rond 1772) in Den Haag passen in dit rijtje.

Over de andere behangsels zou eveneens het nodige te vertellen zijn.⁴⁵ Onder meer over de geschilderde behangsels in de Oud-Hollandse kamer (0.13). Deze zijn vergelijkbaar met een zelfde soort behangsels in het herenhuis Zuidsingel 38 te Amersfoort uit circa 1780.

⁴¹ In dit meubel bevinden zich naast deze behangselrestanten ook andere fragmenten, afkomstig uit de verzameling van de Stichting Historische Behangsels en Wanddecoraties (www.historischebehangsels.wordpress.com, geraadpleegd 14 mei 2020).

⁴² Karst 2011, 52.

⁴³ Karst 2011, 139-140.

⁴⁴ XL Papier 2014, 8.

⁴⁵ In het kader van het doel van dit rapport is hier van afgezien.

Het bovendeurstuk in de Oud-Hollandse kamer is een allegorie op welvaart en de beide bovendeurstukken in de aansluitende Fazantenkamer beelden de thema's Vrede en Welvaart uit. Alle drie zijn geschilderd in de trant van de 'witjes' van Jacob de Wit (1695-1754), mogelijk door een van zijn leerlingen.

60 Foto van het groene behang dat onder het Chinese behang te voorschijn kwam. (Herkomst: XL-papier 2014, 23)

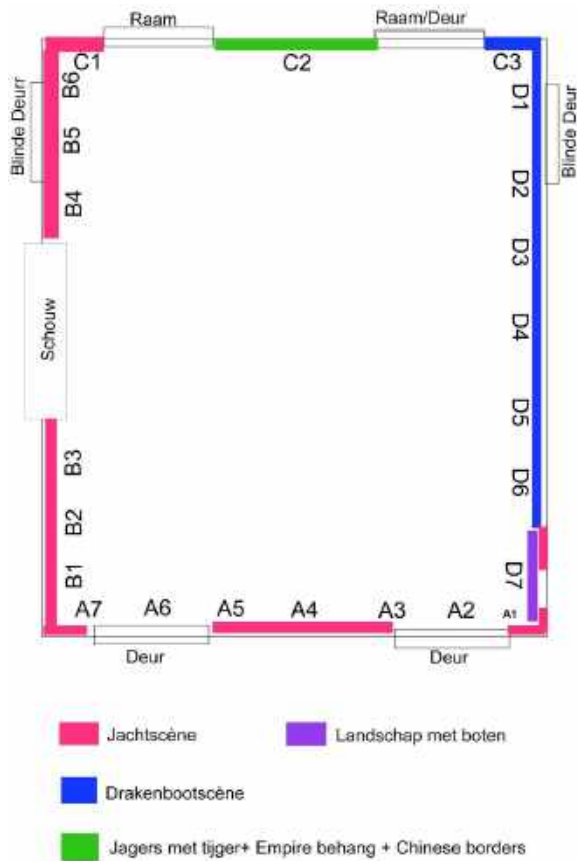
61 Het oorspronkelijke groene behang op de noordwand van de Chinese salon (0.10) met geschilderde architectonische lijsten. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 2013)

62 Het Chinese behang op de noordwand van de Chinese salon (0.10). Duidelijk zichtbaar is dat de deuren niet goed in de lambriering passen en door de voorstelling heen snijden. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1991)

64 Stook vergelijkbaar Chinees behang uit de collectie van het Victoria & Albert Museum in Londen. (Herkomst: Victoria & Albert Museum 2006AV7151_2500 E1181-1921)

63 Plattegrond van de Chinese salon (0.10) met de aanduiding van de banen behang. Het zuiden is boven. (Herkomst: XL-papier 2014, 15)

65 Noordwand van de Vogeltjeskamer in 1989. (Herkomst: Beeldbank HUA, foto 1989)

66 De Chinese kamer in Huis ten Bosch te Den Haag. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1943)

67 De Chinese kamer in kasteel Marquette te Heemskerk. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1980)

68 De Chinese kamer in huis Verwolde te Laren. (Herkomst: Beeldbank RCE)

69 De Chinese kamer in kasteel Amsterrade te Amsterrade. (Herkomst: Beeldbank RCE)

70 Schouw- en bovendeurstuk in huis Lange Voorhout 32 te Den Haag. (Herkomst: Beeldbank RCE)

71 Kamer met geschilderd behang in huis Zuidsingel 38 te Amersfoort. (Herkomst: Beeldbank RCE)

72 De Oud-Hollandse kamer (0.13) met geschilderd behang uit de bouwtijd, gezien naar het noordwesten. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1991)

Functioneren

Hoe een landhuis oorspronkelijk heeft gefunctioneerd, is achteraf vaak moeilijk te reconstrueren. Zeker wanneer er geen archivalische bronnen aan ten grondslag liggen. Voor de korte periode ten tijde van Lodewijk Napoleon heeft Karst de routing en indeling proberen te reconstrueren.⁴⁶ Voor de periode daaraan voorafgaand is dat minder goed mogelijk.

Wel kan het oorspronkelijk gebruik van een landhuis (of ander huis) inzichtelijk gemaakt worden door een scheiding aan te brengen tussen de ‘bediende’ zones en de ‘bedienende’ zones of zoals het in het Engels heet ‘*served*’ en ‘*servant*’.⁴⁷ Deze tweedeling heeft een samenhang met de begrippenparen ‘warm-koel’ en ‘hard-zacht’ (zie afb 73). De bedienende ruimten zijn vaak afgewerkt met harde materialen, zoals stuc- en tegelwerk. De bediende ruimten hebben veelal zachte materialen, zoals vloerbedekking en wandbespanning. Op deze wijze is in de plattegronden ook goed de dubbele ontsluitingsstructuur zichtbaar. Zowel vanuit de ‘koele kant’ in de vorm van de vestibule en aangrenzende voorruimten, als via de ‘warme kant’ in de vorm van de enfilade. Dit geldt ook voor de zuidbeuk op de verdieping. Opmerkelijk is ook dat de zichtas die vanaf de laan op de pronkrisaliet aan de zuidzijde is gericht, geen weerslag in de plattegrond kent. In de plattegrond zijn ook de schouwen aangegeven, vijf op beide bouwlagen, tien in getal en hun relatie met de schoorsteenkanalen in de vier symmetrisch geplaatste schoorstenen op het dak. De tekening laat ook de verhouding tussen de bediende en de bedienende zones zien, waaruit blijkt dat de totale bedienende zone groter is dan die van de bediende ruimten.

Het landhuis was een achttiende-eeuwse ‘*machine à habiter*’.⁴⁸ Maar daar moest in die tijd wel wat voor gedaan worden door het personeel. Dat geschiedde al dan niet via een eigen routing. Zoals eerder uitgelegd werd die routing bepaald door de oude bouwkundige resten waardoor er zich onder de hoofdtrap zowel een toilet als een trap naar de kelder bevinden.

Kelder en de zolder waren het domein van het personeel en daar bevinden zich de sporen van hun activiteiten in de vorm van bedsteden, hijsrad, luiken en de verankering van de klokkenstoel van de dienstklok aan de westgevel, die voor de huiselijke regelmaat zorgde en waarvan het slijtagespoor van het touw in die gevel een stille getuige is.

Iets verdergaand en, zonder archiefondersteuning, licht speculatief is een nadere indeling in gebruiksfuncties waarbij een indeling is gemaakt in een zestal soorten ruimten.⁴⁹ Wat het vooral aangeeft is een nader onderscheid tussen woonruimten, verkeersruimten, dienstruimten en opslagruimten in een aantal gradaties.

⁴⁶ Karst 2011, 31-34.

⁴⁷ Dit begrip werd geïntroduceerd door de architect Louis Kahn (1902-1974). Zie: Stenvert, *Interieurs* 2018. Ook Meurs 1993a, 60 tekende deze scheiding al met de begrippen ‘verzorgde’ en ‘verzorgende’ kant.

⁴⁸ Naar de uitspraak van Le Corbusier: *La maison est une machine à habiter*.

⁴⁹ Nadere uitwerking en verfijning zijn onderwerp van onderzoek. Stenvert 2022 (in prep.)

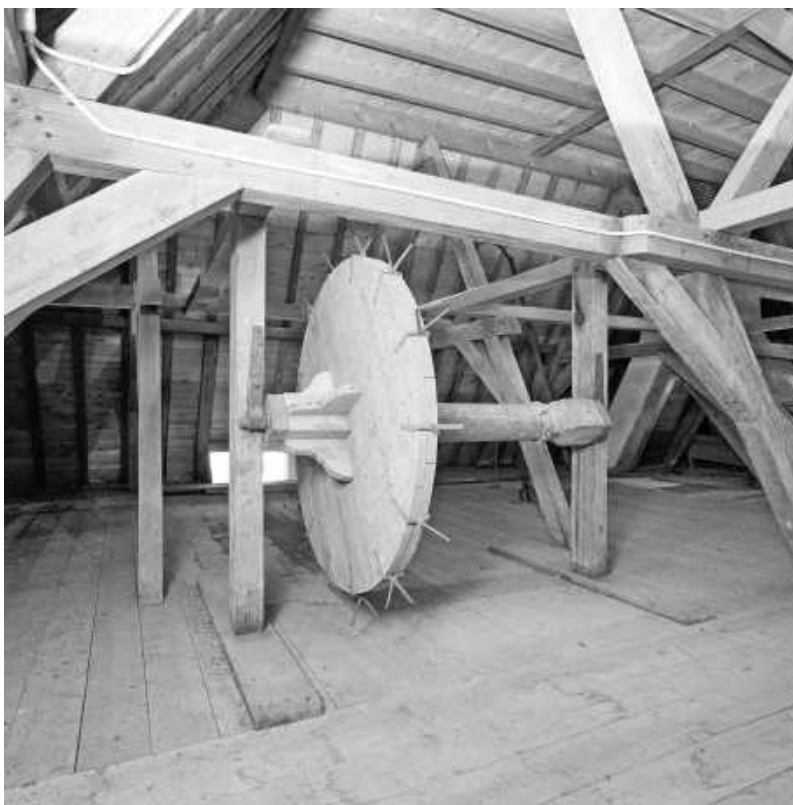
73 Plattegrond van de vier bouwlagen met een verdeling in bediende (*served*; groen) en bedienende (*servant*; roze) ruimten. (tekening rs)

74 Het trappenhuis met onder de trap deuren voor het achterliggende toilet (links) en de trap naar de dienstingang en naar de kelder (rechts).

75 Trappenhuis van het pand Westhaven 12 in Gouda met onder de trap een vergelijkbare doorgang naar nevenruimten en links een toilet- of kastdeur. (Herkomst: Beeldbank RCE)

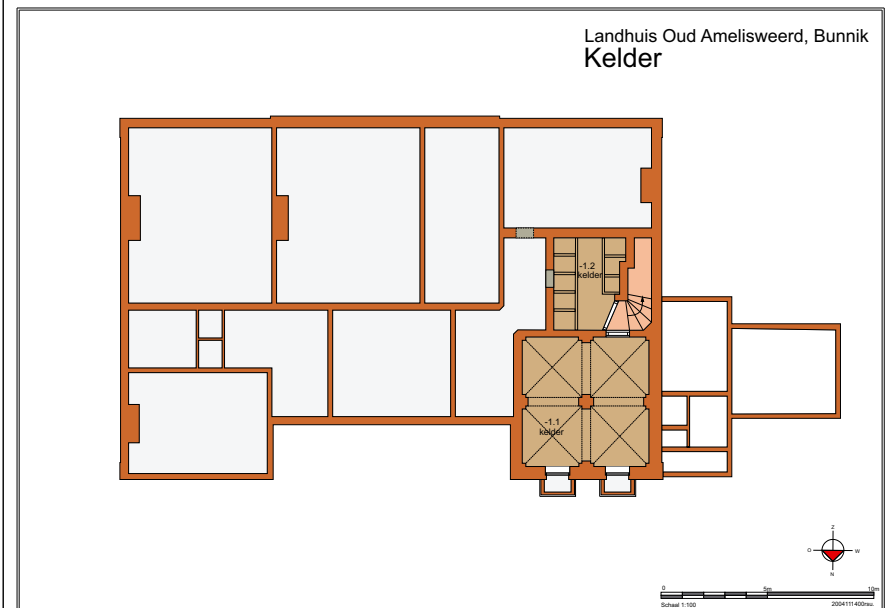
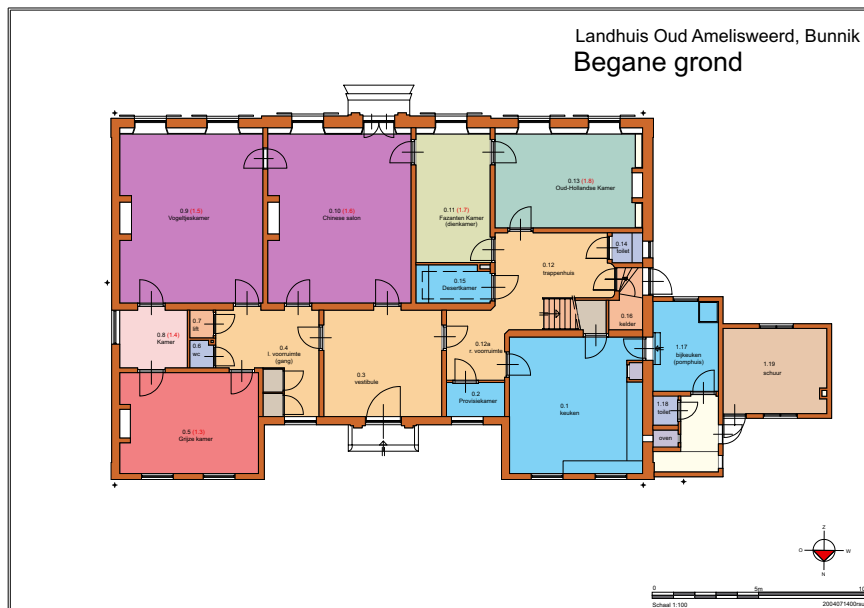
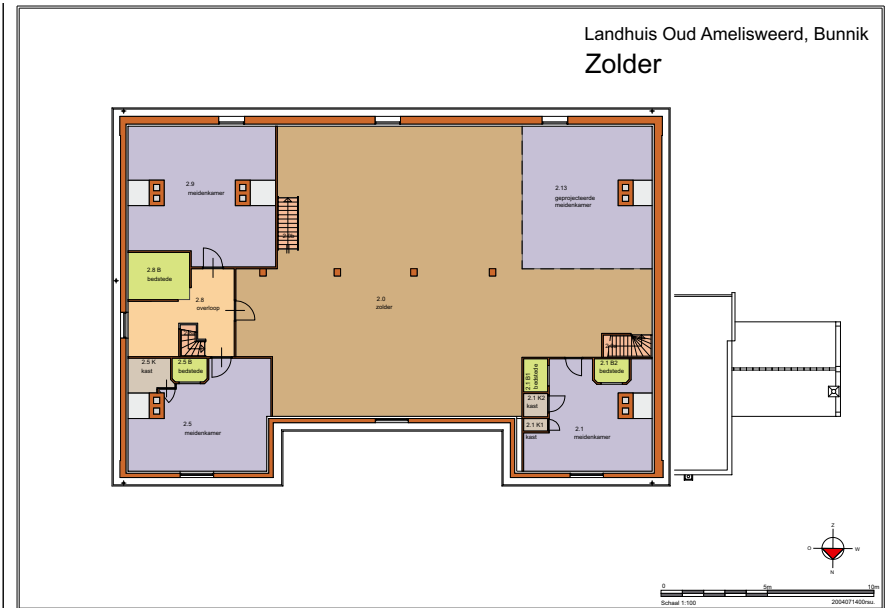
76 Het hijsrad op de vliering waarvan nog onduidelijk is hoe de touwen hebben gelopen en waar zich de hijsbalk bevond. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1996)

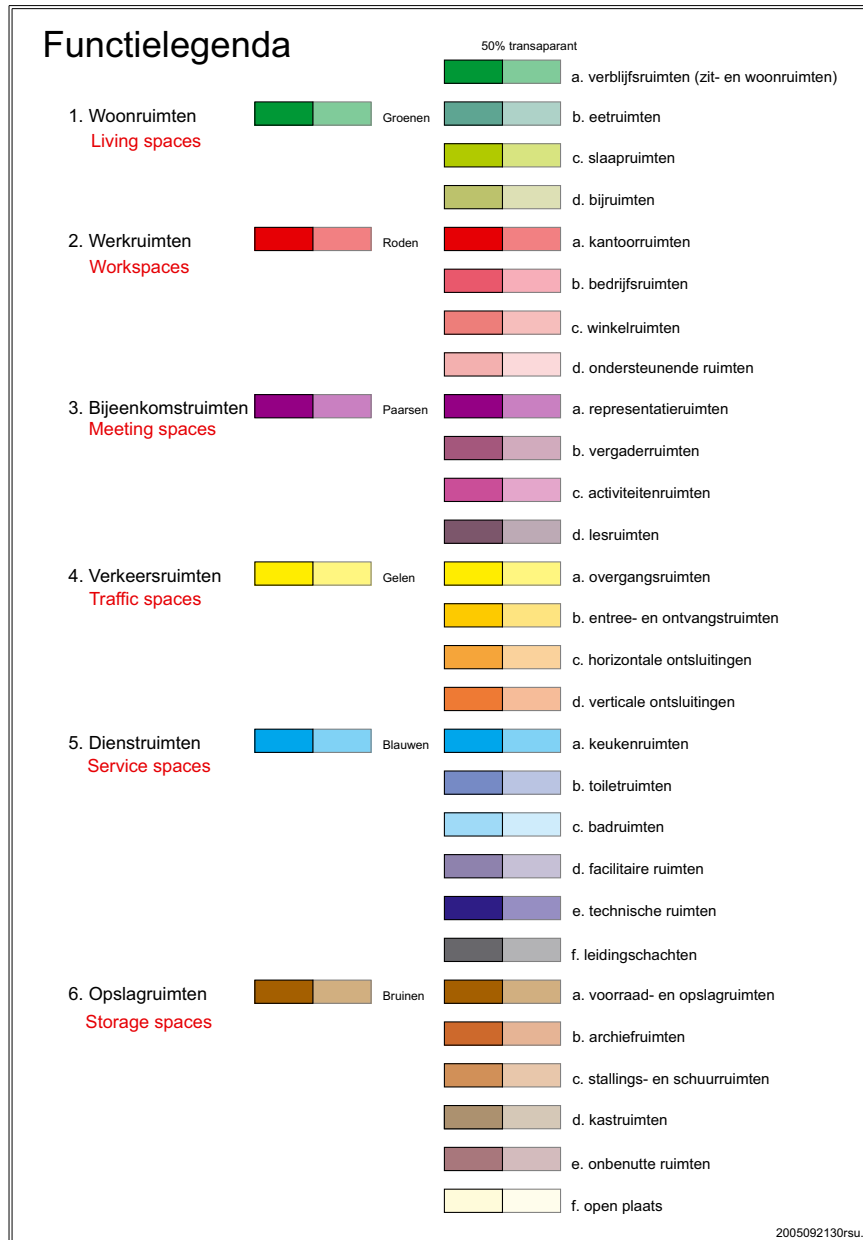
77 Vlieringluik als verbinding tussen de zolder en de vliering aan de zuidzijde.

78 Ankers voor de klokkenstoel aan de westgevel.

79a Plattengrond van de vier bouwlagen met een verdeling in de (vermoedelijk) oorspronkelijke functies van de verschillende ruimten.

79b Functielegenda bij afb.79a.

Korte tijd koninklijk

Na het overlijden van Gerard Godard in 1804 erfden zijn vier kinderen de bezittingen. De oudste zoon Gerard Arnoud Taets van Amerongen (1854-1823) kocht uit de boedel van zijn broer en zussen het landhuis Oud-Amelisweerd en het stadshuis aan de Wittevrouwenstraat. Hij deed dit niet in eerste instantie om heer van Amelisweerd te worden. In augustus 1808 kon hij zijn verworven bezit met grote winst verkopen aan koning Lodewijk Napoleon (1778-1846) die in dezelfde tijd ook Oud-Amelisweerd in bezit kreeg.⁵⁰ Zelf vertrok hij naar de Duitse universiteitsstad Marburg.

Lodewijk Napoleon had in 1806 te kennen gegeven zich in de stad Utrecht te willen vestigen. Daarvoor liet hij een aantal huizen kopen aan de Wittevrouwensingel op de hoek met de Drift met de bedoeling om daar een nieuw paleis te laten bouwen. Dat was in oktober 1807 nog niet klaar en na korte tijd in het Paushuis te hebben verbleven, trok hij tijdelijk in het voormalige stadshuis van de familie Taets van Amerongen.

Voor het park van Oud-Amelisweerd had Lodewijk Napoleon grote ideeën en gaf zijn architect Alexandre Dufour (1760-1835) opdracht tot het maken van een plan. Dat plan, waarin ook sprake was van de bouw van een nieuw paleis, bleef in de lade liggen. Uiteindelijk werden in het landhuis zelf slechts enkele bescheiden aanpassingen doorgevoerd, waaronder nieuwe Empire schuiframen en persiennes aan de zuidzijde. Wel richtte men het huis in met nieuwe Empire meubels en werd naast het huis de oude ijskelder door een nieuwe vervangen. Lodewijk Napoleon bracht op 24 september 1808 zijn eerste bezoek aan het landhuis.⁵¹ Na zijn vertrek ging men weer verder met het inrichten, waartoe op 10 oktober 1808 enkele rollen Empire behang waren besteld bij de Amsterdamse fabrikant voor beschilderd papier J.G. Berger. Met dat behang werd het penant tussen de beide vensters in de Chinese salon behangen.

Uiteindelijk bleek het bezoek van Lodewijk Napoleon tussen 24 en 30 september 1808 zijn eerste en enige bezoek aan Oud-Amelisweerd te zijn geweest. Inmiddels had hij Utrecht verruild voor Amsterdam en zijn intrek genomen in het stadshuis, dat sindsdien het Paleis op de Dam heet. Alle Empire meubels op Oud-Amelisweerd liet hij in november verhuizen naar het Paviljoen Welgelegen in Haarlem dat sinds enige jaren in zijn bezit was. Ook bomen en planten uit de kassen werden naar elders afgevoerd en in 1809 werden de paarden stal geveild.

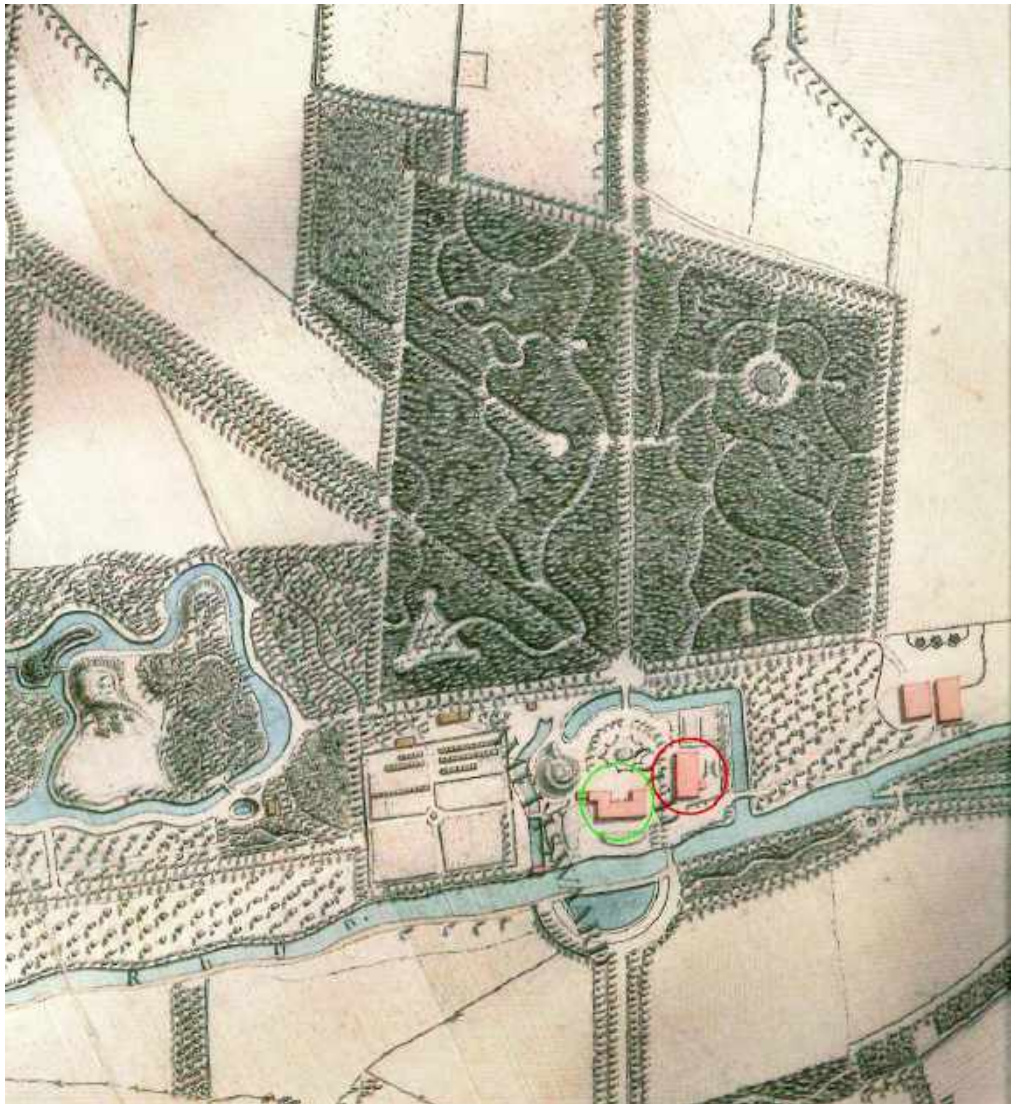
Op 25 mei 1810 volgde de aankondiging van de verkoop van beide landgoederen,⁵² maar

⁵⁰ Hij kocht het voor 20.000 gulden en verkocht het voor 100.000 gulden. Kamphuys 1993, 31-32. Naast een uitgebreide beschrijving van het interieur met behangen kamers, marmeren mantels en vaste spiegels, wordt bij de verkoop gesproken over een tuinmanswoning, washuis en mangelkamer, koetshuis en koetsierskamer, stal voor 14 paarden en hooi- en turfzolders. Er was een grote moestuin met perziken- en druivenkassen, ananas- en bloembakken, twee 'kribben tot de broeijerij' en schuttingen met vele exquise vruchtbomen. Achter de tuin was een grote bergplaats, een timmerloods, een brandspuithuisje, een ijskelder, een menagerie en een volière.

⁵¹ Karst 2011, 28. In 2016 was in het museum Oud-Amelisweerd een tentoonstelling aan Lodewijk Napoleon gewijd.

⁵² De verkoopaankondiging uit 1810 geeft een gedetailleerd beeld van de buitenplaats op dat moment: *'Voorhuis met marmere vloer, gestucadoord en met plafond. Aan de linkerzijde een gang waarin grote kassen en een trap naar boven. Aan de rechte zijde een ruim portaal waarin provisie en desert kamertje. 5 beneden kamers, allen behangen voorzien van schoorstenen met marmere mantels en 2 vaste spiegels voor dezelfde. Ruime keuken waarin turfhoek, pomphuis, kook en bakovens met fornuizen. Een afzonderlijke domestieken eetkamer. Provisie Wijn en Bierkelders allen afgesloten. Royale trap naar boven alwaar 9 kamers, een kabinetje, een kapkamertje, allen behangen en met plafond, 5 met stookplaatsen, ruime zolders en vliering waarop 4 afgeschoten domestieken kamers met bedsteden en verdere commoditeiten'*. Geciteerd in Albers & Pemmelaar 1983, 40-41.

deze bleven in eerste instantie onverkocht. Op 29 juni 1810 gaf Lodewijk Napoleon toestemming om de *'possessions privéé des deux Amelisweerd'* voor een bedrag van 200.000 gulden aan te bieden aan de staatsraad Jan Pieter Wickevoort van Crommelin (1763-1837).⁵³ Het bleek echter dat hij slechts het beheer van Lodewijk Napoleon overnam. Lodewijk Napoleon stelde hem in staat om het bezit in 1811 voor 110.000 gulden kopen. Dat geschiedde, maar intussen had Van Crommelin in augustus 1811 een nieuwe koper weten te vinden en wel de toenmalige burgemeester van Utrecht, mr. P.W. Bosch van Drakestein, aan wie hij beide landgoederen voor het oude bedrag van 200.000 gulden verkocht.

80 Details uit de kaart van J.D. van Schelle en J.C. van de Polder uit 1808 van het landgoed (de groene cirkel staat om het hoofdhuis, de rode cirkel om het koetshuis). (Herkomst: Klerks & Klück 2010; bewerking bba)

⁵³ Bohan 2009, 15-18; Karst 2011, 48.

81 Portret van Koning Lodewijk Napoleon. (Herkomst: Beeldbank HUA)

82 Het stuk behang uit 1808 dat zich op het penant tussen de beide vensters in de Chinese salon bevindt. (Herkomst: Beeldbank HUA, foto 2008)

Buitenplaats voor een burgemeester

In 1811 kwamen beide Amelisweerden in handen van de steenrijke burgemeester van Utrecht mr. Paulus Wilhelmus Bosch van Drakestein (1771-1834), die naast zijn werk als advocaat ook eigenaar van een oliemolen was. In 1807 had hij kasteel Drakestein gekocht en bezat hij een stadshuis aan het Janskerkhof. De Fransgezinde en katholieke Bosch van Drakestein werd in 1829 door Koning Willem I in de adelstand verheven en mocht zich sindsdien jonkheer noemen.

Hij moet ook degene zijn geweest die een panoramabehang had gekocht van de Franse behangfabrikant Joseph Dufour (1754-1827) met daarop ‘*Vues d’Italie*’, daterend uit de periode 1820-1825. Delen daarvan zijn in het huis te zien. Zo bevindt zich een restant als bovendeurstuk in salon 1.10 (2.6) en in het schouwstuk in kamer 0.5 (1.3). Een ander deel was als bovendeurstuk in salon 1.1. (2.6) gebruikt, waarvan de lijmresten nog resteren.⁵⁴

Na de dood van Paulus Wilhelmus werden de drie landgoederen over zijn drie zonen verdeeld. Oud-Amelisweerd kwam in handen van jhr. mr. Hendrik Willem Bosch van Drakestein (1805-1883), die aan de Nieuwegracht 28 een stadshuis bezat. Hij breidde de verzameling Romeinse oudheden uit waarmee zijn vader was begonnen. Daaronder bevonden zich ook veel vondsten afkomstig van een nabijgelegen terrein in hun bezit waar het Romeinse fort Fectio was gelegen en dat in 1867-1869 gedeeltelijk plaats moest maken voor de aanleg van Fort Vechten in het kader van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Na zijn dood schonk hij zijn verzameling oudheden aan de stad Utrecht. In zijn periode zal het behang met acanthusbladen uit 1840-1850 in de kamers 0.5 en 0.8 zijn aangebracht.

Na zijn dood vererfde het bezit op zijn zus jkvr. Elisabeth Cornelia Petronella Bosch van Drakestein (1809-1883), die echter nog hetzelfde jaar overleed. Vervolgens kwam het in het bezit van haar zoon jhr. mr. Wilhelmus Johannes Marie Bosch van Oud-Amelisweerd (1829-1899), die zich niet meer naar Drakestein, maar naar Oud-Amelisweerd noemde.⁵⁵ Hij was onder meer lid van de Provinciale Staten van Utrecht en curator van de Utrechtse universiteit.

83 Portret van jhr. Paulus Wilhelmus Bosch van Drakestein, geschilderd in 1830 door Jan Lodewijk Jonxis. (Herkomst: particulier bezit; via www.houtensehodoniemen.nl)

⁵⁴ Karst 2011, 59-61.

⁵⁵ Hij was getrouwd met Anna Catharina van de Poll (1833-1916).

84 Tekening door J.L. Jonxis van het landhuis Oud-Amelisweerd rond 1820-1830 met links het (nu verdwenen) botenhuis, waarvan ter plaatse nog enkele delen fundering resteren. (Herkomst: Beeldbank HUA)

85 Het behang met de acanthusbladen in kamer 0.5 uit 1840-1850. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1991)

86 Deel uit het panoramabehang 'Vues d'Italie' in gebruik genomen als schoorsteenstuk in kamer 0.5.

87 Foto van jhr. mr. Wilhelmus Johannes Marie Bosch van Oud-Amelisweerd. (Herkomst: Beeldbank HUA)

88 Gravure van het landhuis Oud-Amelisweerd door P.J. Lutgers, ca. 1868. (Herkomst: Beeldbank HUA)

Beperkte modernisering

Na de dood van Wilhelmus Johannes Marie kwam het landgoed in bezit van zijn zoon jhr. mr. Willem Eugene Bosch van Oud-Amelisweerd (1864-1935), getrouwd met Agnes Jenny Caroline Marie van Baerle (1874-1940). Hij was van 1896 tot 1907 werkzaam als notaris te Utrecht en evenals zijn vader lid van Gedeputeerde Staten van Utrecht. Maar waar zijn vader zich had ingezet voor de Utrechtse universiteit, maakte hij zich als goed katholiek verdienstelijk als secretaris van de Radboudstichting voor de oprichting van de Rooms-katholieke Universiteit in Nijmegen in 1923.

Net als door zijn vader werd het landhuis alleen gebruikt als zomerverblijf. Rond 1900 werd het plafond van de Oud-Hollandse kamer van een beschildering voorzien en ook in die tijd kreeg op de eerste verdieping het Donkergroene appartement (1.12 en 1.13) een nieuw behang met Art-Nouveau motieven.

Willem Eugene voerde ook enige modernisering door zoals een toilet met water-spoeling en een lift. Het watercloset (wc) (0.6) bestaat uit een gietijzeren stortbak van het merk EKADE en het jaar 1921 en een porseleinen wc-pot met houten bril en deksel. Op het deksel staat *'Thomas Crapper & Company'*. In de porseleinen (eigenlijk wit verglaasde vuurklei) pot staat het fabrieksstempel, bestaande uit het wapen van het Verenigd Koninkrijk (en de Britse monarch) met de wapenspreuk *'Honi soit qui mal y pense; Dieu et mon droit'*, van de verder naamloze producent, waarschijnlijk gemaakt in Stoke-on-Trent. De pot zal gemaakt zijn ten behoeve van de (nog bestaande) firma van Thomas Crapper.⁵⁶ Het is niet bekend wie voor Oud-Amelisweerd de leverancier was, maar dat kan een firma in sanitair zijn geweest, zoals Rouppe van der Voort of Stokvis & Zn. Deze firma's stelden naar believen een wc-combinatie samen.⁵⁷

Het jaartal 1921 op de stortbak is een goede indicatie voor de installatie van de naastgelegen personenlift. Die was nodig omdat de vrouw van Willem Eugene slecht ter been was. Voor de lift werd de diensttrap van de begane grond naar de verdieping opgeofferd. Het deel van de trap van de verdieping naar de zolder - dat er net naast liep - bleef behouden. Ter plaatse van het trapgat maakte de firma Jan Hamer & Co. een met een touw handmatig te bedienen personenlift.⁵⁸ De lift werd gemaakt in een tijd waarin vanwege gestegen loonkosten in een dergelijk huis minder personeel werkzaam was. Handbediening was noodzakelijk omdat het landhuis nog geen elektriciteit had.

De kooi is opgehangen aan een kabel die loopt over een op zolder geplaatste kabel- of tractieschijf en is aan het andere einde verbonden met een tegengewicht dat tussen twee geleiders doorloopt. Door aan de touwen te trekken kon de lift omhoog of omlaag gebracht worden. Met een pedaal op de begane grond en op de verdieping kon de lift vergrendeld worden.⁵⁹ De firma heeft ook talloze hand-bedienbare etensliften gemaakt.

⁵⁶ Gesticht in 1861 door Thomas Crapper (1836-1910) <http://thomas-crapper.com> (het Engelse woord crap voor shit is aan zijn naam ontleend).

⁵⁷ Voor een beknopt overzicht zie: Roding, Juliette, *Schoon en net: Hygiëne in woning en stad: De cultuurgeschiedenis van bad en toilet*, 's-Gravenhage 1986.

⁵⁸ Koldewey 2012. De firma werd in 1886 in Zutphen gesticht door Jan Hamer (1861-1919) en verhuisde in 1889 naar Amsterdam, waar Willem Eise Mulder (1864-1944) als firmant toetrad. Vanaf 1920 werkten ze samen met de IJzergieterij Vulcanus in Vaassen. In 1962 maakten ze de eerste Europese stoeltraplift en in 1970 verhuisden ze naar Heerhugowaard. Sinds 2010 is het een onderdeel van Otis en bestaat nu nog onder de naam Handicare Starlifts BV.

⁵⁹ In 1926 werd in de aangebouwde toren van Huis Verwolde in Laren (Gld) een lift aangebracht.

89 Behang uit circa 1900 op de eerste verdieping. (Herkomst: Beeldbank HUA, foto 2014)

90 Watercloset met houten bril en deksel en porseleinen pot. Rechts de trekker voor de stortbak.

91 Gietijzeren stortbak van het merk EKADE met het jaartal 1921.

92 Deuren in de voorruimte met links de deur naar de wc en rechts de lift in gebruik als opslagplaats. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1996)

93 De leeggeruimde houten liftkooi van de handbediende personenlift. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1996)

94 Detail van de houten liftkooi met het fabrieksmerk van Jan Hamer & Co.

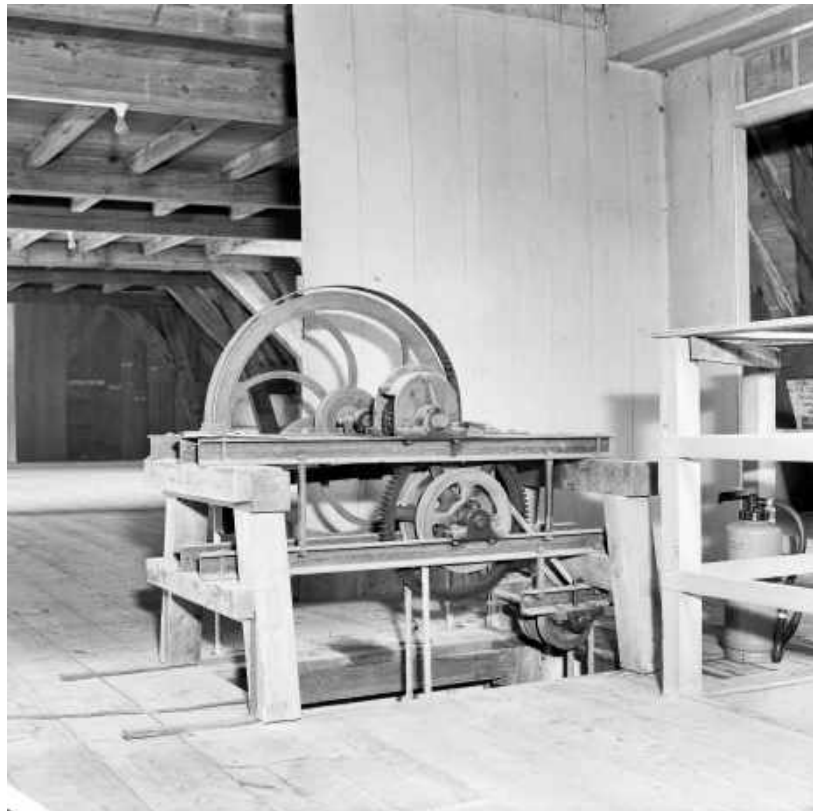

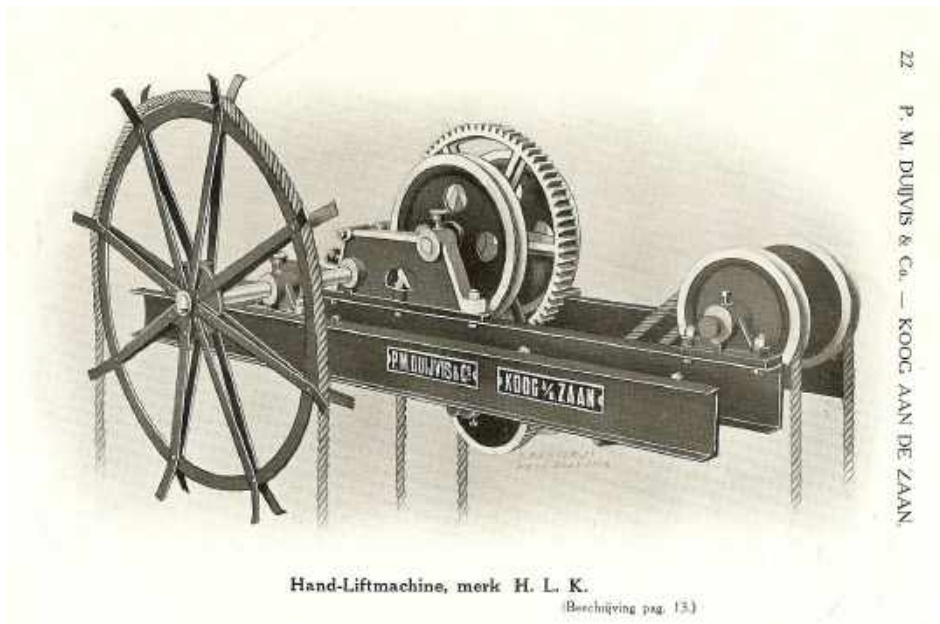
95 Aanduiding op de kozijnpost met de richting waarin het touw getrokken moest worden.

96 Liftschacht, gezien naar de bovenzijde van de liftkooi, gevat in geleidestangen en rechts het contragewicht met touw.

97 Liftmachine met het grote wiel van de handbediening en daarvoor het tractiewiel met tandrad van het touw, waaraan zowel de liftkooi als het contragewicht hangen. Het tractiewiel zelf dient met de andere geleiderollen als rem en voor de zekering. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1991)

98 Liftmachine uit de folder over liften van de firma P.M. Duijvis & Co., circa 1915. (Herkomst: collectie rs).

JAN HAMER & Co
MACHINEFABRIKANTEN · MEGEERTERS

VERHAARSDIJK
"YUBILAR" AMSTERDAM
Telefoon No. 300 (LINDENBAAN)

AMSTERDAM

HOOFDVERKEER-RIJSTRAATEN 40
KALDEKAMP 6, 2, 3
MOEDEN VICTORIA STREET

Afdeeling: LIFTEN
ELECTRISCHE, HYDRAULISCHE, TRANSMISSIE- EN HEND-
VEILIGHEIDSLIFTEN
VOORZIEN VAN DE LAATSTE VERBETERINGEN

Geleverd tot en met 31 December 1914 tot:			
KONINKLIJK PALEIS	1	DE WERKSTADEN VAN	14
RIJZIJN DE RIJSTRAATEN	112	RIJSTRAATEN DE WERKSTADEN	32
TOEGANGS WEGEN	121	AL VAN AANLEGGING VAN LIFTEN, DIE NIET NIET DAN EEN	200
TOEGANGS WEGEN	20	VEILIGHEIDSLIFTEN	113
ROTTEN, RIJSTRAAT, RIJSTRAAT EN	20		200
ROTTEN, RIJSTRAAT, RIJSTRAAT EN	200		200
MAANDE, RIJSTRAAT EN	42		
RIJSTRAAT	20		
RIJSTRAAT	20		

Over levering op het gebied van LIFTEN wordt mede van 1915. In elk jaar wij de naam 100 plaatsen, een nog een
verzekerd artikel in Nederland. De constructie is in twee jaren verduidelikt, een tevens dat een jaarlijks meer-
bedrag in de hand ligt.

ELECTRISCHE HENDLIFT

De lift, een zeer eenvoudige, maar veilige constructie, die ook in de kleinste ruimten kan worden toegepast. De lift is zeer eenvoudig te bedienen en kan in elke richting worden gebruikt.

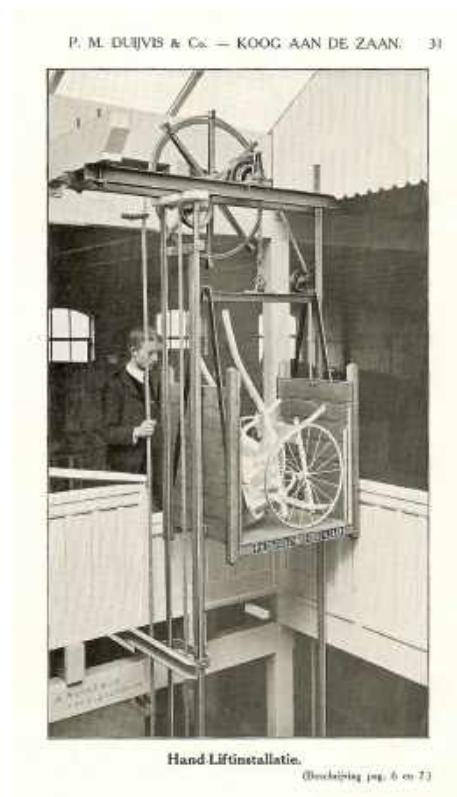
In de Elektrologie in Amsterdam staat op 22 1915.

ELECTRISCHE HENDLIFT

De lift, een zeer eenvoudige, maar veilige constructie, die ook in de kleinste ruimten kan worden toegepast. De lift is zeer eenvoudig te bedienen en kan in elke richting worden gebruikt.

In de Elektrologie in Amsterdam staat op 22 1915.

99 Voorbeeld van een handbediende liftinstallatie uit de folder over liften van de firma P.M. Duijvis & Co., circa 1915. (Herkomst: collectie rs)

100 Folder van de 'Afdeeling Liften' van de firma Jan Hamer & Co., 1915. (Herkomst: collectie rs)

101 Houten opbouw met daarin de constructie voor een etenslift, gemaakt door de firma Jan Hamer & Co, voor de eetkamer van Kasteel Biljoen bij Velp. (Foto 2015)

Laatste particuliere bewoners

Na de dood van Willem Eugene in 1935 ging het bezit over op zijn enige dochter, jkvr. Marie Thérèse Bosch van Oud-Amelisweerd (1898-1968), die in 1922 trouwde met jhr. Felix Hubert Marie Michiels van Kessenich (1895-1974), luitenant-kolonel bij de artillerie. In de jaren dertig werd het huis nog maar spaarzaam bewoond. Tijdens en na de Tweede Wereldoorlog heeft het huis tijdelijk onderdak geboden aan de fraters en leerlingen van de R.K. St.-Jozefkweekschool uit Zeist. Pas in die periode werd het huis aangesloten op waterleiding en elektriciteit. Op enkele plekken, waaronder in de Fazantenkamer, zijn nog restanten in de vorm van porseleinen dragers en schakelaars en stofomwikkeld stroomdraad zichtbaar.

In 1946 werd de bovenverdieping verhuurd aan de familie De Wijs. De zoon van Marie Thérèse, Alphonse M.W.P. Michiels van Kessenich (1924-2010) en zijn echtgenote huurden nog drie jaar twee kamers op de begane grond.⁶⁰ Vanaf 1948 wordt hele huis gehuurd door Marten en Theodora de Wijs en hun drie kinderen.⁶¹ Ook nadat het landgoed in 1951 aan de gemeente Utrecht werd verkocht⁶² bleef de familie De Wijs er wonen en na het overlijden van haar man in 1970 woonde Theodora de Wijs tot 1988 in het huis. Aan hun zoon Hugo de Wijs (1933-2016), die een verwoed stereofotograaf was, is het te danken dat er een serie kleurenfoto's bestaat van het huis in bewoonde, maar wat vervallen, toestand.

⁶⁰ <http://houtensehodoniemen.nl/familieboschvanoudamelisweerd/> (geraadpleegd 8 mei 2020).

⁶¹ Marten Arie de Wijs (1900-1970) en Theodora Hermina Schuur (1903-1988)

⁶² Voor 400.000 gulden.

102 Voorgevel van het landhuis in 1940 met boven de ingang de aanduiding 'R.K. Kweekschool St. Jozef'. (Herkomst: Beeldbank HUA)

103 Gezicht op het landhuis in 1954. (Herkomst: Beeldbank HUA)

104 Detail van een met katoen omwonden elektriciteitsdraad en porseleinen afstandhouder in de Fazantenkamer.

105 De vestibule, gezien naar de ingang deur in 1973. (Herkomst: Beeldbank HUA)

106 Ruimte 1.9 op de verdieping in 1973 met in de hoek de schade aan het plafond. (Herkomst: Beeldbank HUA)

107 De hoofdtrap in 1973 met een tijdelijke aftimmering boven de ruimten voor het toilet en de toegang naar de kelder. (Herkomst: Beeldbank HUA)

108 De Chinese salon (0.10) rond 1980 in gemeubileerde toestand. (Herkomst: Beeldbank HUA; Foto H. de Wijs)

109 De Oud-Hollandse kamer (0.13) rond 1965 in gemeubileerde toestand. (Herkomst: Beeldbank HUA; Foto H. de Wijs)

110 De bijkeuken (1.17) rond 1965 met de dubbele pomp, gieter en kolenkit. (Herkomst: Beeldbank HUA; Foto H. de Wijs)

111 De kapconstructie op de zolder rond 1965 met sporen van waterschade en badkuipen onder de zakgoot vanwege de lekkage. (Herkomst: Beeldbank HUA; Foto H. de Wijs)

112 Deel van de onbeschoten kapconstructie op zolder met doorgestoven stuif-sneeuw in de strenge winter van 1963. (Herkomst: Beeldbank HUA; Foto H. de Wijs)

113 De zakgoot rond 1975 in zijn oorspronkelijke toestand. (Herkomst: Beeldbank HUA; Foto H. de Wijs)

114 De bijgebouwen aan de westzijde rond 1960. (Herkomst: Beeldbank HUA; Foto H. de Wijs)

Op zoek naar een nieuwe bestemming

In het voorjaar van 1989 komt het beheer van het huis in handen van de Stichting Oud-Amelisweerd met de opdracht om te onderzoeken of Oud-Amelisweerd een openbare culturele bestemming kan krijgen. Op 1 juli volgde een open dag voor het publiek en dat jaar werkt schrijver Atte Jongstra (*1956) er als ‘artist in residence’ aan zijn boek *Groente* (1991). Ook vond er historisch, bouwhistorisch, kleurhistorisch en behanghistorisch onderzoek plaats.⁶³ In 1991-1992 was cascoherstel nodig en in 1997-1998 vond er een restauratie plaats. In 1992 verbleven er twee kunstenaars en een architect op het landhuis.⁶⁴ In 1993 kwam het landhuis weer in handen van de gemeente Utrecht en viel het beheer onder het Centraal Museum.⁶⁵

Na de brand in het Armando Museum in Amersfoort in 2007 werd uitgekeken naar een andere locatie voor het onderbrengen van zijn kunstwerken.⁶⁶ Eind 2010 ontstonden er plannen om het Armando Museum in Oud-Amelisweerd te huisvesten en in juni 2012 gaf de Utrechtse gemeenteraad haar toestemming.

Alvorens er een museum te kunnen vestigen, was restauratie dringend nodig. Daaraan werd al in 2009 begonnen onder leiding van de restauratiearchitect Krijn van den Ende

⁶³ Resultaten daarvan verschenen in Hoek 1993.

⁶⁴ Meurs 1993.

⁶⁵ Stichting Oud-Amelisweerd werd in 1994 opgeheven.

⁶⁶ Pseudoniem van Herman Dirk van Dodeweerd (1929-2018).

uit Den Haag.⁶⁷ Met het oog op de conservatie van de behangsels vonden in 2009 en 2010 klimaatmetingen plaats door het ICN.⁶⁸ Gerestaureerd werd er volgens de principes van het *conservation heating* systeem, waarbij op een ingenieuze wijze luchtverversing via de bestaande schoorsteenkanalen uitgeblazen wordt. Ook toegankelijkheid voor mindervaliden werd mogelijk door een plateaulift bij de toegang en een traplift. De restauratie kreeg zijn afsluiting in 2013.

Ronald Buïel en Jorrit Noyons van Soda Interieurarchitectuur uit Arnhem maakten het interieurontwerp met als resultaat dat elke verdieping een andere benadering kreeg. De wanden op de verdieping werden ‘ontstoord’ door een nieuwe laag toe te voegen door middel van een speciaal voor dit doeleinde geweven transparante linnen bespanning die refereert aan de ondergrond van de oude wandbespanning.⁶⁹ Soda is ook de ontwerper van het ogenschijnlijk uit papier opgebouwde behangmeubel waarin de in het huis gevonden (en andere) behangselfragmenten op een educatieve wijze zijn tentoongesteld. Samen met lichtadviseur Joost de Beij is er speciaal een interactief lichtstelsel ontwikkeld waardoor de bestaande luiken en nieuwe screens automatisch worden bediend. Ook de traploper op de trap is nieuw ontworpen en zodanig dat het patroon op de looper verwijst naar de slijtagesporen van de trap eronder. De teksten werden gemaakt door grafisch ontwerper Vanessa van Dam.

In 2014 volgde de opening van wat het Museum Oud Amelisweerd (MOA) ging heten met daarin het Armando Museum, waar zijn werk in combinatie met andere tijdelijke tentoonstellingen werd vertoond. In 2016 ontving het museum de prestigieuze prijs voor cultureel erfgoed, de Europa Nostra Award, in de categorie ‘*Outstanding achievements in the conservation, enhancement and adaptation to new uses of cultural heritage*’.

Al in 2018 was MOA genoopt de deuren te sluiten, nadat Armando zijn collectie had teruggetrokken. Kort daarna kwam er een doorstart als Pop-up Museum Oud Amelisweerd.

⁶⁷ Van het bureau BBOR: Bureau voor Bouwhistorisch Onderzoek en Restauratie.

⁶⁸ Het Instituut Collectie Nederland, nu onderdeel van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

⁶⁹ <http://soda.nl/projecten/museum-oud-amelisweerd-moa/> (geraadpleegd 29-4-2020). Soda heeft ook in 2016 de herinrichting van het Centraal Museum in Utrecht verzorgd.

115 Toestand in 1996 van de Oud-Hollandse kamer (0.13) met afgenomen geschilderd behang, richting de enfilade (naar het oosten). (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1996)

116 Toestand in 1996 van de Oud-Hollandse kamer (0.13) richting de schouw en kasten aan de westzijde. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1996)

117 Schouw in de Oud-Hollandse kamer (0.13) met uitblaasopening volgens het principe van *conservation heating*.

118 De diensttrap aan de westzijde naar zolder met de geleiderail van de stoellift.

119 De zolder (2.0), ingericht voor museale activiteiten en bijeenkomsten.

120 De Oud-Hollandse kamer (0.13) in geres-
taureerde toestand met zonne-
screen en modern lichte-
lement.

121 Het behangmeubel in de Grijze kamer
(0.5).

Vergelijking

Zoals gezegd bezaten de schoonouders van Gerard Godard Taets van Amerongen (1729-1804) en zijn vrouw Anna Susanna Hasselaer (1730-1788) de buitenplaats Bosbeek bij Heemstede, die ze in 1736 hadden gekocht en rond 1750 door Jacob de Wit (1695-1754) hadden laten verfraaien. De salon in de bel-etage van het huis stak iets naar buiten met aan beide zijden een afschuining. Vorm, plattegrond en de aanwezigheid van zowel een hoofdtrap als een diensttrap duiden op Franse invloed.

Zonder beide naar voren springende zijvleugels van het landhuis Oud-Amelisweerd heeft het wat oudere, als jachtslot gebouwde, huis Eerde in essentie een vergelijkbare opbouw. Het huis verrees in 1715 in vroege Lodewijk XIV-stijl. Afgezien van het souterrain heeft het huis een vergelijkbare opbouw met begane grond, verdieping en is eveneens gedekt door een omlopend schilddak. Hier heeft de zolder geen vliering en is de zakgoot bewaard gebleven. Vestibule en zaal worden aan beide zijden geflankeerd door telkens twee appartementen en ook op de verdieping zijn er vier appartementen.⁷⁰

Het huis Verwolde bij Laren (Gld.) werd in 1776 gebouwd ter plaatse van een verdwenen middeleeuwse voorganger in classicistische Lodewijk XVI-stijl naar ontwerp van Philip Willem Schonck (1735-1807), de hofarchitect van stadhouder Willem V.⁷¹

Het huis Ampsen bij Lochem heeft wel twee naar voren springende bouwdelen. Hier vormt een ouder L-vormig huis uit 1650 de basis die rond 1760 in Lodewijk XIV-stijl tot zijn huidige vorm werd verbouwd. Ondanks dat ook hier een souterrain aanwezig is, bevindt zich de keuken op de begane grond in het rechter naar voren springende bouwdeel.⁷²

Ten slotte kan huis Houdringe als vergelijking opgevoerd worden. De nieuwbouw uit 1779 met een souterrain en daarin de keuken verrees niet op de fundering van een oudere bebouwing, maar er net achter. Als een van de weinige achttiende-eeuwse landhuizen kan dit met redelijke zekerheid toegeschreven worden aan een architect en wel aan de Amsterdamse stadsarchitect Abraham van der Hart (1747-1820).⁷³

122 De achterzijde van het landhuis Bosbeek bij Heemstede uit circa 1750 met het naar Franse voorbeelden kenmerkende wat uitstekende salondeel. (Herkomst: Beeldbank RCE, foto 1928)

⁷⁰ Stenvert & Olde Meierink 2014.

⁷¹ Zie ook het hoofdstuk over de achttiende eeuw van Johan Carel Bierens de Haan in: Janssen, Kylstra-Wielinga & Olde Meierink 1996, 171-198.

⁷² Olde Meierink 1981, 6.

⁷³ Stenvert & Van Ginkel-Meester 2018.

123 De achterzijde van huis Eerde uit 1715 dat iets groter is dan Oud-Ameliweerd en geheel voorzien van een souterrain, maar verder een vergelijkbare opbouw kent. (Foto 2013)

124 De zolder van huis Eerde met links het deel van de beschoten kap dat naar de zakgoot leidt en rechts de versleepte schoorsteenkanalen. Het schoorsteenkanaal in het midden is van de keuken in het souterrain. (Foto 2013)

125 De voorzijde van huis Verwolde bij Laren (Gld) uit 1776 dat wat kleiner is. De toren werd pas in 1927 toegevoegd. (Herkomst: Beeldbank RCE)

126 De voorzijde van huis Ampsen bij Lochem uit circa 1760 met twee naar voren stekende bouwdelen. (Herkomst: Beeldbank RCE)

127 De achterzijde van huis Ampsen met pronkrisaliet in het midden. Aan de onregelmatige bouw is zichtbaar dat het oudere delen bevat. (Herkomst: Beeldbank RCE)

128 De voorgevel van huis Houdrin-ge bij De Bilt uit 1779, toegeschreven aan Abraham van der Hart. (Foto 2018)

BESCHRIJVING EN ANALYSE

Situering

Het landhuis Oud-Amelisweerd is gelegen op een lichte verhoging aan de Kromme Rijn en werd gebouwd ter plaatse van een oudere voorganger, waarvan delen zijn behouden in het interieur. Aan de noordzijde ligt het bijbehorende park dat samen met de parken van Nieuw-Amelisweerd en Rhijnauwen onderdeel uitmaakt van de landgoederengordel tussen Bunnik en de stad Utrecht. De noordgevel met de hoofdingang is gericht naar het park. De zuidgevel is gericht naar de Kromme Rijn. Ten oosten van het huis bevindt zich het voormalige koetshuis met dienstwoning. Ten westen ligt een ijskelder. Het landhuis is bereikbaar vanuit het zuiden via een laan die vanaf de Koningsslaan naar het landhuis en een brug over de rivier leidt. Deze situatie dateert uit de tijd van de bouw van het huidige landhuis uit circa 1770. Oorspronkelijk was de toegang vanuit het noorden.

129 Het huis Oud-Amelisweerd, gezien vanuit het zuiden.

130 Oprijlaan vanaf de Koningslaan in de as van het huis.

131 Laan (Beeldenlaan) aan de noordzijde in de as van het huis.

132 Zicht op het huis vanuit het noorden.

133 Koetshuis van Oud-Amelisweerd.

134 Heuvel met ijskelder (vleermuizenverblijf) ten westen van het huis.

Constructie en exterieur

Constructie

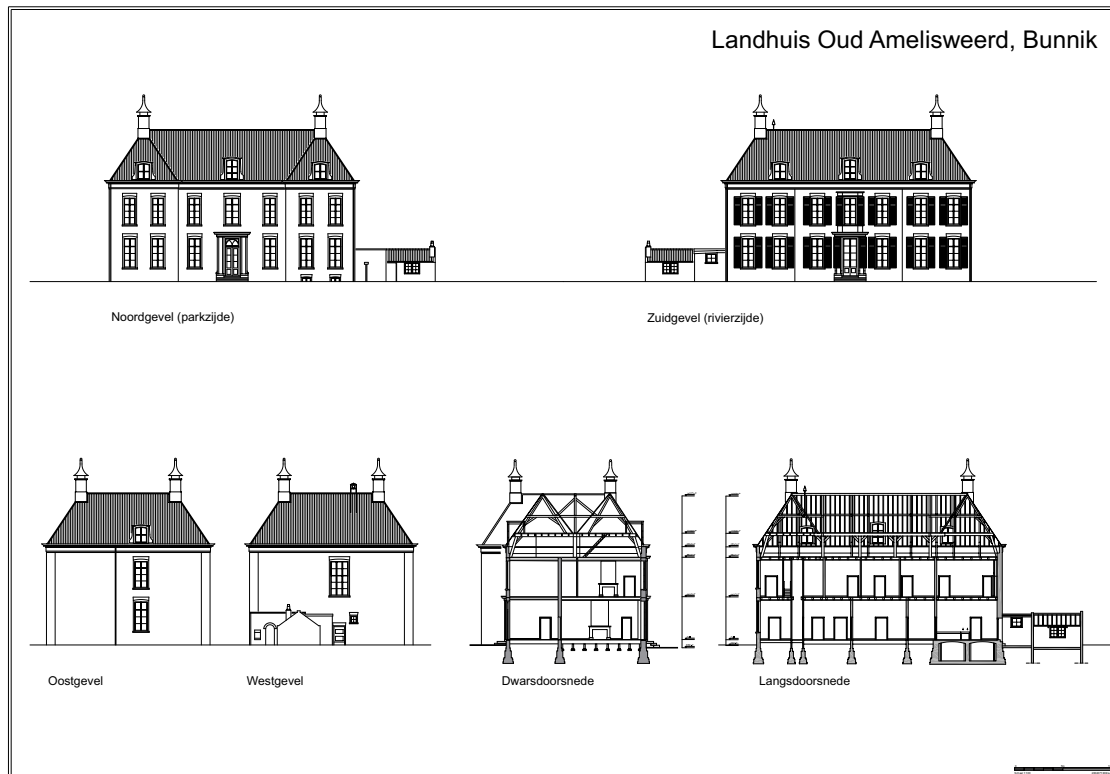
De constructie van het gebouw bestaat uit enkelvoudige houten balklagen en gemetselde muren. De kelder in de noordwesthoek (onder de keuken) wordt overdekt met een viertal gemetselde ribloze kruisgewelven. De aansluitende kelder onder het trappenhuis is overdekt met een gedrukt gemetseld tongewelf. De trap naar de kelder is gemetseld. De hoofdtrap aan de westzijde en de verschillende diensttrappen zijn van hout.

De gordingenkap is van hout. De constructie kent spanten en halfspanten, bestaande uit twee gestapelde jukken waarvan de onderste jukken, die in het midden door standvinken ondersteund worden, de zolder vormen. Van het tweede paar jukken lopen beide jukbenen door tot de nok waar zich een nokgording bevindt, een gebruikelijke constructie voor die tijd. Het tweede paar jukken vormt een omlopend schilddak met oorspronkelijk een zakgoot met Keulse goot om het water uit de zakgoot naar de goot aan de buitenzijde te voeren. Zoals bij vele andere gebouwen met een vergelijkbare constructie is deze onderhoudstechnisch moeilijke constructie met zakgoot vervangen door een plat dak.

Bouwmassa

Het landhuis Oud-Amelisweerd is een herenhuis op U-vormig grondplan met aan de noordzijde twee hoekpaviljoens. Het huis telt twee bouwlagen (begane grond of bel-etage en verdieping) en een hoge zolderverdieping onder een omlopend schilddak. Aan de noordwestzijde bevinden zich twee kelders. Tegen de westgevel is een klein eenlaags volume onder een plat dak gesitueerd met kleine ommuurde binnenplaats en haaks daarop een eenlaags volume onder een zadeldak.

Gevels

135 Gevels, dwars- en langsdoorsnede.

De sobere gemetselde gevels met een symmetrische indeling zijn uitgevoerd in roodbruine baksteen in kruisverband zonder een gepleisterde of met hardsteen beklede plint. Aan de oost- en westzijde zijn de gevels voorzien van lisenen over de volle hoogte van de gevel. Aan de noord- en zuidzijde ontbreken deze lisenen. In het metselwerk zijn bij de restauratie in 2009 kleine moderne ventilatieroosters opgenomen ter beluchting van de kruipruimte en balklaag van de bel-etage.

Zuidgevel

De zuidgevel, gericht naar de rivier de Kromme Rijn, telt zeven vensterassen (traveeën) met een ondiep (halfsteens) middenrisaliet ter breedte van drie traveeën. De middelste travee op zowel de bel-etage als de verdieping is voorzien van een gepleisterde omlijsting boven een hardstenen voet in de vorm van een pronkrisaliet.

Op de bel-etage bevinden zich hierbinnen openslaande deuren met een Frans balkon en een hardstenen stoep van drie treden.

Noordgevel

De noordgevel telt in totaal zeven vensterassen (traveeën) met in het midden een teruggelegen geveldeel van drie traveeën met centraal de omlijste hoofdingang, en aan

weerszijden hiervan een hoekpaviljoen, van ieder twee traveeën.

De hoofdingang is voorzien van een Dorische omlijsting op hardstenen voet en rondboog Empire bovenlicht. De schijn dubbele deur is uitgevoerd met zwaar geheng. Er voor ligt een hardstenen stoep van in totaal drie treden (twee plus één). In de voet van de noordgevel van het westelijk hoekpaviljoen bevinden zich twee kelderlichten met een koekoek.

Oostgevel

De oostgevel bevat iets uit het midden zowel op de bel-etage als op verdieping één venster.

Westgevel

De westgevel gaat op de bel-etage deels schuil achter een lage aanbouw. Hiernaast (ongeveer in het midden van de gevel) bevindt zich een dienstingang en toiletvenster en daarboven op de verdieping een groot venster van het trappenhuis.

De vensters met houten kozijnen zijn met uitzondering van die van het trappenhuis voorzien van 8-ruits Empire schuiframen waarbij die op de verdieping iets kleiner zijn dan die op de bel-etage. De Empire vensters zullen in 1808 zijn aangebracht. Aan de zuidzijde hebben de vensters persiennes. Bij het grote 15-ruits venster van het trappenhuis in de oostgevel ontbreken er luiken, maar zijn in het kozijn wel nog een aantal duimen aanwezig. De ingang heeft een rondboog Empire bovenlicht.

136a Zuidgevel.

136b Pronkrisaliët zuidgevel.

137 Detail stoep, zuidgevel.

138 Detail hoofdstel, zuidgevel.

139 Oost- en noordgevel.

140 Hoofdingang, noordgevel.

141 Kelderkoekoeken in westelijk hoekpaviljoen.

142 Westgevel met venster van het trappenhuis en dienstingang.

143 Achtergevel (zuidgevel) van de bijkeuken en dienstingang, gezien vanuit het zuidwesten.

144 Aanbouw aan de westzijde, gezien vanuit het zuiden.

145 Aanbouw met ommuurde binnenplaats, bijkeuken (1.17) en schuur (1.19), gezien vanuit het noordwesten.

146 De aangebouwde schuur (1.19), gezien vanuit het noorden.

Dak

Het omlopend schilddak heeft een dakbedekking van gesmoorde Oudhollandse pannen. De oorspronkelijke zakgoot in oost-westrichting is bij de restauratie in 2009 verdwenen en overdekt met een plat dak.

Op het zuidelijk dakschild bevinden zich drie dakkapellen en aan de noordzijde eveneens een drietal; één ter hoogte van het middenvlak en één op het voorvlak van de hoekpaviljoens. Het oostelijk dakvlak bevat één dakkapel recht boven de vensters in de gevel. Aan de westzijde is er geen dakkapel. De dakkapellen onder licht gebogen dak hebben een geprofileerde aan de voorzijde segmentboogvormig daklijst en wangen. Op de vier hoeken van het dak staat een gemetselde schoorsteen met een plat dak.

Rondom is een geprofileerd houten bakgoot aangebracht met onderlangs een geprofileerde gootlijst. Er is geen verkropping ter plaatste van de lisenen.

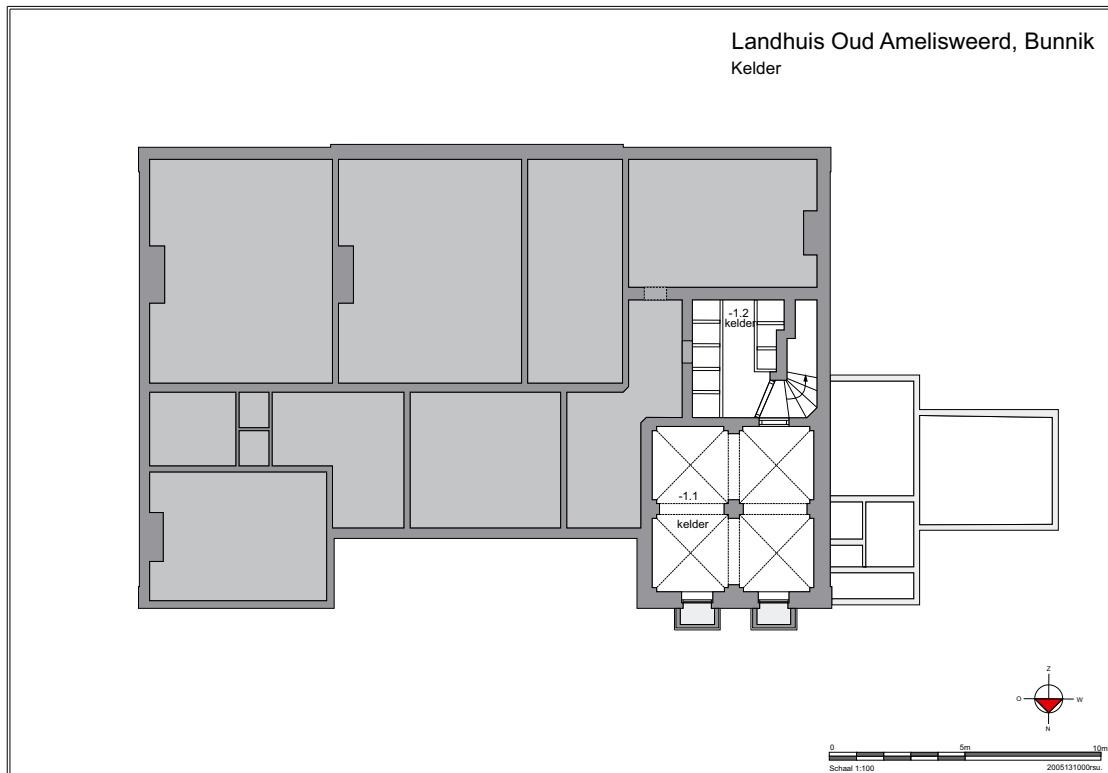
147 Omlopend schilddak, gedekt met gesmoorde Oudhollandse pannen, dakkapellen en schoorstenen met plat dak, gezien vanuit het zuidwesten.

148 Westgevel; ter plaatse van de liseen is er geen verkropping in de gootlijst.

Interieur

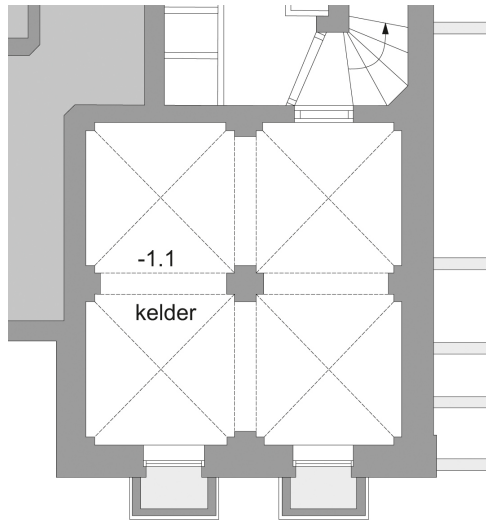
Kelder en kruipruimten

149 Plattegrond kelder.

Het huis is voor een klein gedeelte onderkelderd. Voor het overgrote deel is er een kruipruimte ter hoogte van ongeveer 80 cm. De kelder bevindt zich aan de noordwestzijde en is via een trapportaal met gemetselde trap bereikbaar vanuit het hoofdtrappenhuis en via een dienstingang in de westgevel. De kelder telt twee ruimten, kelder -1.1 en kelder -1.2. De gemetselde trap leidt naar kelder -1.2 en van daaruit is kelder -1.1 toegankelijk.

Kelder -1.1

Het trapportaal (0.16) met de gemetselde trap naar de kelder is een afgescheiden ruimte met een houten zoldering en langs de wanden een lambrisering van witte tegels. Onderaan de trap is een deurkozijn zonder deur naar de kelder -1.2 en een doorgang naar kelder -1.1. De trap en afwerking dateren uit circa 1770.

De kelderruimte is overdekt met een gedrukt gemetseld tongewelf. De vloer bestaat uit putklinkers (op z'n plat). Aan weerszijden bevinden zich gemetselde fundamenten ter ondersteuning van (niet meer aanwezige) bier- of wijnvaten. De wanden zijn van baksteen. De oost- en noordwand zijn opgetrokken van een groot formaat baksteen.⁷⁴ In de oostwand is een dichtgezette doorgang aanwezig met een breedte van 82 cm. De wanden en het gewelf zijn met een raaplaag (witte kalk) afgewerkt. De muren en het gewelf van deze kelder behoren tot een oudere voorganger van het huidige huis, en kunnen nog uit de vijftiende of de vroege zestiende eeuw dateren.

⁷⁴ Oostwand: 26 x 12 x 5 cm met 10-lagenmaat van 63 cm; noordwand: 27 x 13 x 5 cm met 10-lagenmaat van 67 cm.

150 Trapportaal (0.16) met dienstingang in de westgevel, gemetselde trap en lambrisering van witte tegels.

151 Toegang tot kelder (-1.1) met houten kozijn zonder deur.

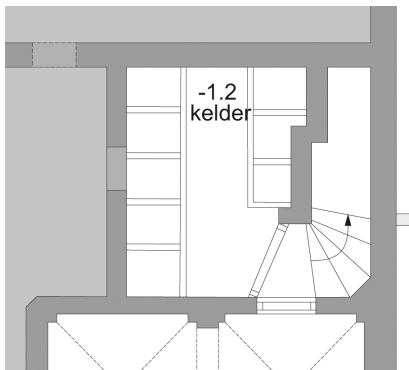

152 Kelder (-1.1), overdekt met gedrukt tongewelf; aan weerszijden gemetselde bakken voor bier- of wijnvaten.

153 Dichtgezette doorgang in oostwand in kelder (-1.1).

Kelder -1.2

De kelderruimte op een vierkant grondplan is overdekt met vier ribloze kruisgewelven met gordelbogen (a, b, c, d) op een middenkolom. De gordelbogen, ook die langs de wanden, zijn uitgevoerd in schoonmetselwerk. De gewelven zijn gepleisterd. De vloer is van putklinkers. In de bogen a en c hebben, gezien de sparingen, (houten) schotten gestaan. De afwerking van de kelder dateert uit de restauratieperiode (2009). Ook de betimmering van de borstwering rondom is restauratiewerk. In de noordwand bevinden zich twee kelderlichten met koekoek (zie noordgevel). De kelder behoort stilistisch gezien waarschijnlijk tot het kort na 1672 gebouwde pand met trapgevel.

154 Toegang tot kelder (-1.2).

155 Kelder (-1.2), gezien in noordelijke richting, overdekt met vier ribloze kruisgewelven op middenpijler.

156 Kelderlicht met koekoek in de noordgevel.

Kruipruimten

Onder de vertrekken aan de zuidzijde van het huis bevinden zich geen kelders maar kruipruimten die via luiken in de vloer bereikbaar zijn (zie afb. 149). Ook het noordelijk deel van het huis is voorzien van kruipruimten. Deze zijn niet nader bekeken. In de onderzochte kruipruimten wordt de balklaag ondersteund door gemetselde poeren. De kruipruimten zijn niet genummerd.

De kruipruimte onder het vertrek aan de zuidoostzijde (0.9, Vogeltjeskamer) bevat een tegelvloer (rood, 16 x 16 cm). Deze zal tot het huis uit circa 1730 behoren. De achttiende-eeuwse balklaag in noord-zuidrichting is bij de restauratie behouden en bestaat voor een deel uit hergebruikte balken afkomstig van het huis uit circa 1730. De wand aan de noordzijde is gepleisterd; aan de oostzijde is de fundering voor het rookkanaal aanwezig.

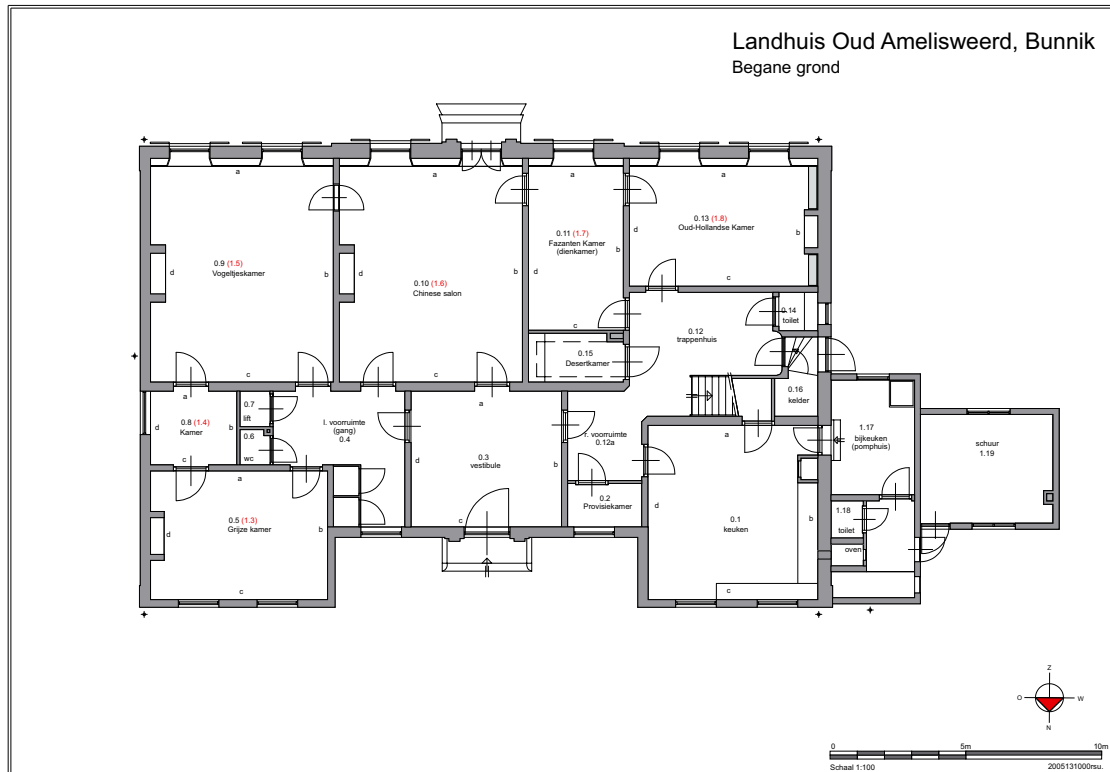
In de andere kruipruimten ligt puin en zand. Het is onbekend of ook hier een tegelvloer aanwezig is. De balklaag, eveneens in noord-zuidrichting, van het tweede grote vertrek (0.10) is vernieuwd, evenals van de aangrenzende vertrekken. In de twee kleinere vertrekken aan de zuidwestzijde (0.13 en 0.11) ligt de balklaag in oost-westrichting. In de kruipruimte van het tweede grote vertrek tegen de oostwand en in het westelijke vertrek tegen de westwand is de fundering voor een rookkanaal aanwezig. De wanden in de kruipruimte aan de noordzijde zijn gepleisterd. De noordwand in de zuidoostelijke kruipruimte bevat een dichtgezette deuropening naar een niet nader onderzochte kruipruimte.

157 Kruipruimte onder de Vogeltjeskamer (0.9) met tegelvloer, gepleisterde noordwand en hergebruikte balken.

158 Kruipruimte onder de Chinese Salon (0.10), volgestort met puin.

Bel-etage

159 Plattegrond begane grond (bel-etage).

De indeling van de bel-etage is uit de achttiende eeuw. Aan de noordzijde liggen de vestibule (0.3) met aan weerszijden een voorruimte (0.4 en 0.12a), de keuken (0.1; noordwestelijk hoekpaviljoen) met provisiekamer (0.2),⁷⁵ en de Grijsje kamer (0.5, noordoostelijk hoekpaviljoen) met antichambre (0.8), toilet (0.6) en lift (0.7). Aan de zuidzijde liggen vier woonvertrekken, twee grote (0.9, 0.10) en twee kleinere (0.11, 0.13) kamers, die via een enfilade met elkaar in verbinding staan. Het grote staatsietrappenhuis (0.12) is aan de westzijde van het huis gesitueerd. De dessertkamer (0.15), een toilet (0.14) en de keldertoegang (0.16) sluiten hierop aan.

⁷⁵ In de redengevende beschrijving van de RCE aangeduid als 'besterkamer', waar vroeger het geschoten wild na de jacht enkele dagen werd opgehangen.

0.1

De keuken is een vierkante ruimte met aan de westzijde (wand b) een zogeheten Utrechtse hangschouw met ankers die vanaf de schouw balk schuin omhoog naar de buitengevel lopen.⁷⁶ In de keukenschouw staat een gietijzeren fornuis en zijn een broodoven en stookplaats voor warmwater met warmhoudkast erboven ingebouwd. Links van de schouw is een doorgang naar de bijkeuken met pomp (1.17). Aan de noordzijde (wand c) met twee vensters bevindt zich een aanrecht met kastjes en een marmeren aanrechtblad. De vensters zijn voorzien van vouwluiken. Aan de zuidzijde (wand a) is een deur naar een turfhok (onder de trap). De oostwand (wand d) bevat de deur naar de gang met aangrenzend het trappenhuis en de provisiekamer.

De vloer is deels belegd met marmeren plavuizen en ter hoogte van de schouw en doorgang naar het pomphuis met hardstenen plavuizen. De wanden zijn bekleed met witte tegels. De vloer en wandafwerking zijn (deels) uit de achttiende eeuw. Het stucwerk plafond is restauratiewerk. Het houtwerk van deuren en kozijnen is in een gelige tint uitgevoerd, geïnspireerd op een blonde houtimitatie.

⁷⁶ Vries 1989.

160 Keukenvloer van marmeren en hardstenen plavuizen.

161 Keukenvloer van marmeren en hardstenen plavuizen, bij de schouw.

162 Doorgang naar de bijkeuken (1.17), links van de keukenschouw. Hardstenen plavuizenvloer en wit betegelde wanden.

163 De keuken met wit betegelde wanden, gezien naar het zuidoosten.

164 De keuken met wit betegelde wanden en vouwluiken voor de vensters, gezien naar het oosten.

165 Turfhok onder de trap, gezien naar het westen.

166 Turfhok onder de trap in wand a.

167 Aanrechtkastjes met marmeren blad aan de noordzijde (wand c) onder het raam in de keuken.

168 Rechts marmeren blad aan de noordzijde (wand c) met schouw en fornuis in de hoek.

169 Gietijzeren fornuis en broodoven, rechts in de keukenschouw.

170 Waterstookketel met bovenin warme-houdkast, links in de keukenschouw.

171 Gemetselde binnenzijde van de stookketel met asrooster.

172 Warmhoudkast boven de waterstookketel.

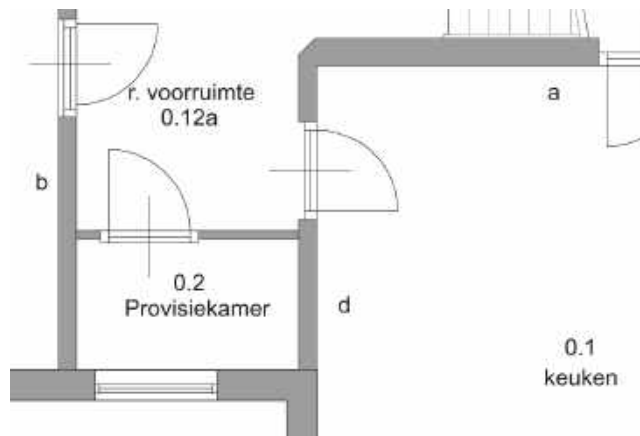

173 Binnenzijde rookvanger van de keukenschouw met later ingemetseld rookkanaal.

174 IJzeren stang met haak aan ketting voor het roken van worst.

0.2

De provisiekamer is een kleine rechthoekige ruimte met in de noordwand een venster met vouwluiken. Onder het raam staat een provisiekast met houten aanrechtblad; langs de wanden zijn planken aangebracht met provisiekastjes. De houten kastdeuren zijn voorzien van ventilatieopeningen. De vloer is belegd met marmeren plavuizen. Alles uit de bouwtijd. De wanden en het plafond zijn wit gepleisterd (restauratiewerk).

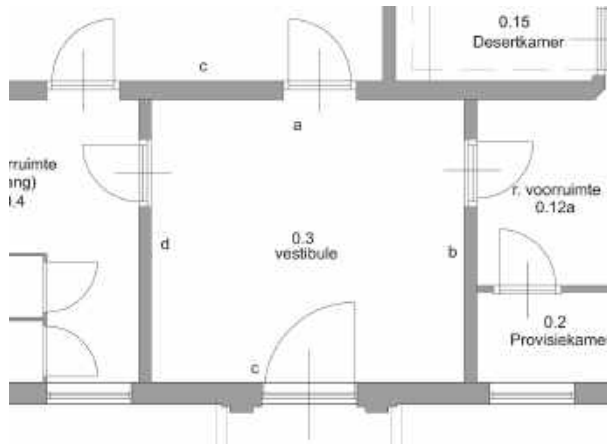

175 Toegang tot provisiekamer met marmeren plavuizenvloer, houten aanrecht met provisiekastjes en vouwluik voor het venster.

176 Wandprovisiekastjes boven het houten aanrecht.

0.3

De vestibule is een vierkante ruimte voorzien van een marmeren plavuizen vloer en een stucwerk plafond met hoek- en middenornament uit de achttiende eeuw. De door-
gangen met paneeldeur en kozijn, naar de aangrenzende ruimten (0.4, 0.10 en 0.12a) zijn uit de achttiende eeuw. Het houtwerk van deuren en kozijnen is in een gelige tint uitgevoerd, geïnspireerd op een blonde houtimitatie.

177 Entreepartij met schijn dubbele deur en Empire bovenlicht

178 Detail zwaar deurscharnier.

179 Vestibule in zuidoostelijke richting met toegang tot oostelijke voorruimte (0.4) en herstelde toegang tot de Chinese salon (0.10); marmereen plavuizenvloer.

180 Vestibule in zuidwestelijke richting met tweede toegang tot Chinese salon (0.10) en westelijke voorruimte (0.12a).

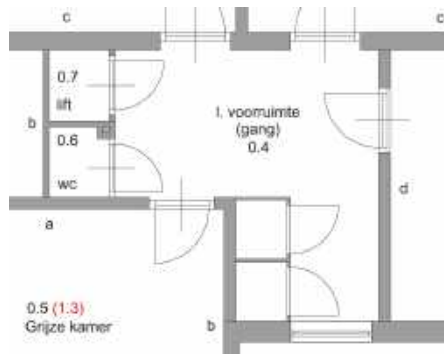

181 Detail middenrozet stucwerkplafond vestibule.

182 Detail hoekornament stucwerkplafond vestibule.

0.4

De linker voorruimte is een L-vormige ruimte met aan de noordzijde een venster met vouwluiken. Tegen de zijwand van het ingestoken vertrek (0.5) staat over de volle hoogte een dubbele kast. Aan de oostzijde bevinden zich een toilet (0.6) en de handbediende personenlift (0.7). Aan de zuidzijde bevinden zich de toegang tot vertrek 0.9 en de later aangebrachte toegang tot vertrek 0.10. Aan de westzijde bevindt zich de deur naar de vestibule (0.3). Met uitzondering van de doorgang naar 0.10 zijn alle deuren en kozijnen uit de achttiende eeuw. Ook de hoge kast lijkt oorspronkelijk te zijn. Opmerkelijk is de afgeronde hoek van de kast afgewerkt met een geschilderde marmerimitatie, die nog uit de bouwtijd kan dateren. De vloer is belegd met marmeren plavuizen uit de achttiende eeuw. De wanden en het plafond zijn wit gepleisterd (restauratiewerk) boven een marmeren plint. Het houtwerk van deuren en kozijnen is in een gelige tint uitgevoerd, geïnspireerd op een blonde houtimitatie.

183 Interieur L-vormige voorruimte, gezien in westelijke richting met doorgang naar de vestibule.

184 Venster in de noordgevel met vouwluiken.

185 Kastenwand met hoekprofiel met marmerimitatie.

186 Detail kastenwand.

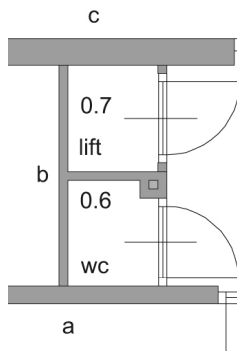

187 Interieur voorruimte, gezien naar het oosten. Achter de gesloten deuren, links de wc (0.6) en rechts de lift (0.7). Rechts toegang tot de Vogelteskamer (0.9) en links tot de Grijskamer (0.5).

188 Interieur voorruimte, gezien naar het oosten, met wc (0.6) en lift (0.7) uit 1921.

0.6

Het toilet is ingericht met een toiletspot van porselein⁷⁷ met houten toiletbril en deksel (Thomas Crapper Compagny) op gietijzeren beugels en een gietijzeren stortbak (EKADE), alles uit 1921, evenals het wasbakje van imitatiemarmer porselein. De vloer bestaat uit marmereen plavuizen; de wanden zijn bekleed met witte tegels. Deze afwerking is deels achttiende-eeuws en deels uit 1921. Het plafond (restauratiewerk) is van wit stucwerk.

189 Inrichting watercloset, 1921; toiletspot met houten bril en deksel.

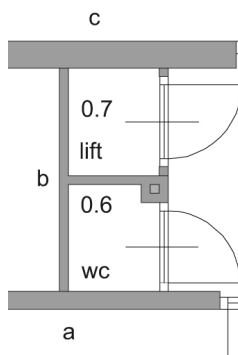
190 Inrichting watercloset, 1921; stortbak.

⁷⁷ Stikt genomen dient van wit verglaasde vuurklei gesproken te worden.

191 Inrichting watercloset, 1921; fonteintje.

0.7

De handmatig te bedienen personenlift, ook aangeduid met touwlift, van de firma Jan Hamer & Co uit Amsterdam, is eveneens in 1921 geplaatst en voert van de bel-etage naar de eerste verdieping. Aanvankelijk bevond zich hier het onderste deel van de bediendentrap. Het gedeelte van de bediendentrap vanaf de eerste verdieping naar de zolder is behouden. De liftkooi is uitgevoerd in palissanderhout. Het hijsmechanisme is op de zolder geïnstalleerd.

192 Interieur liftkooi met betimmering van palissanderhout.

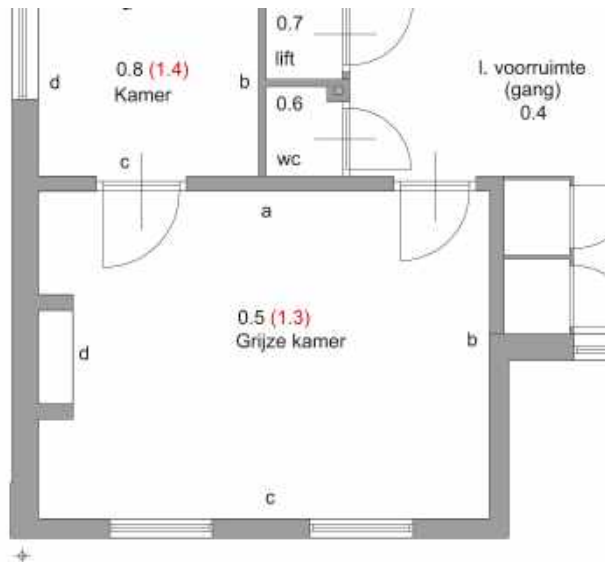

193 Vergrendeling van de lift.

194 Bedieningsrichting van de touwen.

0.5 [1.3]

De Grijze kamer heeft een houten vloer van grijs geschilderde brede delen op een balklaag in oost-westrichting, een wandbespanning met een papieren behang boven houten lambrisering en een stucwerkplafond, voorzien van een perklijst met kraalmotief. De zuidwand (a) bevat twee deuren met een houten omlijsting, één naar de tussenkamer (0.8) en één naar de gang (0.4). De westwand (b) is blind. De noordwand (c) bevat twee vensters met vouwluiken. Aan de oostzijde (wand d) bevindt zich een grijs marmeren schoorsteenmantel en boezembetimmering met een schoorsteenstuk. Dit is een gedeelte van een papieren panoramabehang in grijsbruine tinten uit de serie *'Vues d'Italie'* van Joseph Dufour, vervaardigd omstreeks 1820-1825. Voorgesteld is Tivoli met een waterval en enkele menselijke figuren. Al het houtwerk, waaronder een houten lambrisering, is lichtgroen geschilderd met uitzondering van de vloerdelen, die lichtgrijs geverfd zijn. Het toegepaste grijsgroen acanthusbehang, een papieren velouté behang, is hetzelfde als in de tussenkamer (0.8). Aan de onder- en bovenzijde van het behang is een velouté bies of border aangebracht. (zie voor detail ruimte 0.8; afb. 203). De afwerking en inrichting zijn uit de periode 1811-1850. In het vertrek staat een museummeubel uit 2014 met informatie over de bijzondere behangsels in het huis.⁷⁸

⁷⁸ Dit meubel heeft in het begin van MOA in een van de meidenkamers op zolder gestaan.

195 Grijs kamer, gezien naar het noordwesten.

196 Grijs kamer, gezien naar het noordoosten.

197 Grijs kamer, gezien naar het zuidoosten.

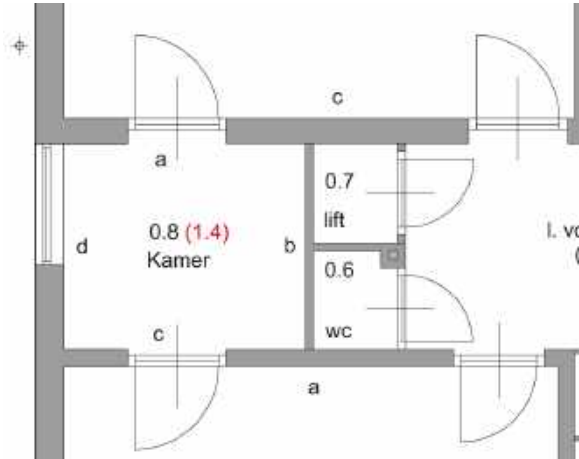
198 Grijs kamer, gezien naar het zuidwesten.

199 Schoorsteenstuk met gedeelte panorama-behang van Joseph Dufour.

200 Detail marmeren schoorsteenmantel.

0.8 [1.4]

De tussenkamer of het kabinetje is een kleine vierkante ruimte tussen de vertrekken 0.5 (Grijze kamer) en 0.9 (Vogeltjeskamer). Het vertrek heeft een vloer van grijs geverfde houten delen op een balklaag in noord-zuidrichting, en een wandbespanning met hetzelfde papieren behang als in kamer 0.5 uit de periode 1811-1850 boven een houten lambrisering uit de bouwtijd. Het stucwerk koofplafond is gerestaureerd.

201 Kabinet, met hetzelfde papieren behang met acanthusmotief als in de Grijsze kamer, boven een houten lambrisering, gezien naar noordoosten.

202 Kabinet, met hetzelfde papieren behang met acanthusmotief als in de Grijsze kamer, boven een houten lambrisering, gezien naar het zuidoosten.

203 Detail van de velouté bies of border aan de onder- en bovenzijde langs het behang.

0.9 [1.5]

De Vogeljeskamer is het woonvertrek aan de zuidoostzijde dat zijn naam ontleent aan het achttiende-eeuwse papieren behang. Het vertrek heeft een houten vloer van brede houten delen in oost-westrichting, die geverfd zijn geweest. Rondom is een houten lambrisering aangebracht met daarboven een wandbespanning met Chinees papieren behang met florale motieven (takken met bladeren en bloesems) en vogels. De zuidwand (a) bevat twee vensters met een vensterbank en vouwluiken in luikkasten. Het muurpenant tussen de vensters is eveneens voorzien van een bespanning met papieren behang. De westwand (b) bevat een dubbele deur (sluisdeur), die onderdeel uitmaakt van in enfilade geplaatste deuropeningen in de zuidelijke vertrekken. In de noordwand (c) zijn twee deuren aanwezig, beide met een deurstuk, voorzien van geschilderd papieren behangsel. Aan de oostzijde (wand d) bevindt zich in het midden een donkergrijze marmeren schoorsteenmantel en een houten boezembetimmering met spiegel en schoorsteenstuk (geschilderd behangsel). Het stucwerk plafond is versierd met een meanderlijst en bloemmotief, dat ook terugkomt in de detaillering van de marmeren schoorsteenmantel en de houten boezembetimmering. De deurkozijnen in de noordwand waren oorspronkelijk ook versierd met een geschilderd meandermotief, in een groene kleurstelling die aansluit op het bladgroen in het behangsel, en ook is toegepast in de omlijsting van de deurstukken en de boezembetimmering. Het houtwerk is in een lichte zandkleur geschilderd.

De inrichting en afwerking dateert van uit de bouwtijd. Het Chinese behang met (westerse) vazen, de geschilderde decoratie, houtsnijwerk en decoratief stucwerkplafond vormen een eenheid in een klassieke Lodewijk XVI stijl uit het laatste kwart van de achttiende eeuw.

204 Vogelteskamer met Chinees behang boven een houten lambrisering, gezien naar het zuidoosten.

205 Vogelteskamer met Chinees behang boven een houten lambrisering, gezien naar het noordoosten.

206 Vogelteskamer met Chinees behang boven een houten lambrisering, gezien naar het zuidwesten.

207 Vogelteskamer met Chinees behang boven een houten lambrisering, gezien naar het westen.

208 Vogeltjeskamer (0.9) met Chinees behang boven een houten lambrisering, gezien naar het noorden.

209 Detail geschilderd houtwerk (rozet), in een groene kleurstelling die aansluit op het bladgroen van het behangsel.

210 Details geschilderde decoratieve motieven in een groene kleurstelling die aansluit op het bladgroen in het behangsel.

211 Deurstuk van papieren behang en schildering uit bouwtijd.

212 Marmeren schoorsteenmantel uit de bouwtijd.

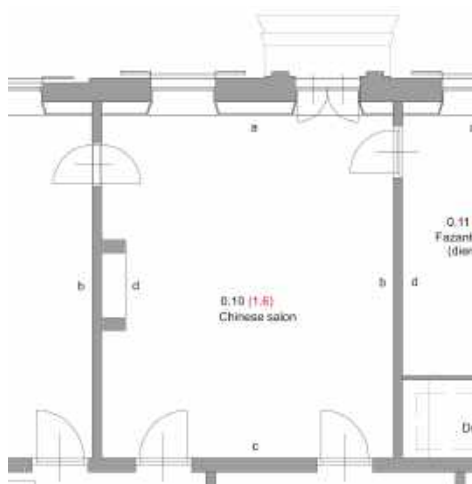

213 Detail marmeren schoorsteenmantel.

214 Detaillering stucwerkplafond met meanderlijst en bloemmotief, dat terugkomt in de detaillering van de marmeren schoorsteenmantel en de houten boezembetimmering.

0.10 [1.6]

De Chinese salon is het tweede grote woonvertrek aan de zuidzijde dat zijn naam ontleent aan het achttiende-eeuwse papierenbehang met Chinese motieven. Het behang is pas later in de negentiende eeuw in dit vertrek aangebracht.

Het vertrek heeft een houten vloer van brede houten delen in oost-westrichting, die geverfd zijn geweest. Zichtbaar zijn sporen van een blauwe sjabloonbeschildering. Rondom is een houten lambrisering aangebracht met daarboven op een nieuwe wandbespanning het recent gerestaureerde papieren behang.

De zuidwand (a) bevat twee vensters met een diepe vensterbank en vouwluiken in luikkasten. De rechter vensteropening bevat tuindeuren. De westwand (b) bevat net als de oostwand (d) een deur die onderdeel uitmaakt van in enfilade geplaatste deuropeningen in de zuidelijke vertrekken. In de noordwand (c) zijn twee deuren aanwezig

naar de vestibule en de oostelijke voorruimte. Aan de oostzijde (wand d) bevindt zich in het midden een wit grijs geaderde marmeren schoorsteenmantel en een houten boezembetimmering met spiegel en schoorsteenstuk (geschilderd behangsel) en een deur van de enfilade. Het stucwerk plafond is versierd met een kraallijst en bloemmotief in de hoeken (laatste kwart achttiende eeuw).

Het Chinese behang heeft tegen de achtergrond van een bergachtig landschap met enkele dorpen verschillende voorstellingen, die enerzijds de Chinese jacht tot onderwerp hebben en anderzijds drakenboten. Onder het papieren Chinese behang bevindt zich een ouder monochroom groen geschilderd linnen behangsel met imitatie paneellijstwerk. Uit onderzoek is gebleken dat deze groene schildering over een nog oudere symmetrisch opgezette schildering is aangebracht met centraal een vaas met medaillon, linten en strikdecoraties en midden, boven en onder, festoenen en guirlandes (Lodewijk XVI).

Op het muurpenant tussen de vensters is behalve het Chinese behang een blauw Empire behang van behangfabrikant J.G. Berger uit 1808 aangetroffen. Dit behang en de sjabloon-beschildering op de vloer behoren mogelijk bij elkaar.

Het houtwerk van deuren, kozijnen, ramen en luiken is in een lichte zandkleur geschilderd. De op een van de deurkozijnen en op de lambrisering vrij gelegde en gereconstrueerde bandmeander versiering in roze-rode kleurstelling op een lichtgrijze ondergrond behoort tot de eerste geschilderde wandbespanning met festoenen en guirlandes. Het stucwerk plafond is versierd met een vroeg-negentiende-eeuwse kraallijst en bloemmotief in de hoeken.

215 Chinese salon, gezien in zuidelijke richting, met in de zuidwand twee diepe vensternissen met luikkasten aan weerszijden. De rechter vensteropening bevat tuindeuren. Op het muurpenant tussen de vensters een gedeelte van het blauwe behang uit 1808.

216 Detail tuindeuren in de rechter vensternis.

217 Chinese salon, gezien in westelijke richting, met links verholen deur (sluisdeur van enfilade); behang met drakenbotenvoorstellingen.

218 Chinese salon, gezien in noordelijke richting, met twee deuren respectievelijk naar de vestibule (links; 0.3) en naar de voorruimte (rechts; 0.4). Het Chinese papierbehang heeft aan deze zijde jachtaferelen.

219 Chinese salon, gezien naar het noordoosten met stookplaats, voorzien van wit marmereen schoorsteenmantel en betimmerde boezem met spiegel uit de bouwtijd. Het Chinese papierbehang heeft jachtaferelen.

220 Chinese salon; detail stookplaats in de oostwand (wand d).

221 Jachtscène boven de spiegel.

222 Drakenbootscène op de westwand.

223 Detail van roze-rode meanderbeschildering, vrij gelegd en gereconstrueerd op de betimmering; afwerking behoort bij oudste beschilderde wandbespanning (Lodewijk XVI); kozijn van rechter deur in noordwand.

224 Detail van roze-rode meanderbeschildering, vrij gelegd en gereconstrueerd op de betimmering; afwerking behoort bij oudste beschilderde wandbespanning (Lodewijk XVI); kozijn en lambrisering bij rechter deur in noordwand.

225 Detail vloerdelen waarop sporen van een blauwe sjabloon beschildering, die mogelijk uit de tijd van het blauwe Empire behang dateert.

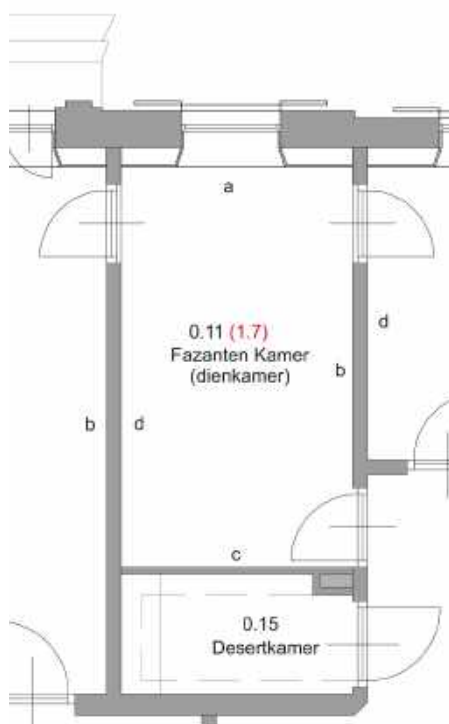

226 Detail behang uit 1808 op muurpennant tussen de vensters.

227 Detail stucwerkplafond met kraallijst.

0.11 [1.7]

De Fazantenkamer is een smal tussenvertrek dat ook aan het behang zijn naam ontleent. Het is mogelijk oorspronkelijk de dienkamer geweest. Het vertrek heeft een houten vloer van brede delen in noord-zuidrichting op een balklaag in oost-westrichting. Rondom is boven een houten lambrisering een wandbespanning aangebracht waarop landschappelijke stillevens zijn afgebeeld van bomen, bloemen en vogels (kip, kalkoen, pauw, etc.).

De zuidwand (a) bevat een venster met diepe vensterbank en vouwluiken in luikkasten en verholen wandkast aan weerszijden. De oost- en westwand (d en b) bevat een verholen deur, die onderdeel is van de enfilade. Boven beide deuren bevindt zich een omlijst deurstuk (grisaille met putti). Behalve de enfilade is er aan de westzijde een toegang vanuit het trappenhuis (0.12) tot dit vertrek. Het houtwerk is in een lichte groenig grijze tint geschilderd. Het eenvoudige stucwerk koofplafond is restauratiewerk. Er is geen stookplaats in het vertrek. Het plafond bevat een lichtsakelaar van porselein die nog uit de tijd van de aanleg van elektrisch licht dateert, evenals de bedrading langs het plafond.

228 Fazantenkamer, gezien in zuidoostelijke richting; links de doorgang naar de Chinese salon (0.10). In zuidwand venster in diepe vensternis met luikkast en verholen wandkast. Boven de deur een grisaille met putti.

229 Fazantenkamer, gezien in zuidwestelijke richting; rechts de doorgang naar de Oud-Hollandse kamer (0.13). In zuidwand venster in diepe vensternis met luikkast en verholen wandkast. Boven de deur een grisaille met putti.

230 Grisaille boven de deur aan de oostzijde.

231 Fazantenkamer, gezien naar het noorden, met links verholen deur naar het trappenhuis (0.12).

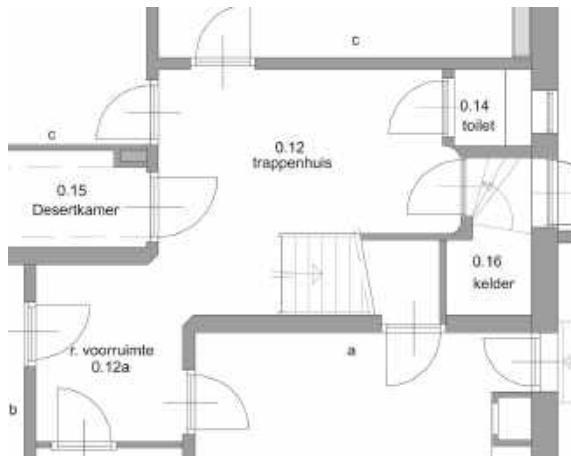

232 Detail sluiting verholen deur.

233 Porseleinen schakelaar en bedrading uit de tijd van de aanleg van elektrisch licht.

0.12

Het staatsietrappenhuis met voorruimte (0.12a) aan de westzijde van het huis heeft een vloer van marmeren plavuizen. De eikenhouten bordestrap met gesneden balusters en leuning in Lodewijk XVI-stijl (trappaal/beginbaluster in rococo- of Lodewijk XV-stijl) is geschilderd. De treden en lambrisering zijn voorzien van een marmerimitatie (wit grijs geaderd) en de balusters zijn donkerbruin, bijna zwart als ebbenhout, van kleur met een imitatie brons versiering. De achterwand (westwand) op bordeshoogte is voorzien van een moderne muurschildering (kunstproject).

Aan de westzijde onder het bordes van de trap bevindt zich van oudsher een toilet (0.14) en de deur naar de keldertrap c.q. dienstingang (0.16). Aan de oostzijde van het trappenhuis is een dienstvertrek, aangeduid met dessertkamer gesitueerd (0.15). De verschillende paneeldeuren met omlijsting zijn uit de bouwtijd. Het houtwerk van deuren en kozijnen is in een gelige tint uitgevoerd, geïnspireerd op een blonde houtimitatie.

234 Trappenhuis, vanaf de staatsietrap met op de achtergrond toegang tot dessertkamer (0.15), Fazantenkamer (0.11) en Oud-Hollandse kamer (0.13).

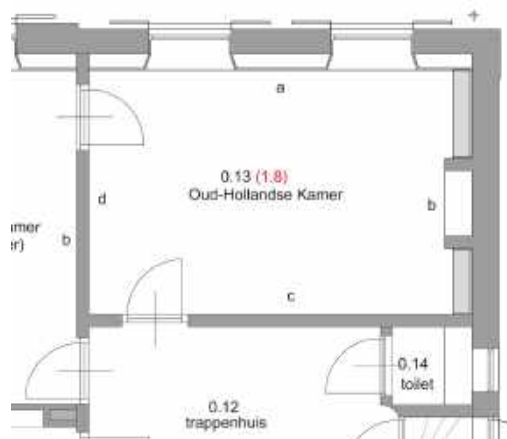

235 Staatsietrap met onder de trap toilet (niet zichtbaar op de foto) en toegang tot de kelder (0.16).

236 Detail beginbaluster (trappaal) in Lodewijk XV-stijl.

0.13 [1.8]

De zogeheten Oud-Hollandse kamer ontleent de naam aan het geschilderde landschapsbehang, geënt op schilderijen van 17de-eeuwse Hollandse landschapsschilders. Dit behang wordt toegeschreven aan de behangschilder Jan Augustini (1725-1773). De muurpenanten tussen en aan weerszijden van de vensters hebben een

monochrome geschilderde bespanning (alsof het leer betreft).

Het vertrek dat waarschijnlijk als eetkamer dienst heeft gedaan heeft een houten vloer van brede delen in noord-zuid richting, gelegd op balken in oost-westrichting. De zuidwand (a) bevat twee vensters met diepe vensterbank en vouwluiken in luikkasten aan weerszijden en in de muurpenanten opgenomen verholen kasten. Aan de westzijde (b) bevindt zich een stookplaats met een zwart marmeren schoorsteenmantel en een houten boezembetimmering. Aan weerszijden van de stookplaats bevinden zich verholen kasten (servieskasten). Zowel boven de deur in de noordwand (c) naar het trappenhuis (0.12), als boven de deur van de enfilade in de oostwand (d) bevindt zich een omlijsting met deurstuk (grisaille met putti). De polychrome beschildering van het stucwerkplafond dateert waarschijnlijk uit circa 1890-1900 en past bij de paarsroze kleurstelling van het houtwerk, die aan het einde van de negentiende eeuw werd toegepast.

237 Oud-Hollandse kamer, gezien in westelijke richting, met stookplaats, geflankeerd door verholen wand(servies)kasten.

238 Marmeren schoorsteenmantel.

239 Oud-Hollandse kamer, gezien in oostelijke richting, met links deur naar het trappenhuis (0.12) en rechts op de achtergrond verholen deur naar Fazantenkamer (0.11).

240 Grisaille boven de deur naar het trappenhuis.

241 Verholen wandkast en luikkast met vouwluiken in diepe vensternis in de zuidwand (wand a).

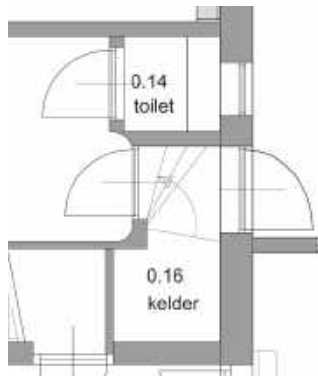
242 Detail 'leer' beschilderde wandbespanning.

243 Detail polychroom beschilderd plafond uit circa 1890-1900 in de Oud-Hollandse kamer (0.13).

0.14

Het toilet bevat een voormalig droogcloset (met houten plank en deksel) waarin een porseleinen toiletpot is ingebouwd. Een moderne stortbak is in het aangrenzende trapportaal naar de kelder geplaatst om het tot een functionerend toilet in museale setting te maken. Op de vloer liggen marmeren plavuizen en de wanden zijn bekleed met witte en lichtroze tegels. Er is een porseleinen fonteintje met koperen kraan en sifon geplaatst. Het kleine venster in de westwand heeft luiken en is aan de buitenzijde voorzien van diefijzers.

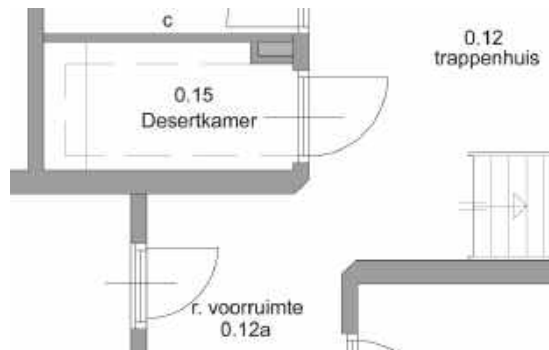

244 Interieur toilet met 'gemoderniseerd' droogcloset.

245 Moderne stortbak, geïnstalleerd in trapportaal naar de kelder.

0.15

Het sobere vertrek aangeduid met dessertkamer doet thans dienst als garderobe en berging. De precieze functie van deze inpandige ruimte is niet geheel duidelijk. Op de vloer liggen marmeren plavuizen en de wanden zijn deels bekleed met witjes (witte wandtegels). Tegen de oostwand staat een houten aanrecht met kastjes en aan de noordzijde hangen houten kapstokken voorzien van messing roeden en haken. Boven de deur is een oculus (ovaal raam) voor lichttoetreding vanuit de hal.

246 Dessertkamer, gezien naar het westen. De deur geeft toegang tot het trappenhuis (0.12).

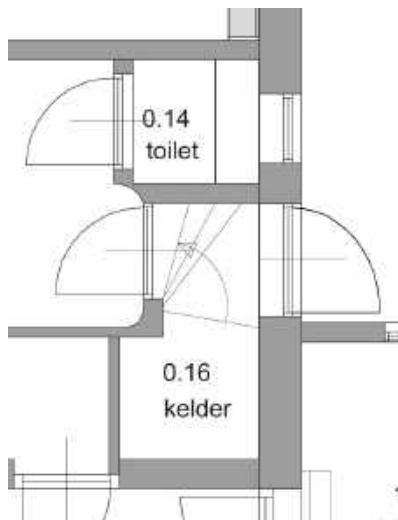

247 Dessertkamer met houten aanrecht met kastjes en kapstokken.

248 Detail messing kapstokken.

0.16

Het trapportaal naar de kelder is een smalle ruimte met een gemetselde trap naar de kelder, overdekt met een houten plafond en lambrisering van 'witjes'. In de westgevel bevindt zich een dienstingang. (Zie verder bij kelder -1.1)

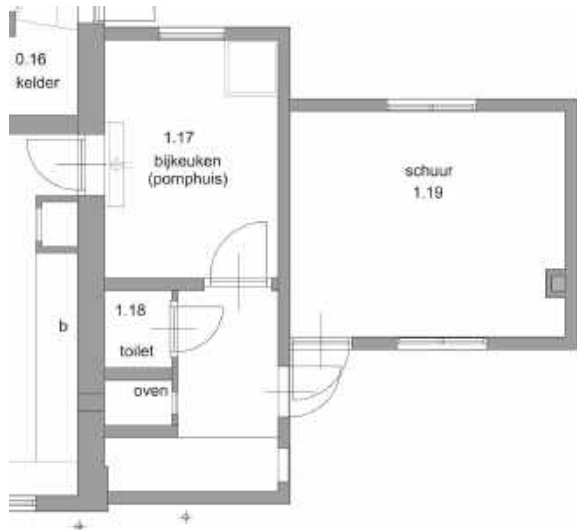
249 Trapportaal met deur naar trappenhuis 0.12.

250 Trapportaal naar de kelder, met dienstingang.

Aanbouw aan de westzijde

1.17

De bijkeuken (pomphuis), aan de westzijde tegen het huis aangebouwd, ligt iets lager en is via een gemetselde trap van twee treden bereikbaar. Het vloerniveau ligt op maaiveldhoogte. Er ligt een klinkervloer en de wanden zijn bekleed met deels oude witte tegels. De ruimte is overdekt met een vlak houten balkenzoldering. In de zuidwesthoek staat een dubbele pomp met hardstenen gootsteen. De zuidwand bevat een hoog in de gevel geplaatst venster met diefijzers en de noordwand bevat een deur met bovenlicht. De grendels op de deur zijn verplaatst en vervangen. In de wand naast de deur bevindt zich boven een servieskast een stookgat. De ruimte was dus te verwarmen en zal tevens als verblijf voor het personeel hebben dienstgedaan. In de oostwand van de binnplaats zijn balkankers van de keukenschouw zichtbaar.

251 Bijkeuken (pomphuis) met doorgang naar de hoger gelegen keuken (0.1).

252 Buitendeur met vernieuwde grendels.

253 Bijkeuken, gezien naar het zuidwesten.

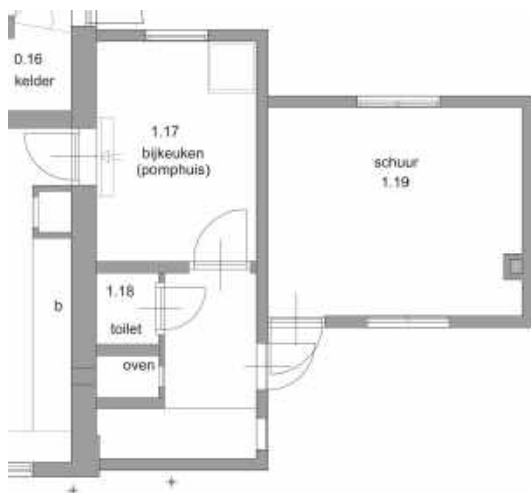

254 Pomp in de zuidwesthoek van de bijkeuken.

255 Uiteinde balkanker van de keukenschouw onder tegen de balkenzolde-ring in de bijkeuken.

1.18

Aan de noordzijde van de bijkeuken bevindt zich een ommuurde binnenplaats met aan de oostzijde onder een lessenaarsdak een voormalig droogcloset voor het personeel, met daarnaast een broodoven, die zowel vanuit de keuken als van buitenaf te bedienen is met daarnaast een nis voor opslag van brandhout. Erboven zijn in de westgevel van het huis net als in de bijkeuken de balkankers van de verdiepingsvloer te zien. In de westmuur van de binnenplaats bevindt zich een toegangspoort met hardstenen blokken in de gemetselde sponning voor geheng en grendel en een blinde nis met hardstenen dorpel en latei en aan de buitenzijde duimen voor een luik.

256 Binnenplaats met entree tot bijkeuken; het deurkozijn heeft een duivenjagerprofiel. Links het secret van het personeel.

257 Binnenplaats met in de muur een dichtgezette vensteropening. Rechts oven en houtopslag.

258 Secret aan de oostzijde van de binnenplaats.

259 In de achterwand van het secret zijn ankers van de rookvang van de keukenschouw zichtbaar.

260 Houtopslag aan de oostzijde van de binnenplaats.

261 Broodoven aan de oostzijde van de binnenplaats.

262 Dichtgezette vensteropening met hardstenen latei en dorpel aan de westzijde van de binnenplaats.

263 Toegangspoort aan de westzijde van de binnenplaats.

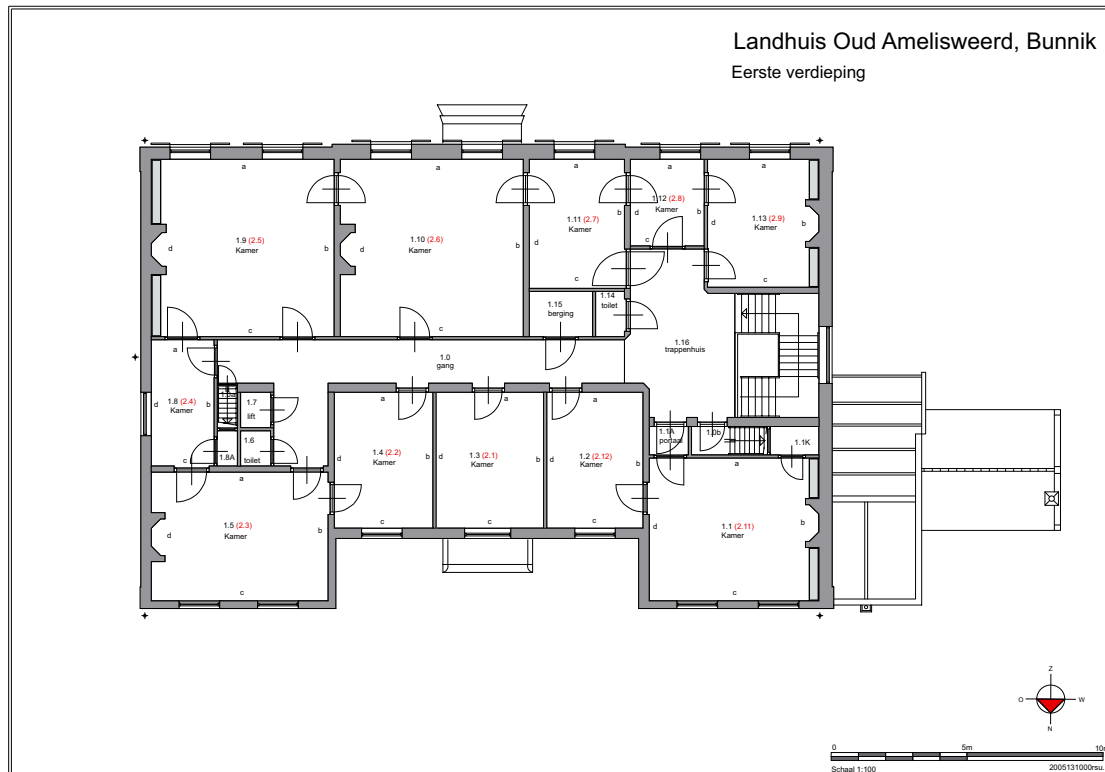
1.19

264 Berging met ziende kap, aangebouwd tegen de bijkeuken; metselwerk is deels gepleisterd.

265 Berging met lamellenroosters in de vensteropeningen ten behoeve van de ventilatie.

Eerste verdieping

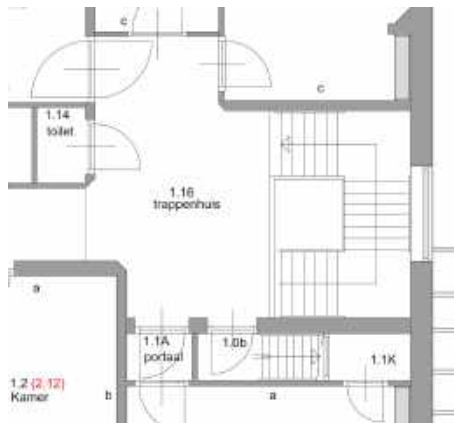
266 Plattegrond eerste verdieping.

De indeling van de eerste verdieping stamt uit de achttiende eeuw. Het hoofdtrappenhuis bevindt zich aan de westzijde met aansluitend een centrale gang in oost-west richting van waaruit de vertrekken aan de noord- zuidzijde worden ontsloten. De vertrekken aan de zuidzijde staan daarnaast via een enfilade met elkaar in verbinding. De deurkozijnen met omlijstingen in de gang zijn voorzien van een duivenjagerprofiel. De deurkozijnen met omlijstingen van de enfilade hebben een ander profiel zonder duivenjager. De deuren tussen de vertrekken zijn grotendeels als sluisdeuren (dubbele) deuren uitgevoerd. De verschillende vertrekken vormen een aantal appartementen (zie afb. 45).⁷⁹ Hiervan beschikken de grote vertrekken over een stookplaats, de bijbehorende kabinetten niet, evenmin als de middelste kamer aan de noordzijde (1.3), aangeduid met Gele kamer.

De hoofdtrap eindigt op de eerste verdieping. Naast de trap loopt (aan de noordzijde) een houten diensttrap naar zolder. Aan de oostzijde van de gang bevindt zich achter de personenlift nog een diensttrap naar zolder. Het gedeelte van deze houten trap naar de bel-etage is verdwenen met de bouw van de lift in 1921. Er is een droogcloset in de hal bij de trap en één naast de lift aan de oostzijde van de gang.

⁷⁹ De kleuraanduiding van de appartementen is ontleend aan het rapport van Judith Bohan uit 2014.

1.16

De hal van het trappenhuis grenst aan de westzijde aan de hoofdtrap en aan de oostzijde ligt in het verlengde de centrale gang in oost-westrichting (1.0). De vloer in de hal bestaat uit brede grenenhouten delen uit de bouwtijd, gelegd in oost-westrichting. De wanden zijn bij de laatste restauratie opnieuw gestuct boven een houten plint. Het plafond in de hal op de eerste verdieping dateert mogelijk nog uit de bouwtijd met in het midden een rozet. Vanuit de hal zijn aan de oostzijde het Donkergroene appartement (1.12 en 1.13) en een wc (1.14) bereikbaar. Aan de westzijde bevindt zich het portaal (1.1A) naar vertrek 1.1 (van het Rode appartement) en de trap (1.0b) naar zolder. De paneeldeuren en kozijnen met geprofileerde platstukken zijn uit de bouwtijd. Het houtwerk van deuren en kozijnen is in een gelige tint uitgevoerd, geïnspireerd op een blonde houtimitatie.

267 Trappenhuis.

268 Hoofdttrap, gezien naar de bel-etage.

269 Stucwerkplafond met middenrozet in trappenhuis.

270 Hal trappenhuis, gezien in noordelijke richting, met links deur naar zoldertrap en rechts deur naar portaal van het Rode appartement.

271 Portaal (1.1A) naar vertrek 1.1 van Rode appartement.

272 Portaal van diensttrap (1.0b) naar zolder.

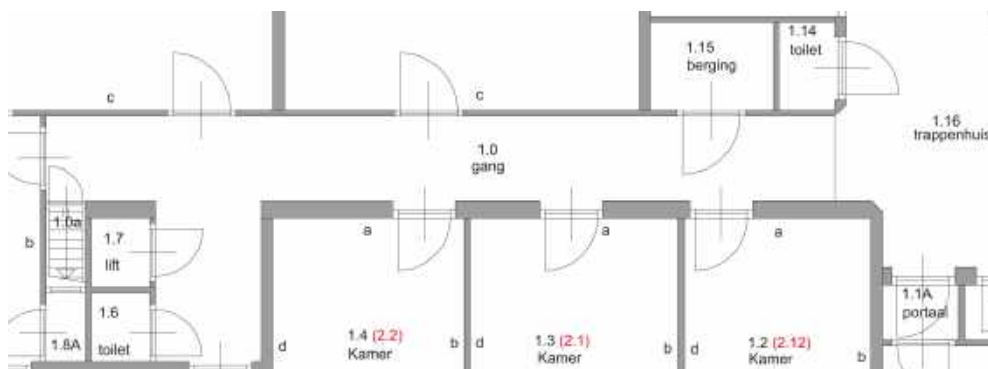

273 Diensttrap naar zolder.

274 Hal trappenhuis, gezien in zuidelijke richting, met links de deur naar het toilet (1.14), midden de deur naar het Groene appartement (1.11) en rechts de deur naar het Donkergroene appartement (1.12).

1.0

De gang in oost-westrichting ontsluit de vertrekken aan weerszijden van de gang. Aan het oostelijk uiteinde is een trap naar zolder gesitueerd, de personenlift en een voormalig toilet. De gang heeft een houten vloer van brede grenenhouten delen uit de bouwtijd, gelegd in oost-westrichting. De wanden in de gang zijn bij de laatste restauratie wit gestuct boven een houten plint. De paneeldeuren en kozijnen met geprofileerde platstukken zijn uit de bouwtijd. Het houtwerk van deuren en kozijnen is in een gelige tint uitgevoerd, geïnspireerd op een blonde houtimitatie. Ook het plafond is opnieuw gestuct.

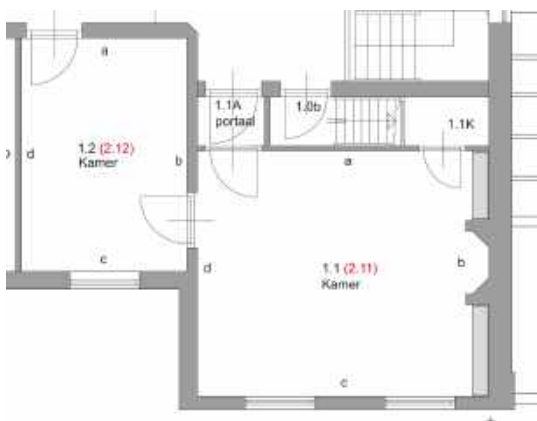

275 Gang, gezien naar het oosten.

276 Gang, gezien naar het westen.

1.1 [2.11] en 1.2 [2.12] – 1. Rode appartement

Het betreft het grote vertrek in het noordwestelijk paviljoen (1.1) met een portaal (1.1A) en een inbouwkast onder de zoldertrap (1.1K) en een kabinet (1.2). De vloer bestaat uit grenenhouten delen uit de bouwtijd. Aan de zuidzijde (wand a) bevindt zich in de ene hoek de toegang tot het vertrek met een portaal (1.1A) en in de andere een verholen kast (1.1) onder de trap naar zolder. De westwand (b) bevat een stookplaats

met grijs marmeren schoorsteenmantel en houten boezembetimmering. Een spiegel of schoorsteenstuk ontbreekt. Aan weerszijden hiervan is een verholen kast aanwezig. De noordwand (c) bevat twee vensters met vouwluiken. Onder de vensters is een betimmering aangebracht. In de oostwand (d) is er een deur naar het bijbehorende kabinet (1.2).

Het kabinet heeft geen stookplaats. De vloer bestaat uit grenenhouten delen uit de bouwtijd. De zuidwand (a) bevat de deur naar de gang (1.0), de westwand (b) de verbindingsdeur met het grote vertrek (1.1), de noordwand (c) een venster met vouwluiken en betimmering onder het venster. De oostwand (d) is blind. Er is geen verbinding met het naastgelegen vertrek (Gele kamer).

In beide vertrekken (1.1 en 1.2) zijn de wanden bij de laatste restauratie boven een houten plint voorzien van een dunne linnen wandbespanning, aangebracht over restanten van ouder behang. Al het houtwerk is groenig grijs geschilderd. De sobere stucwerkplafonds met kooflijst zijn restauratiewerk.

277 Ruimte 1.1 (Rode appartement), gezien in westelijke richting.

278 Detail marmeren schoorsteenmantel.

279 Ruimte 1.1 (Rode appartement), gezien in zuidwestelijke richting, met links achter de verholen deur van kast 1.1K.

280 Ruimte 1.1 (Rode appartement), gezien in zuidoostelijke richting, met doorgang naar kabinet (1.2).

281 Kabinet 1.2 (Rode appartement), gezien naar het noordwesten.

282 Kabinet 1.2 (Rode appartement), gezien naar het zuidoosten.

1.3 [2.1] – 6. Gele kamer

De Gele kamer is het middelste van drie vertrekken aan de noordzijde, recht boven de ingang. Er is geen verbinding tussen de vertrekken onderling. Het vertrek heeft geen stookplaats. De vloer bestaat uit grenenhouten delen uit de bouwtijd. De zuidwand (a) bevat in het midden de deur naar de gang (1.0), de zijwanden (b en d) zijn blind. De noordwand (c) bevat een venster met vouwluiken en betimmering onder het venster. Het houtwerk is in dezelfde groenig grijze kleur uitgevoerd als in het aangrenzende Rode appartement. De wanden zijn bij de laatste restauratie boven een houten plint voorzien van een dunne linnen wandbespanning die aangebracht is over restanten van ouder behang. Het sobere stucwerkplafons met kooflijst is restauratiewerk.

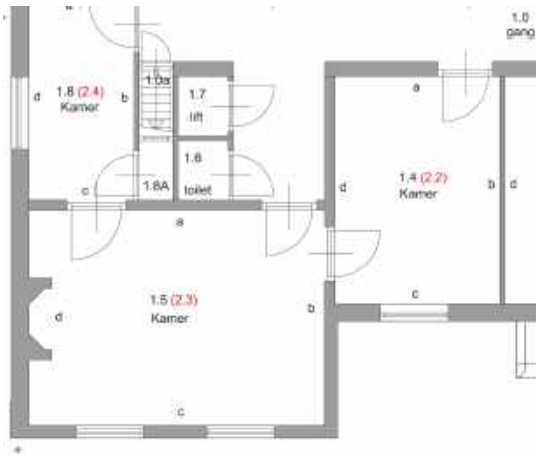

283 Gele kamer, gezien naar het noordoosten.

284 Gele kamer, gezien naar het zuidoosten.

1.4 (2.2) en 1.5 [2.3] – 2. Blauwe appartement

Het betreft het grote vertrek in het noordoostelijk paviljoen (1.5) met een kabinet (1.4). Er is tevens een verbindingsdeur met het kabinet van het Roze appartement (1.8) aan de zuidoostzijde van het huis. De vloer bestaat uit grenenhouten delen uit de bouwtijd. Aan de zuidzijde van ruimte 1.5 (wand a) bevindt zich de toegang tot het vertrek vanuit de gang (1.0) en een deur naar het vertrek 1.8, het kabinet van het Roze appartement. De westwand (b) bevat de deur naar het kabinet (1.4). De noordwand (c) bevat twee vensters met vouwluiken. Onder de vensters is een betimmering aangebracht. In de oostwand (d) bevindt zich een stookplaats met grijs marmeren schoorsteenmantel en houten boezembetimmering. De spiegel of schoorsteenstuk ontbreekt.

Het kabinet (1.4) heeft geen stookplaats. De vloer bestaat uit grenenhouten delen uit de bouwtijd. De zuidwand (a) bevat de deur naar de gang (1.0), de westwand (b) is blind. Er is geen verbinding met het naastgelegen vertrek (Gele kamer). De noordwand (c) bevat een venster met vouwluiken en betimmering onder het venster en in de oostwand (d) bevindt zich de verbindingsdeur met het grote vertrek (1.5).

In beide vertrekken (1.4 en 1.5) zijn de wanden bij de laatste restauratie boven een houten plint voorzien van een dunne linnen wandbespanning, aangebracht over restanten van ouder behang. Al het houtwerk is groenig grijs geschilderd. De sobere stucwerkplafonds met kooflijst zijn restauratiewerk.

285 Vertrek 1.5 van het Blauwe appartement, gezien in zuidoostelijke richting, met links de stookplaats en rechts de doorgang naar vertrek 1.8 (kabinet van Roze appartement).

286 Stookplaats met marmeren schoorsteenmantel in de oostwand (wand d).

287 Vertrek 1.5, gezien in noordelijke richting; een van de twee vensters met vouwluiken.

288 Vertrek 1.5, gezien in zuidwestelijke richting met rechts doorgang naar kabinet 1.4 en links de deur naar de gang (1.0).

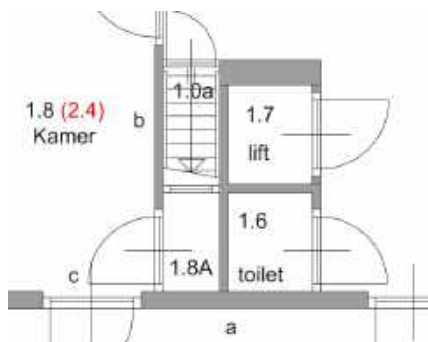

289 Vertrek 1.4, gezien naar het noordoosten.

290 Vertrek 1.4, gezien naar het zuidwesten.

1.6

Het voormalige toilet (1.6), thans in gebruik als kast, bevindt zich aan een zijgang aan het oostelijk uiteinde van de centrale gang (1.0). Het toilet ligt recht boven een toilet op de begane grond en naast de touwlift (1.7) uit 1921. In de noordoosthoek bevindt zich een droogcloset met houten deksel. In de zuidwand is een klein venster opgenomen dat oorspronkelijk voor lichttoetreding vanuit het dienstrappenhuis zorgde. De houten vloerdelen, de witte wandbetegeling en houten balkenzoldering zijn uit de bouwtijd.

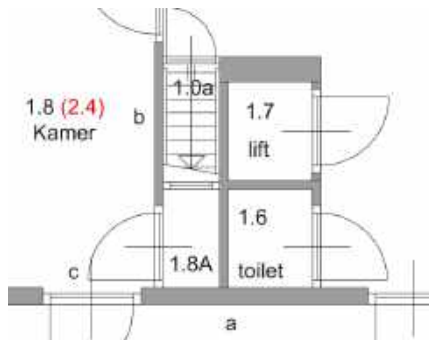

291 Toilet (secreet).

292 Toilet (secreet), zuidwand met venster.

1.7

De handmatig te bedienen personenlift, ook aangeduid met touwlift, van de firma Jan Hamer & Co uit Amsterdam, is in 1921 geplaatst en voert van de bel-etage naar de eerste verdieping. Het hijsmechanisme is op de zolder geïnstalleerd. Aanvankelijk bevond zich hier de trapvlucht van de bediendetrap vanaf de begane grond/bel-etage naar de verdieping. De lift is aangebouwd tegen het gedeelte van de bediendetrap naar zolder (1.0a). De eikenhouten trap dateert uit de bouwtijd.

293 Pedaal om de touwlift te blokkeren.

294 Dienststrap naar zolder (1.0a) achter de lift (1.7) en toilet (1.6) aan oostzijde van het huis.

1.8 [2.4] en 1.9 [2.5] – 3. Roze appartement

Het betreft het grote vertrek aan de zuidoostzijde (1.9) en een kabinet (1.8) met inbouwkast (1.8A) onder de dienststrap naar zolder. De zuidwand (a) van vertrek 1.9 bevat twee vensters

met vouwluiken, de westwand (b) een deur, onderdeel van de enfilade, uitgevoerd als dubbele deur (sluisdeur) naar het aangrenzende vertrek (1.10). Boven de deur is een raamwerk voor een deurstuk. In de noordwand (c) zijn twee deuren, één naar de gang (1.0) en één naar het kabinet (1.8), beide uitgevoerd als een verholen deur. Aan de oostzijde (wand d) bevindt zich de stookplaats met een lichtgrijs marmeren schoorsteenmantel en houten boezembetimmering (zonder spiegel of schoorsteenstuk), geflankeerd door verholen kasten.

Het kabinet (1.8) is een tamelijk smalle ruimte, die ook als doorloop fungeert tussen het Blauwe appartement en het Roze appartement. Functioneel behoort het vertrek bij het roze appartement. Er is geen stookplaats.

De zuidwand (a) bevat de deur naar vertrek 1.9. In de westwand (b) bevindt zich een deur naar de gang met daarboven een oculus voor lichttoetreding in de gang, en een deur naar de kast onder de trap (1.8A); beide zijn oorspronkelijk met bespanning uitgevoerd geweest. De noordwand (c) bevat een deur naar vertrek 1.5 en de oostwand (d) een venster met vouwluiken en daaronder een betimmering.

In beide vertrekken (1.8 en 1.9) bestaat de vloer uit brede grenen delen uit de bouw-tijd. De wanden zijn boven een houten plint voorzien van een dunne linnen wandbespanning over restanten van een oudere afwerking. De sobere stucwerkplafond zijn restauratiewerk. Het houtwerk is groenig grijs geschilderd.

295 Vertrek 1.8, kabinet Roze appartement, gezien naar het noorden (naar vertrek 1.5 van het Blauwe appartement).

296 Vertrek 1.8, gezien naar het zuiden (naar vertrek 1.9 van het Roze appartement). Rechts deur naar de gang (1.0), voorzien geweest van bespanning.

297 Vertrek 1.9, Roze appartement, gezien in zuidoostelijke richting.

298 Marmeren schoorsteenmantel uit de bouwtijd in de zuidwand van vertrek 1.9.

299 Vertrek 1.9, Roze appartement, gezien in noordwestelijke richting, met verholen deur naar de gang (1.0).

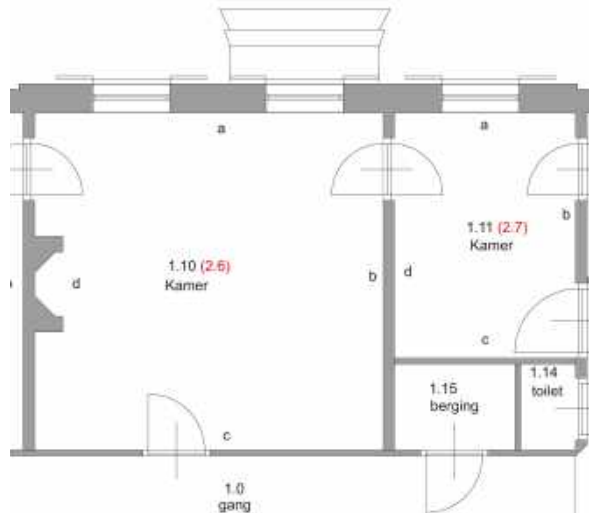

300 Vertrek 1.9, Roze appartement, gezien in zuidwestelijke richting. Deur naar vertrek 1.10 in enfilade.

301 Enfilade op de eerste verdieping aan de zuidzijde.

1.10 [2.6] en 1.11 [2.7] – 4. Groene appartement

Het betreft een groot vertrek (1.10) met een kabinet (1.11) aan de zuidzijde van de gang. De zuidwand (a) bevat twee vensters met vouwluiken, de westwand (b) een deur, onderdeel van de enfilade, naar het aangrenzende vertrek (1.11), en de noordwand (c) een deur naar de gang. Aan de oostzijde (wand d) bevindt zich de stookplaats met een zwart marmeren schoorsteenmantel en houten boezembetimmering (zonder spiegel of schoorsteenstuk) en een deur, onderdeel van de enfilade, naar het aangrenzende vertrek (1.9). Zowel boven de deur naar de gang als de deuren van de enfilade is een raamwerk aanwezig voor een deurstuk.

Het bijbehorende kabinet (1.11) heeft geen stookplaats. De zuidwand (a) bevat een venster met vouwluiken, de westwand twee deuren, één onderdeel van de enfilade naar vertrek 1.12 (van het Donkergroene appartement) en één naar de hal (1.16). Beide zijn als dubbele deur uitgevoerd (sluisdeur). De noordwand (c) is blind en de oostwand (d) bevat een deur, onderdeel van de enfilade naar vertrek 1.10, en is ook uitgevoerd als een dubbele deur.

In beide vertrekken bestaat de vloer uit brede grenenhouten delen uit de bouwtijd. De wanden in vertrek 1.10 zijn boven een houten lambrisering voorzien van een dunne linnen wandbespanning, aangebracht over restanten van ouder behang. In vertrek 1.11 is er geen lambrisering of betimmering onder het venster en ook geen raamwerk voor een deurstuk boven de deuren. De dunne linnen wandbespanning is hier boven een houten plint aangebracht. De sobere stucwerkplafonds met kooflijst in beide vertrekken zijn restauratiewerk. Het houtwerk is groenig grijs geschilderd.

302 Vertrek 1.10 van het Groene appartement, gezien naar het oosten, met stookplaats (wand d). Rechts deur in de enfilade naar vertrek 1.9 van het Roze appartement.

303 Vertrek 1.10 van het Groene appartement, gezien naar noorden met in de wand (c) een verholen deur naar de gang (1.0).

304 Vertrek 1.10 van het Groene appartement in zuidwestelijke richting met deur van de enfilade naar 1.11, kabinet van het Groene appartement.

305 Vertrek 1.11, kabinet van het Groene appartement met deur in enfilade naar vertrek 1.9.

306 Vertrek 1.11, kabinet van het Groene appartement, gezien naar het noordwesten, met links deur in enfilade naar vertrek 1.12 (kabinet van Donkergroene appartement). De houten deur rechts, onderdeel van een sluisdeur, was een verholen deur met bespanning, naar de gang (1.16).

307 Restant bespanning op deur.

308 Dubbele deur (sluisdeur) in de westwand (b) naar de gang (1.16).

1.12 [2.8] en 1.13 [2.9] – 5. Donkergroene appartement

Het betreft het vertrek aan de zuidwestzijde (1.13) en een kabinet (1.12). In oppervlakte is dit het kleinste appartement op de verdieping. De zuidwand (a) van vertrek 1.13 bevat een venster met vouwluiken en eronder een betimmering. Aan de westzijde (b) bevindt zich een stookplaats met een grijs marmeren schoorsteenmantel en houten boezembetimmering (zonder spiegel of schoorsteenstuk), geflankeerd door verholen kasten achter bespanning. De noordwand (c) is blind. De oostwand (d) bevat twee deuren, één naar het kabinet (1.12) en één naar de hal (1.16). Beide deuren zijn enkele deuren. Boven de deuren is geen raamwerk voor een deurstuk.

Het kabinet (1.12) heeft geen stookplaats. De zuidwand (a) bevat een venster met vouwluiken en eronder een betimmering. De west- (b), noord-(c) en oostwand (d) bevatten elk een deur. Alleen de deur in de oostwand naar vertrek 1.11 is als dubbele deur (sluisdeur) uitgevoerd.

In beide vertrekken bestaat de vloer uit brede grenenhouten delen uit de bouwtijd, die geschilderd zijn geweest. De wanden zijn boven een houten plint voorzien van een dunne linnen wandbespanning, aangebracht over restanten van ouder behang. De sobere stucwerkplafonds met kooflijst in beide vertrekken zijn restauratiewerk. Het houtwerk is groenig grijs geschilderd.

309 Vertrek 1.12, kabinet van het Donkergroene appartement, gezien in noordelijke richting met links verholen deur naar de gang en rechts deur in enfilade naar vertrek 1.11 (kabinet van het Groene appartement).

310 Vertrek 1.12, kabinet van het Donkergroene appartement, gezien in zuidelijke richting met onder het venster een betimmering. Rechts doorgang in enfilade naar vertrek 1.13 van het Donkergroene appartement.

311 Vertrek 1.13, gezien naar het noordwesten met in de westwand (b) de stoekplaats van het Donkergroene appartement.

312 Vertrek 1.13. Detail marmereen schoorsteenmantel.

313 Vertrek 1.13, gezien in noordoostelijke richting, met deur naar de gang (1.16).

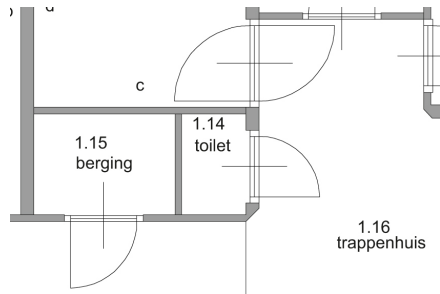

314 Vertrek 1.13, gezien in zuidoostelijke richting, met deur in enfilade naar kabinet 1.12. Onder het venster een betimmering.

315 Sluisdeur in enfilade.

1.14

Het toilet is een droogcloset met zinken pot en houten deksel. De vloer bestaat uit grenen houten delen en de wanden zijn deels betegeld met witte tegels. In de wand boven de deur bevindt zich een oculus voor lichttoetreding.

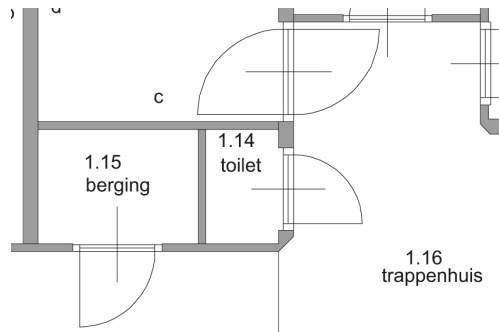

316 Ruimte 1.14 met droogcloset (secret).

317 Ruimte 1.14; secret met zinken pot.

1.15

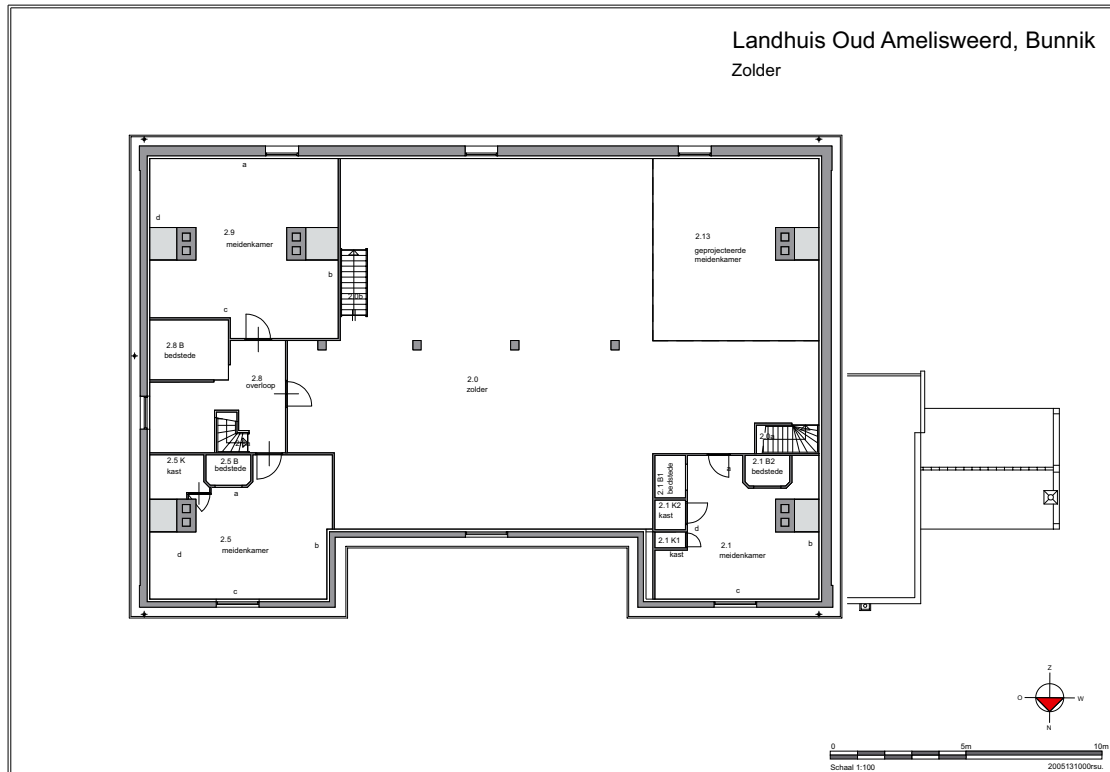

De berging aan de gang is een eenvoudige inbandige ruimte met een houten vloer en gestucte wanden tegen de achterwand van het toilet aangebouwd. De bergruimte en het toilet bevinden zich recht boven de dessertkamer op de bel-etage.

318 Ruimte 1.15, berging.

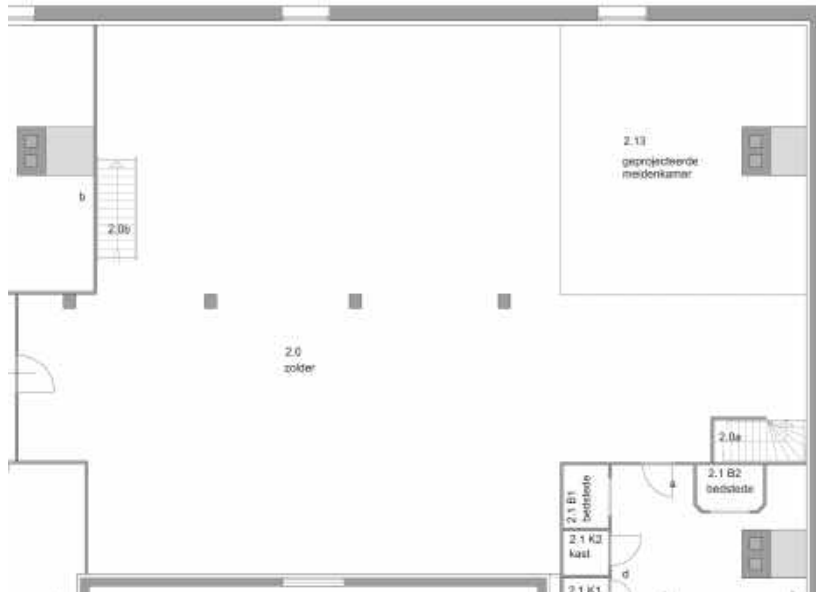
Zolderverdieping

319 Plattegrond van de zolder.

De zolder is in principe één grote open ruimte door middel van een reeks standvinken verdeeld in een noordelijke en een zuidelijke beuk. De zolder komt overeen met de hoogte van het onderste juk van de kapconstructie bestaande uit twee gestapelde jukken. Het bovenste deel is de vliering. Op de zolder is in elke hoek - met uitzondering van de zuidwesthoek - in hout een meidenkamer ingebouwd. Het vertrek aan de zuidwestzijde is mogelijk wel ontworpen, maar niet meer aanwezig. De zolder is bereikbaar via twee diensttrappen; een trap (2.0a) ter hoogte noordwestelijke meidenkamer (2.1). Dit is de trap aan de zijde van het hoofdtrappenhuis. De andere diensttrap (2.8a) ligt aan de oostzijde. Deze trap maakte deel uit van een diensttrap vanaf de begane grond/bel-etage naar de zolder. Het gedeelte ter hoogte van de bel-etage is verdwenen. Ter plaatse is de personenlift gekomen waarvan het hijsmechanisme op de zolder is geplaatst op de overloop (2.8) tussen de beide voormalige meidenkamers (2.5 en 2.9). Ten westen van de meidenkamer aan de zuidoostzijde (2.9) leidt een houten trap (2.06) naar de vliering.

2.0

Het tweebeukig zoldergedeelte (2.0) is één grote open ruimte verlicht door een drietal dakkapellen aan de noordzijde en één aan de zuidzijde. De ruimte is in de museumperiode als lees- en studiezaal ingericht. De houten vloerdelen zijn grotendeels vernieuwd. In de zuidwesthoek is met grijze verf de geprojecteerde maar niet uitgevoerde dan wel verdwenen meidenkamer (2.13) afgetekend. De westelijke dakkapel op het zuidelijk dakvlak zou voor daglichttoetreding hebben gezorgd. Aan de westzijde bevindt zich een rookkanaal met een nieuw getimmerde kast.

320 Zolder, zuidelijke beuk, gezien in westelijke richting.

321 Zolder, noordelijke beuk, gezien in westelijke richting.

322 Detail onderste spantbenen van de kapconstructie.

323 Korbelen en muurplaat, waarop sporen met dakbeschot van de kapconstructie.

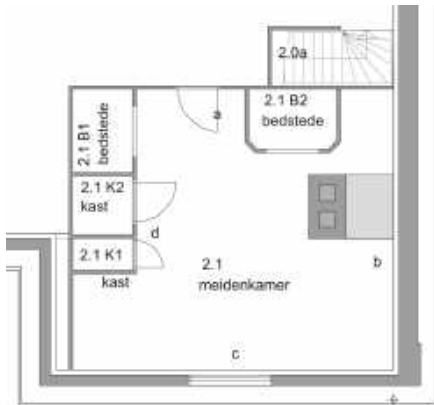

324 Ruimte ter plaatse van de middelste dakkapel aan de noordzijde, die als turf(?)kast dienst heeft gedaan; de vloer ontbreekt (zie ook vliering).

325 Grijs geschilderde spant-benen, balken en betimmering van het rookkanaal in zuidwesthoek. Ter plaatse bevond zich oorspronkelijk de vierde meidenkamer (2.13).

2.1 en 2.2B1, 2.1B2, 2.1K1 en 2.1K2

De meidenkamer in de noordwesthoek (2.1) behoort tot de oorspronkelijke aanleg. De houten vloer is uit de bouwtijd; de opgeklampte toegangsdeur met bovenlicht, twee bedstedes en twee kasten, alsmede de betimmering van het rookkanaal (3,5 cm dikke delen) aan de westzijde zijn uit de bouwtijd, dan wel vroege negentiende eeuw. Een tweetal kasten, naast het rookkanaal (wand b) en naast de bestaande kasten (wand d), zijn toegevoegd bij de restauratie als museale vitrine. In de borstwering aan de westzijde (wand b) zijn links van het rookkanaal twee ankers aangebracht van de klokkenstoel buiten tegen de gevel. Aan de noordzijde (wand c) is in het dakvlak een dakkapel opgenomen voor indirecte daglichttoetreding in het vertrek.

326 Meidenkamer 2.1 in noordwesthoek. Links de westelijke dienstrap (2.0a).

327 Meidenkamer 2.1, gezien naar het zuidwesten. Links een van de bedsteden.

328 Een van de bedsteden in meidenkamer 2.1.

329 Meidenkamer 2.1, gezien naar het oosten; kastenwand.

330 Meidenkamer 2.1; detail kastenwand.

331 Bovenlicht kamerdeur meidenkamer.

332 Anker ter bevestiging van de klokkenstoel aan de westgevel (wand b).

2.5 en 2.5B en 2.5K

De meidenkamer in de noordoosthoek (2.5) behoort tot de oorspronkelijke aanleg. De houten vloer, die deels nog doorloopt onder de houten wanden door naar de zolder en naar de overloop, is uit de bouwtijd; de toegangsdeur met bovenlicht, de bedstede en kast aan de zuidzijde (wand a) alsmede de betimmering van het rookkanaal zijn uit de bouwtijd, dan wel vroege negentiende eeuw. De overige drie bedsteden zijn als museale vitrines toegevoegd. Aan de noordzijde (wand c) is in het dakvlak een dakkapel opgenomen voor daglichttoetreding in het vertrek.

333 Oostelijk uiteinde van de zolder met links houten wand van meidenkamer 2.5 in de noordoosthoek en rechts doorgang naar verloop (2.8).

334 Meidenkamer 2.5 met bedestede (2.5B); bovenlicht boven de deur.

335 Meidenkamer 2.5; kastenwand westzijde.

336 Meidenkamer 2.5; (vernieuwde) bedstede naast betimmerd rookkanaal.

2.8 en 2.8B

De overloop (2.8) beschikt ter plaatse van het trapgat deels nog over de oorspronkelijke houten vloer. Hier staat ook het hijsmechanisme van de touwlift met in de vloer een hijsluik. De ingebouwde bedstede/kamer dateert even als een deel van de tussenwand uit de restauratieperiode.

337 Overloop (2.8) met dakkapel.

338 Overloop (2.8) met installatieruimte, ingebouwd in 'bedstede' ruimte in zuidoosthoek (2.8B).

339 Overloop, gezien in westelijke richting, met trapgat en hijsrad van de touwlift.

340 Diensttrap aan de oostzijde van het huis (2.8a) achter de touwlift (rechts).

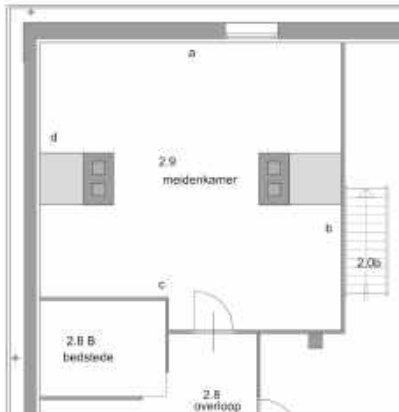

341 Diensttrap (2.8a) aan de oostzijde van het huis achter de touwlift. In de zijwand een luik naar de liftkoker.

342 Zicht in liftschacht met liftkooi.

2.9

De meidenkamer (2.9) aan de zuidoostzijde behoort mogelijk tot de oorspronkelijke aanleg, maar kan ook een latere toevoeging zijn. De houten vloerdelen zijn vernieuwd net als op de zolder (2.0). In het vertrek bevinden zich twee rookkanalen, die op de bovenliggende vlising naar één schoorsteen worden gesleept. De oostelijke dakkapel op het zuidelijk dakvlak zorgt voor daglichttoetreding. Naast deze kamer bevindt zich de trap (2.0b) naar de vlising.

343 Meidenkamer 2.9, gezien naar het noorden. Boven de deur is geen bovenlicht.

344 Meidenkamer 2.9, met een van de rookkanalen.

345 Meidenkamer 2.9, met een van de rookkanalen. Via koekoek indirect daglichttoetreding.

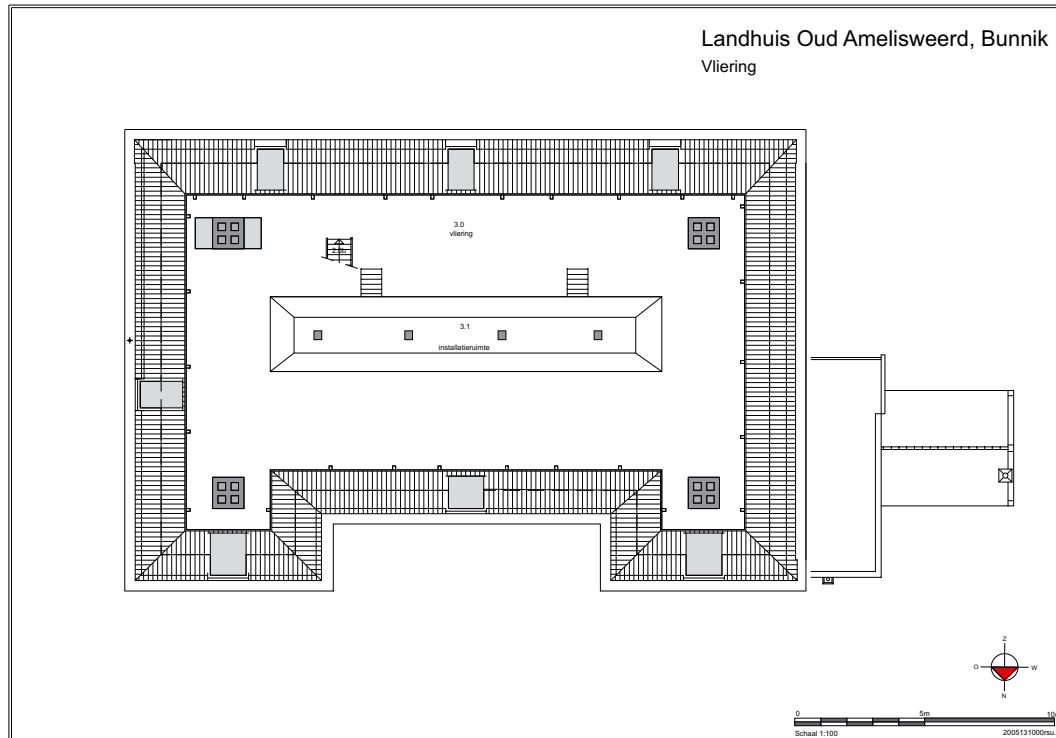

346 Zolder 2.0 met trap naar de vliering (2.0b).

347 Trapgat, gezien vanaf de vliering.

Vliering

348 Plattegrond van de vliering.

De vliering (3.0) bestaat uit een omlopende ruimte met in het midden de voormalige zakgoot in oost-west richting tussen het noordelijk en zuidelijk dakdeel. De vliering is het bovenste deel van de spantconstructie bestaande uit een juk waarvan beide jukbenen doorlopen tot de nok. In elke hoek van de vliering bevindt zich een gepleisterd rookkanaal met veegluiken, dat naar één van de vier schoorstenen op het dak wordt gesleept. Het rookkanaal aan de zuidoostzijde heeft twee kanalen (omgekeerde Y-vorm). Op de verschillende kanalen zijn data vermeld van veegbeurten. Op de spantconstructie staan diverse opschriften en data, waaronder de bewoningsperiode van de familie De Wijs (1946-1989).

De houten vloer van de vliering bestaat uit vernieuwde grenenhouten delen. In de vloer zijn ter hoogte van de dakkapellen lichtkoelkoeken gemaakt voor enig (indirect) daglicht op de vliering. Deze zijn vermoedelijk niet oorspronkelijk; mogelijk wel de luiken/ombouw ter plaatse van de middelste dakkapel, zowel aan de noord- als zuidzijde. Die aan de noordzijde behoort mogelijk tot een (turf) opslag.

Opmerkelijk is het hijsrad aan noordoostzijde van de vliering. In de huidige vernieuwde vloer is geen hijsluik opgenomen. Het is vooralsnog onduidelijk hoe het rad gefunctioneerd heeft en waar de hijsbalk zich heeft bevonden.

In de zuidelijke beuk van de vliering bevinden zich twee trapjes naar de genoemde voormalige zakgoot, die bij de casco-restauratie begin jaren negentig overkapt is met een houten zoldering op standvinken. De ruimte doet dienst als installatieruimte.

349 Zuidelijk beuk van de vloering, gezien in westelijke richting. Achterin ladder naar zakgoot.

350 Turf(?)kast ter plaatse van de middelste dakkapel aan de zuidzijde.

351 Koekoek met legraam ter plaatse van de westelijke dakkapel aan de zuidzijde (meidenkamer 2.13).

352 Noordelijk deel van de vliering, gezien in oostelijke richting. Deels nieuw dakbeschot ter plaatse van overdekte zakgoot.

353 Noordelijk deel van de vliering, gezien in oostelijke richting.

354 Turfluk ter plaatse van de middelste dakkapel aan de noordzijde.

355 Hijsrad in de noordoosthoek van de vliering.

356 Dubbel rookkanaal in de zuidoosthoek van de vliering.

357 Rookkanaal in de noordwesthoek van de vliering (o.a. keukenschouw).

358 Rookkanaal met veegluiken in de noordoosthoek (hoekpaviljoen) met rechts koekoek met legraam van dakkapel (boven meidenkamer 2.5).

359 Opschrift 'bewoning familie De Wijs', 1946-1989.

360 Opschrift ter herinnering aan kunstenaar Armando, overleden in 2018.

361 Overdekte zakgoot met standvinken als ondersteuning van het platte dak.

362 Standvink van overkapping zakgoot.

WAARDESTELLING

Leeswijzer

Op basis van de gegevens uit het voorgaande wordt hieronder een weging gemaakt ten behoeve van de vaststelling van de monumentwaarden. Als uitgangspunt worden de *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek* (2009) aangehouden. Deze zijn vastgesteld door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Stichting Bouwhistorie Nederland, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Atelier Rijksbouwmeester en Rijksgebouwendienst.

In de *Richtlijnen* wordt een onderscheid gemaakt tussen een ‘contextuele’ en een ‘interne’ waardestelling.

Bij een ‘contextuele’ waardestelling wordt een weging gemaakt van waarden van het bouwwerk ten opzichte van soortgelijke gebouwen op landelijk, regionaal of plaatselijk niveau in de vorm van een cultuurhistorische waardering.

Bij de ‘interne’ waardestelling worden de verschillende onderdelen van één bouwwerk (context, bouwmassa, exterieur, constructie, interieur en afwerking) gewogen. Doel is het bepalen van het relatieve belang van de monumentwaarden van onderdelen van het bouwwerk, voorafgaande aan een verbouwing, restauratie of sloop waarbij men voor de keus staat deze onderdelen te behouden, te vervangen of te verwijderen.

De waardestellingsrepresentatietekeningen dienen gebruikt te worden in combinatie met de tekst; tekst en tekening vormen namelijk een onverbreekelijke samenhang.

De waardestelling maakt gebruik van een indeling in drie categorieën:

- blauw: categorie 1: hoge monumentwaarden, deze zijn van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied;
- groen: categorie 2: positieve monumentwaarden, deze zijn van belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied;
- geel: categorie 3: indifferente monumentwaarden; deze zijn van relatief weinig belang voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

De verschillende tinten die binnen de kleuren blauw, groen, en geel zijn toegepast geven geen nader onderscheid aan, maar zijn uitsluitend toegepast ter verheldering van de afbeelding.

Een kruis in de ruimte geeft de waarde van de draagconstructie (balklagen en vloeren) dan wel de kapconstructie of de constructie van het gewelf aan (in stippellijn betekent dat de constructie verscholen is achter afwerkingslagen).⁸⁰

Een cirkel (of ovaal) in de ruimte geeft de waarde van de plafondafwerking in die ruimte aan.

Een ruitvorm in de ruimte geeft de waarde van de vloerafwerking in die ruimte aan.

Belangrijke details die extra uitgelicht dienden te worden zijn van een rondjes voorzien met de betreffende waarderingskleur.

⁸⁰ Bij bouwdelen die in hun geheel geel zijn gekleurd, is het plafond niet nader als geel aangegeven en zijn ook niet de bijbehorende deuren (en ramen) als geel aangegeven.

Beschermingswijzen

Het landhuis Oud-Amelisweerd maakt deel uit van het in 2007 aangewezen complex van de historische buitenplaatscomplex Oud-Amelisweerd (complexnummer 526327) met in totaal 13 complexonderdelen. Het landhuis is daarin als eerste en belangrijkste object eveneens in 2007 beschermd (monumentnummer 526328). In 2011 is door de RCE een nadere waardestelling gemaakt met aandachtspunten voor een nieuw gebruik.⁸¹

Cultuurhistorische waardering (contextuele waardestelling)

De ‘contextuele’ waardering van het gebouw is in feite al gemaakt in het kader van de selectie tot rijksmonument (zie Bijlage 1). De bij de registeromschrijving beschreven waardering is hieronder overgenomen en vervolgens aangevuld. De oorspronkelijke tekst is hier cursief weergegeven.

Het HOOFDGEBOUW (Oud Amelisweerd) is van algemeen belang:

- *vanwege de ouderdom;*
- *vanwege de ontwikkelingsgeschiedenis van ridderhofstad tot laat 18de-eeuws buiten;*
- *als representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een adellijk landhuis uit circa 1770, waarvan zowel interieur als exterieur, alsmede de plattegrond en indeling sinds de bouwtijd nauwelijks gewijzigd zijn;*
- *vanwege de kenmerkende ligging binnen de parkaanleg;*
- *vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats;*
- *als beeldbepalend architectonisch element met bijzondere cultuurhistorische waarde aan de oever van de Kromme Rijn.*

Deze redengeving van het Landhuis Oud-Amelisweerd is nader te preciseren:

Algemene cultuurhistorische waarden

- *vanwege de ouderdom;*
- *vanwege de ontwikkelingsgeschiedenis van ridderhofstad tot laat 18de-eeuws buiten;*

Het landhuis Oud-Amelisweerd is van groot algemeen belang als voorbeeld van een rijk uitgevoerd landhuis als kern van het gelijknamige landgoed, gebouwd op de resten van oudere voorgangers. Het landhuis was en is de ‘rode’ kern in een ‘groene’ landschappelijke omgeving. Het kerngebied van omgracht huiseiland met landhuis, koetshuis en parkaanleg kenmerkt zich door een uitzonderlijke gaafheid, uniciteit en hoge cultuurhistorische waarde. Dit wordt versterkt door het feit dat Koning Lodewijk Napoleon in 1808 zijn oog liet vallen op dit voor die tijd moderne en comfortabele landhuis en het daarna lange tijd in het bezit is geweest van Utrechtse notabelen.

⁸¹ RCE 2011.

Ensemblewaarden

- *vanwege de kenmerkende ligging binnen de parkaanleg;*
- *vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats;*

Het landhuis Oud-Amelisweerd vormt de kern van een landgoed en is gelegen in een historische tuin- en parkaanleg. De situering van het landhuis op een omgracht huis-eiland in combinatie met het koetshuis, de Kromme Rijn en de brug over de Kromme Rijn heeft een bijzondere ensemblewaarde.

Van groot belang daarbij zijn de beide zichtassen op het landhuis, vanuit het noorden en vanuit het zuiden. Daarbij wordt het begin van de zuidelijke zichtas, in de vorm van een laan, gemarkeerd door twee hardstenen markeringspalen met opschrift.

Architectuur- en bouwhistorische waarden

- *als representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een adellijk landhuis uit circa 1770, waarvan zowel interieur als exterieur, alsmede de plattegrond en indeling sinds de bouwtijd nauwelijks gewijzigd zijn;*
- *als beeldbepalend architectonisch element met bijzondere cultuurhistorische waarde aan de oever van de Kromme Rijn.*

Het landhuis Oud-Amelisweerd is architectonisch van grote waarde als een landhuis uit de tweede helft van de achttiende eeuw, waarschijnlijk zelf door de eigenaar ontworpen aan de hand van Franse architectuurboeken, waarbij hij oudere gebouwestanten incorporeerde. Daarmee is het een opmerkelijk neoclassicistisch landhuis geworden met Lodewijk XVI-invloeden (en één rococo element), door letterlijke invloed van Lodewijk Napoleon kort daarop voorzien Empire vensters en persiennes.

Typologisch gezien was het een voor zijn tijd modern landhuis, met moderne indeling (appartementen), voorzieningen (closets) en een goed ingericht keukendeel (hangschouw, provisie- en dessertkamer).

De keuze voor de bouwmaterialen en de constructies vloeien voort uit toen gebruikelijke bouwwijze, waarbij met name de hergebruikte vloerbalken en de historische houten vloeren van groot belang zijn. Bouwhistorisch en installatietechnisch gezien zijn het watercloset en met name de handbediende personenlift vanwege hun uniciteit in Nederland en als karakteristieke modernere - maar inmiddels alweer bijna een eeuw oude - aanpassingen in een ouder landhuis, van grote waarde. Interieurhistorisch gezien is het gebouw een unicum vanwege zijn interieurdecoraties, zowel in de vorm van goed onderzochte en gedocumenteerde behangselresten, als de nog (opnieuw) in vol ornaat aanwezige behangsels, waarvan de beide Chinese behangsels van internationaal belang zijn.

Gaafheid en zeldzaamheid

Het landhuis Oud-Amelisweerd heeft sinds de bouw op enkele kleine onderdelen na, nagenoeg geen veranderingen ondergaan en is van buitenverblijf veranderd in een museum met grote aandacht voor de integrale monumentwaarden van het landhuis. In zijn uitvoering, detaillering en decoratie is het gebouw bij uitstek uniek te noemen, inclusief de bescheiden, maar heel karakteristieke modernisering in de vorm van een

watercloset en handbediende personenlift. De bijzondere integrale monumentwaarde van het landhuis is goed gerespecteerd in de laatste conserverende restauratie.

Van landhuizen (buitenhuizen) uit de tweede helft van de achttiende eeuw bestaat er nog een redelijk aantal, hoewel minder dan uit de perioden daarvoor en daarna, maar in zijn soort is het landhuis Oud-Amelisweerd bijzonder als een sober en compact vormgegeven landhuis met een opmerkelijk goed bewaarde interieurdecoratie. Daarmee past het in een groep landhuizen met Eerde, Verwolde, Houdringe en voor de interieurdecoratie ook met Amstenrade en Marquette. De combinatie van landhuis met interieurdecoratie en tuinaanleg maakt Oud-Amelisweerd in deze context uniek.

Monumentwaarden (interne waardestelling)

De ‘interne’ waardering van het bouwwerk heeft betrekking op (de verschillende onderdelen van) het bouwwerk zelf. De hierbij behorende waardestellingsrepresentatietekeningen zijn niet zonder de tekst te lezen.

Bouwmassa, exterieur en constructie

- De bouwmassa van het landhuis Oud-Amelisweerd is tot stand gekomen bij de bouw circa 1770 ter plaatse van een kleiner huis waarvan een beperkt aantal elementen, waaronder twee kelders uit vorige perioden zijn behouden. Het circa 1770 tot stand gekomen gebouw op U-vormig grondplan en samengesteld uit twee bouwlagen onder een omlopend schilddak is gaaf behouden en heeft een hoge monumentwaarde.
- De eenlaagse rechthoekige aanbouw aan de westzijde met pomphuis maakt weliswaar geen deel uit van de karakteristieke blokvormige bouwmassa die circa 1770 tot stand is gekomen, maar is als functioneel onderdeel wel in belangrijke mate verbonden met het dienstgedeelte in het huis en heeft als zodanig een hoge monumentwaarde.
- De haaks op de aanbouw aangebouwde berging met moderne installaties onder een zadeldak is waarschijnlijk een latere toevoeging, maar wel behorend tot de bij het keukengedeelte horende dienstruimten. Daarom heeft dit deel een positieve monumentwaarde.
- De sobere gemetselde gevels met lisenen over de volle hoogte aan de oost- en westzijde, met bescheiden middenrisaliet aan de zuidzijde, en met kenmerkende symmetrische indeling van de voor- en achtergevel (noord- en zuidzijde), waarbij aan de noordzijde de middelste travee met de hoofdingang een geschilderde natuurstenen omlijsting heeft en aan de zuidzijde de middelste travee met de tuindeuren en vensterpartij een geschilderde natuurstenen omlijsting (pronkrisaliet) heeft, daterend uit circa 1770, zijn gaaf behouden en hebben een hoge monumentwaarde.
- De vensters zijn begin negentiende eeuw voorzien van 8-ruits Empire schuiframen, waarbij die op de eerste verdieping net iets kleiner zijn uitgevoerd en aan de zuidzijde tevens voorzien van persiennes. De vensters zijn kenmerkend voor de vroege negentiende eeuw en hebben een hoge monumentwaarde.
- De hoofdingang met een schijn dubbele deur met Empire rondboog snijraam uit de vroege negentiende eeuw heeft een hoge monumentwaarde.

- De dakbedekking bestaat uit gesmoorde oud-Hollandse pannen. Deze is kenmerkend en oorspronkelijk en heeft een hoge monumentwaarde.
- De aanwezige dakkapellen behoren eveneens tot de oorspronkelijke aanleg en hebben een hoge monumentwaarde.
- De geprofileerde gootlijst is kenmerkend voor de bouwtijd en heeft een hoge monumentwaarde.
- Het landhuis heeft een traditionele constructie met bakstenen muren, houten balklagen en een houten kap, die voor het overgrote deel uit 1770 dateert. De vloerbalken in de Vogeltjeskamer (0.9) zijn hergebruikt en mogelijk afkomstig uit het huis uit 1730, dat in 1770 is afgebroken. De vloerbalklaag van de bel-etage rust op gemetselde poeren. De twee kelders zijn ouder en hebben respectievelijk muren en een gemetseld tongewelf uit de zestiende eeuw, of muren en ribloze kruisgewelven met gordelbogen uit zeventiende eeuw (kort na 1672). De constructie als geheel heeft een hoge monumentwaarde.
- De constructie en overkapping van de zakgoot is bij de laatste restauratie in 2010 tot stand gekomen. Hoewel in hetzelfde materiaal als de oorspronkelijke kapconstructie heeft dit deel vanwege de geringe ouderdom een indifferente monumentwaarde.

Interieur en afwerking

Indeling en afwerking kelders en kruipruimte

- De *kelders* dateren respectievelijk uit de zestiende en uit de zeventiende eeuw (kort na 1672). De huidige toegang tot de kelders dateert uit de bouwtijd van het huis uit circa 1770. De oorspronkelijke toegang tot de zestiende-eeuwse kelder is dichtgezet. De gemetselde bakken voor wijn- of biervaten zijn een latere, mogelijk achttiende-eeuwse toevoeging. De afwerking bestaat uit putklinkers op de vloer en een oorspronkelijke raaplaag op de wanden. De indeling en afwerking van de zestiende-eeuwse kelder heeft een hoge monumentwaarde.
- De indeling van de zeventiende-eeuwse (kort na 1672) kelder met vier vakken, alle overdekt met ribloze kruisgewelven op een centrale pijler, is oorspronkelijk. De afwerking bestaat uit oorspronkelijke putklinkers op de vloer. De indeling en vloerafwerking hebben een hoge monumentwaarde.
- De pleisterlaag op de gewelven en het ingrijpend herstelde schoonmetselwerk van de gordelbogen is restauratiewerk (2010), maar is gebaseerd op de oorspronkelijke afwerking en heeft derhalve een positieve monumentwaarde.
- De betimmering langs de wanden is recent en weinig bijzonder en heeft een indifferente monumentwaarde.
- De *kruipruimte* onder de rest van het huis dateert uit circa 1770. Het gedeelte aan de zuidzijde is mogelijk de begane grond (op maaiveldniveau) van het in 1730 gebouwde huis. De indeling is gaaf bewaard en is bepalend voor de indeling van het huis op de bel-etage in ieder geval aan de zuidzijde. De indeling heeft een hoge monumentwaarde.
- De in de kruipruimte aan de zuidzijde aangetroffen afwerking als tegelvloeren en pleisterlaag op enkele wanden behoort tot de fase van 1730 en heeft een hoge monumentwaarde.

Indeling bel-etage

- De indeling van de *bel-etage* is in opzet die van circa 1770, in het zuidelijk deel mogelijk deels bepaald door de fundering van het in 1730 gebouwde huis. De indeling is kenmerkend voor een voornaam buitenhuis. Een centrale vestibule met zijruimten en trappenhuis ontsluit de verschillende vertrekken op de bel-etage. De vertrekken aan de zuidzijde zijn tevens in enfilade met elkaar verbonden. Naast representatieve vertrekken zijn er woon- en verblijfsruimten voor de familie, zoals de eetkamer met een bijbehorend kabinet of antichambre. Voorts is er de keuken met provisiekamer en dessertkamer te vinden. Het hoofdtrappenhuis bevindt zich aan de westzijde en de diensttrappen aan de oostzijde. De indeling uit circa 1770 is gaaf behouden en heeft een hoge monumentwaarde.

Afwerking en inrichting bel-etage algemeen

- Een hoge monumentwaarde hebben de marmeren vloeren uit de bouwtijd, zoals in de vestibule, gang en trappenhuis, de wc en toiletten, dessertkamer, provisiekamer en in een gedeelte van de keuken, alsmede de hardstenen vloer in het gedeelte van de keuken bij de schouw en doorgang naar het pomphuis en de klinkervloer in de bijkeuken.
- De houten vloeren in de verschillende woonvertrekken bestaan uit brede grenenhouten delen uit de bouwtijd. Deze waren gebeitst of geschilderd. De houten vloeren hebben een hoge monumentwaarde.
- Alle vensters hebben vouwluiken uit de bouwtijd. Aan de zuidzijde zijn de vensters geplaatst in een diepe vensternis. De vouwluiken worden in een kast aan weerszijden van de vensternis opgeborgen. De luiken uit de bouwtijd hebben een hoge monumentwaarde.
- De deuren tussen de Vogeltjeskamer en de Chinese salon zijn als sluisdeuren (dubbele deuren) uitgevoerd. Voorts zijn het enkele deuren, al dan niet als verholen deur of als paneel deur uitgevoerd. In de vestibule, gang en trappenhuis zijn het paneel deuren. De deuren uit de bouwtijd hebben een hoge monumentwaarde.
- Een hoge monumentwaarde heeft de wandbetegeling van witte tegels uit de bouwtijd aangetroffen in de keuken, bijkeuken, dessertkamer, wc en toilet en het portaal van de keldertrap.

Afwerking en inrichting in het bijzonder

- In de *vestibule, gang en trappenhuis* heeft naast de genoemde marmeren vloeren, het stucwerkplafond in de vestibule uit de bouwtijd een hoge monumentwaarde.
- Het sobere stucwerkplafond met middenornament op de verdieping boven de hoofdtrap is eveneens uit de bouwtijd en heeft een hoge monumentwaarde.
- De overige plafonds met kooflijst zijn, gezien de strakheid van de afwerking, restauratiewerk conform bestaand en hebben een positieve monumentwaarde.
- In de verkeersruimten zijn de wit gestucte wanden boven een marmeren plint restauratiewerk conform bestaand en hebben een positieve monumentwaarde.
- Het *hoofdtrappenhuis* met rijk uitgevoerde trap in Lodewijk XV en Lodewijk XVI-stijl (rococostijl) bevindt zich opmerkelijk genoeg aan de westzijde van het huis tus-

sen de eetkamer en de keuken, en niet aan de oostzijde bij de voorname vertrekken. Het hoofdtrappenhuis ligt boven het oudste deel van het huis, de zestiende-eeuwse kelder. De trap heeft als eerste afwerking diverse lagen gele en bruine houtimitatie, later is op de balustrade een donkere, bijna zwarte, groenbruine kleur verf met bronzen detaillering aangebracht in combinatie met een marmerimitatie op de treden en lambrisering langs de trap. De trap heeft vanwege de bouwstijl en afwerking een hoge monumentwaarde.

- Het portaal met gemetselde trap naar de kelder onder de hoofdtrap dateert uit 1770. De trap heeft een hoge monumentwaarde.
- Een hoge monumentwaarde heeft de afwerking van de *Vogeltjeskamer* met boven een houten paneellambrisering een bijzonder Chinees papieren behang op bespanning uit het laatste kwart van de achttiende eeuw. De aangetroffen geometrische beschildering op deurkozijnen en lambrisering, houtsnijwerk van de schoorsteenboezem, detaillering van de marmeren schoorsteenmantel en detaillering van het stucwerkplafond vormen met het Chinese behang een eenheid, waarbij de toegepaste kleur groen overeenkomt met het groen van de planten in het behang.
- Een hoge monumentwaarde heeft de afwerking van de *Chinese salon*. Het hier aanwezige Chinese behang op een (bij de restauratie in 2010 vernieuwde) wandbespanning boven een houten paneellambrisering dateert uit het laatste kwart van de achttiende eeuw, maar is op een later moment waarschijnlijk omstreeks 1825 in het vertrek aangebracht. Erachter bevindt zich een geschilderde wandbespanning uit de bouwtijd van het huis in Lodewijk XVI stijl met guirlandes en vazen, en een bijpassende geometrische beschildering van het houtwerk in roze tinten. Ook een restant van Empire behang in blauw van J.G. Berger, dat mogelijk behoort bij een sjabloonbeschildering op de houten vloer, is bewaard gebleven. Tot de waardevolle inrichting behoort tevens een marmeren schoorsteenmantel en decoratief stucwerkplafond uit het laatste kwart van de achttiende eeuw.
- Een hoge monumentwaarde heeft de afwerking van de *Oud-Hollandse kamer*, de voormalige eetkamer, met een geschilderde wandbespanning uit het laatste kwart van de achttiende eeuw met landschappen, geïnspireerd op zeventiende-eeuwse Hollandse meesters, grisailles met putti als deurstukken en een polychroom beschilderd stucwerkplafond uit circa 1900. In de westwand aan weerszijden van de stookplaats met marmeren schoorsteenmantel bevinden zich verholen servieskasten.
- In de antichambre bij de eetkamer, bekend als de *Fazantenkamer*, hebben de beschilderde wandbespanning uit de bouwtijd met landschappelijke stillevens van bomen, bloemen en vogels boven een houten lambrisering, de paneeldeuren in de enfilade met grisailles met putti als deurstukken en de verholen deur naar de het trappenhuis, een hoge monumentwaarde. Er is geen stookplaats.
- Een hoge monumentwaarde in de *Grijze kamer* hebben de wandbespanning met papieren acanthusbehang uit het midden van de negentiende eeuw, de houten lambrisering, de stookplaats met marmeren schoorsteenmantel en betimmerde schoorsteenboezem met schoorsteenstuk dat een detail is van een papieren panoramabehang in grijsbruine tinten (brunaille) uit de serie 'Vues d'Italie' van Joseph Dufour, vervaardigd omstreeks 1820-1825, en het stucwerkplafond met sobere decoratie uit

de bouwtijd of vroege negentiende eeuw.

- Naast de hierboven onder algemeen genoemde vloer- en wandafwerking uit de bouwtijd hebben in de *keuken* een hoge monumentwaarde het aanrecht met marmere blad en onderkastjes, de turfberging onder de trap, en de grote keukenschouw met fornuis, broodoven en warmwaterinstallatie met warmhoudkast.
- In de *bijkeuken* heeft de dubbele pomp met gietijzeren zwengels en wateruitloop en een hardstenen gootsteen uit de bouwtijd een hoge monumentwaarde.
- In de provisiekamer hebben het aanrecht en kastjes met ventilatieroosters uit de bouwtijd een hoge monumentwaarde.
- In de *dessertkamer* verwijst een aanrecht met kastjes naar de oorspronkelijke functie. Deze hebben een hoge monumentwaarde. De houten kapstok met messing haken behoort niet tot de oorspronkelijke inrichting.
- Hoge monumentwaarde hebben de oorspronkelijke *droogclosets* (sekreet; in de tekening aangeduid als toilet) met houten deksel in het huis en bij de dienstingang, en het in 1921 geïnstalleerde *watercloset* (wc) met een porseleinen toiletspot en houten toiletbril en deksel van de firma Thomas Crapper & Company op gietijzeren beugels en een gietijzeren stortbak (met de merknaam EKADE en het jaartal 1921), alsmede het wasbakje van imitatiemarmer porselein.
- Bijzonder en van hoge monumentwaarde is de gaaf bewaard gebleven handmatig te bedienen *personenlift* uit 1921 van de firma Jan Hamer & Co uit Amsterdam, die van de bel-etage naar de verdieping voert en waarvan het hijsmechanisme op de zolder is geïnstalleerd.

Indeling eerste verdieping

- De indeling van de *eerste verdieping* is in opzet die van circa 1770. Het hoofdtrapenhuis bevindt zich aan de westzijde met aansluitend een centrale gang in oost-west richting van waaruit de vertrekken aan de noord- zuidzijde worden ontsloten. De vertrekken aan de zuidzijde staan daarnaast via een enfilade met elkaar in verbinding. De verschillende vertrekken vormen een aantal appartementen. Hiervan beschikken de grote vertrekken over een stookplaats, de bijbehorende kabinetten niet, evenmin als de middelste kamer aan de noordzijde (1.3) aangeduid met Gele kamer. Het betreft de volgende appartementen: 1. Rode appartement (1.1 en 1.2); 2. Blauwe appartement (1.4 en 1.5); 3. Roze appartement (1.8 en 1.9); 4. Groene appartement (1.10 en 1.11) en 5. Donkergroene appartement (1.12 en 1.13). De Gele kamer is tussen het Rode en Blauwe appartement gesitueerd. De bewaard gebleven indeling uit 1770 heeft een hoge monumentwaarde.
- De hoofdtrap eindigt op de eerste verdieping. Op de verdieping zijn twee houten *diensttrappen* bewaard gebleven naar de zolder, één aan de westzijde naast de hoofdtrap en één aan de oostzijde achter de touwlift. Het gedeelte van deze houten trap naar de bel-etage is verdwenen met de bouw van de lift in 1921. De diensttrappen hebben een hoge monumentwaarde.

Afwerking inrichting appartementen en verkeersruimten

- De vloeren in de appartementen bestaan uit brede grenenhouten delen uit de bouw-tijd. De vloeren hebben een hoge monumentwaarde.
- De wanden zijn voorzien van een nieuwe wandbespanning die bij de restauratie in 2010 is aangebracht over fragmenten van ouder behang. Er zijn binnen de lijsten en betim-mering geen nieuwe stukken aangebracht. De behangfragmenten hebben vanwege hun ouderdom en als restant van de historische afwerking, een hoge monumentwaarde.
- Betimmering. Met uitzondering van de vertrekken 1.9 en 1.10 (de twee grote ver-trekken aan de zuidoostzijde), uitgevoerd met een paneellambrisering, bevindt zich in de andere vertrekken slechts een betimmering onder de vensters, behalve in 1.12. In de vertrekken 1.1, 1.9 en 1.13 is aan weerszijden van de stookplaats een verholten kast opgenomen in de wandafwerking. De betimmering uit de bouw-tijd heeft een hoge monumentwaarde.
- Deuren. De paneeldeuren tussen de vertrekken (enfilade) zijn veelal als sluisdeuren (dubbele deuren) uitgevoerd. De deurkozijnen met omlijstingen in de gang zijn voorzien van een duivenjagerprofiel. De deurkozijnen met omlijstingen van de enfilade hebben een ander profiel, zonder duivenjager. De deuren zijn oorspronkelijk en hebben een hoge monumentwaarde.
- Luiken. Op de verdieping zijn alle vensters voorzien van vouwluiken. In tegenstel-ling tot de bel-etage zijn er aan de zuidzijde geen diepe vensternissen met luikkas-ten. De luiken hebben een hoge monumentwaarde.
- In de hoofdvertrekken van de vijf appartementen bevindt zich een stookplaats met marmeren schoorsteenmantel uit de bouw-tijd, dan wel vroege negentiende eeuw. Deze hebben een hoge monumentwaarde.
- De vloer in de verkeersruimten bestaat uit brede grenenhouten delen uit de bouw-tijd. De vloer heeft een hoge monumentwaarde.
- De wanden in de verkeersruimten zijn wit gestuct boven een houten plint. Het is restauratiewerk conform de oorspronkelijke afwerking. De afwerking heeft een positieve monumentwaarde.
- Met uitzondering van het plafond in het trappenhuis dat een bescheiden versiering uit de bouw-tijd heeft behouden en hoge monumentwaarde heeft, hebben de plafonds met kooflijst, alle wit gestuct conform bestaand, gezien de strakheid van de afwer-king een positieve monumentwaarde.
- Hoge monumentwaarde hebben de oorspronkelijke droogclosets (sekreet) met hou-ten deksel in de hal bij de hoofdtrap en naast de lift aan de oostzijde van de gang. De wandafwerking bestaat deels uit witte tegels uit de bouw-tijd.

Indeling zolder

- De indeling van de zolder dateert in hoofdzaak uit de bouw-tijd. De zolder heeft een tweebeukige opzet, geleed in oost-westrichting door een rij standvinken die onderdeel zijn van de kapconstructie. In opzet is er in iedere hoek een afgetimmerde meidenkamer met bedsteden en een kast. De meidenkamer in de zuidwesthoek is verdwenen, maar de aftekening is nog zichtbaar. De indeling uit de bouw-tijd heeft een hoge monumentwaarde.

Afwerking en inrichting zolder

- De vloer van de zolder bestaat uit grenenhouten delen die nog oorspronkelijk zijn in de meidenkamers 2.1 (noordwest), 2.5 (noordoost) en in een gedeelte van de overloop (2.8) rond de diensttrap aan die zijde. De oorspronkelijke vloerdelen hebben een hoge monumentwaarde, de vernieuwde delen hebben een positieve monumentwaarde.
- De houten trap naar de vliering is uit de bouwtijd en heeft een hoge monumentwaarde.
- Betimmering. De oorspronkelijke houten wanden van de meidenkamers, deuren met bovenlicht en bedstedes en kasten uit de bouwtijd hebben een hoge monumentwaarde, evenals de betimmering in de kamers van de gesleepte rookkanalen met 3.5 cm dikke delen.
- De in de vorm van bedstedes gebouwde museumvitrines of installatieruimte hebben geen monumentale waarde.

Indeling vliering

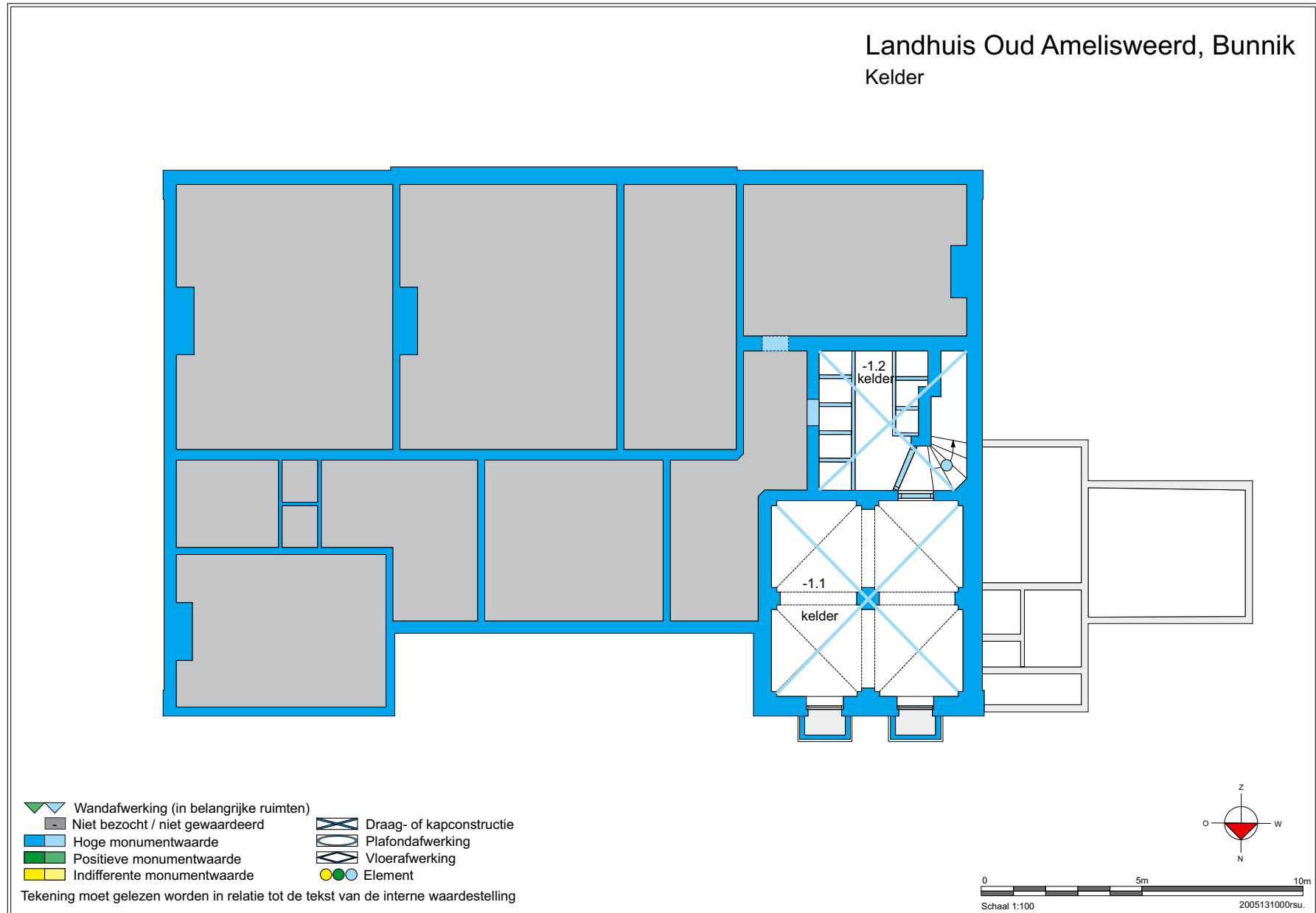
- De indeling van de vliering dateert uit de bouwtijd met uitzondering van het middeendeel van de voormalige zakgoot. Het is een omlopende open ruimte met in iedere hoek een geslept rookkanaal. Het rookkanaal in de zuidoosthoek is van oudsher samengesteld uit twee kanalen in een omgekeerde Y-vorm. De overkapte zakgoot is ingericht als installatieruimte. De indeling uit de bouwtijd heeft een hoge monumentwaarde.

Afwerking en inrichting vliering

- De vloer van de vliering bestaat uit vernieuwde (smallere) grenenhouten delen. Deze hebben een positieve monumentwaarde.
- In de vloer zijn ter plaatse van de dakkapellen koekoeken voor lichttoetreding opgenomen en bij de middelste dakkapel, zowel aan de noord- als zuidzijde, bevindt zich een luik van een voormalige turfopslag. De koekoeken en luiken zijn oorspronkelijk en hebben een hoge monumentwaarde.
- Bijzonder is het hijsrad aan de noordoostzijde van de vliering. Doordat het hijsluik in de vloer is verdwenen, is onduidelijk hoe het rad heeft gefunctioneerd. Omdat het tot de oorspronkelijke inrichting behoort, heeft het rad een hoge monumentwaarde.

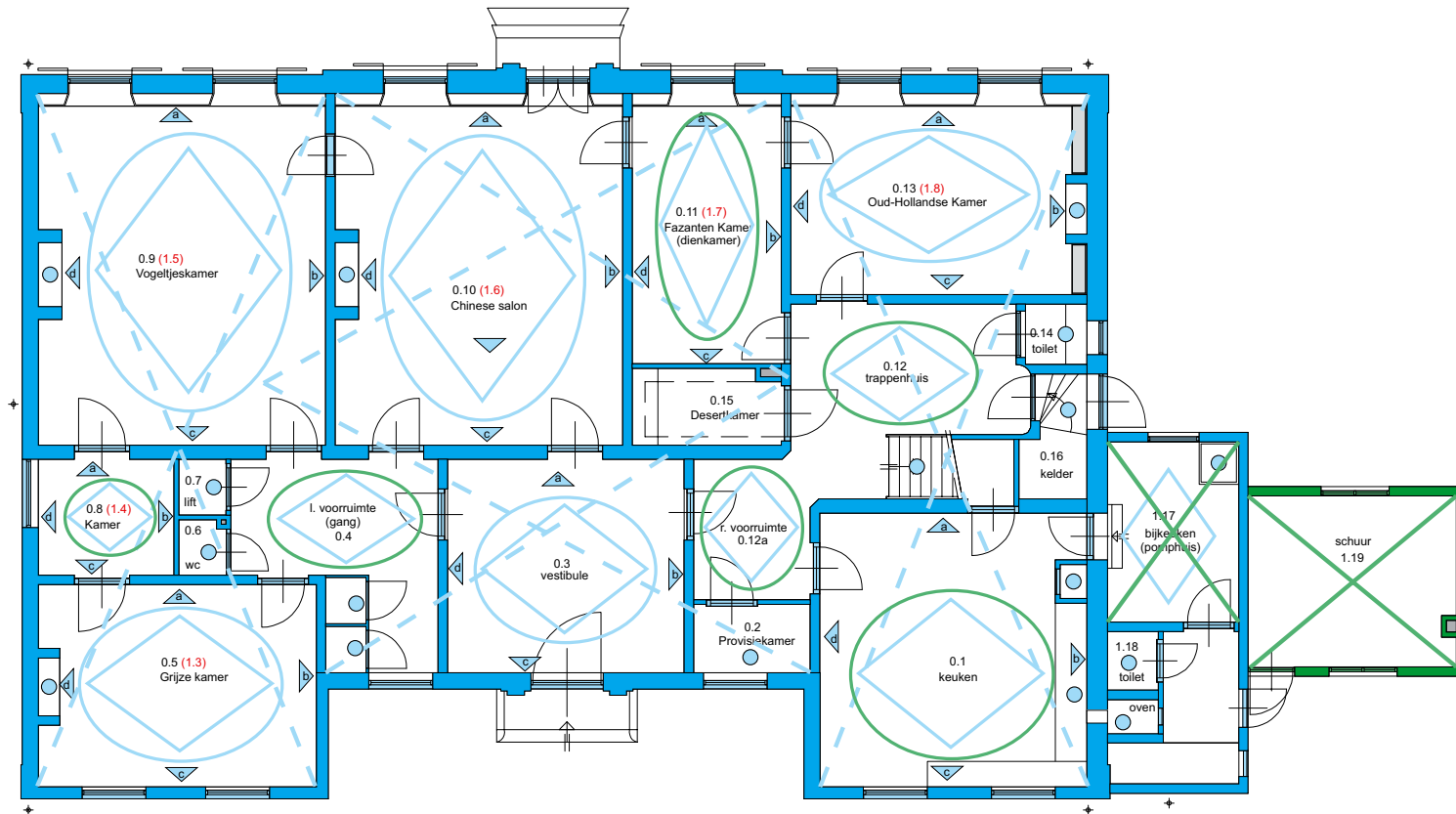
Waardestellingsrepresentatietekeningen

De plattegronden dienen gelezen te worden in combinatie met de tekst van de interne waardestelling.

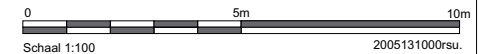
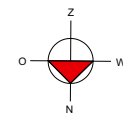
Landhuis Oud Amelisweerd, Bunnik

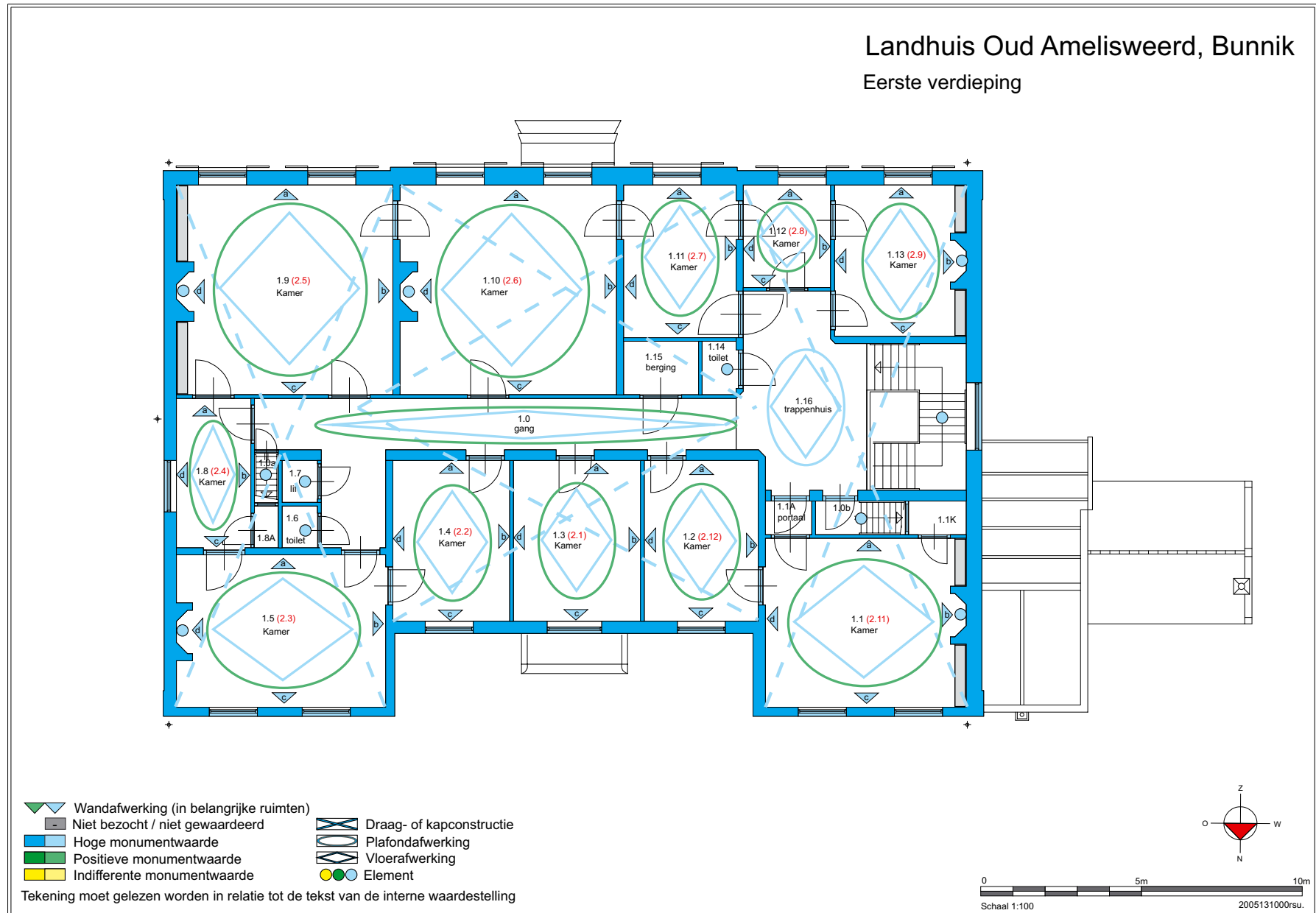
Begane grond

Wandafwerking (in belangrijke ruimten)	Draag- of kapconstructie
Niet bezocht / niet gewaardeerd	Plafondafwerking
Hoge monumentwaarde	Vloerafwerking
Positieve monumentwaarde	Element
Indifferente monumentwaarde	

Tekening moet gelezen worden in relatie tot de tekst van de interne waardestelling

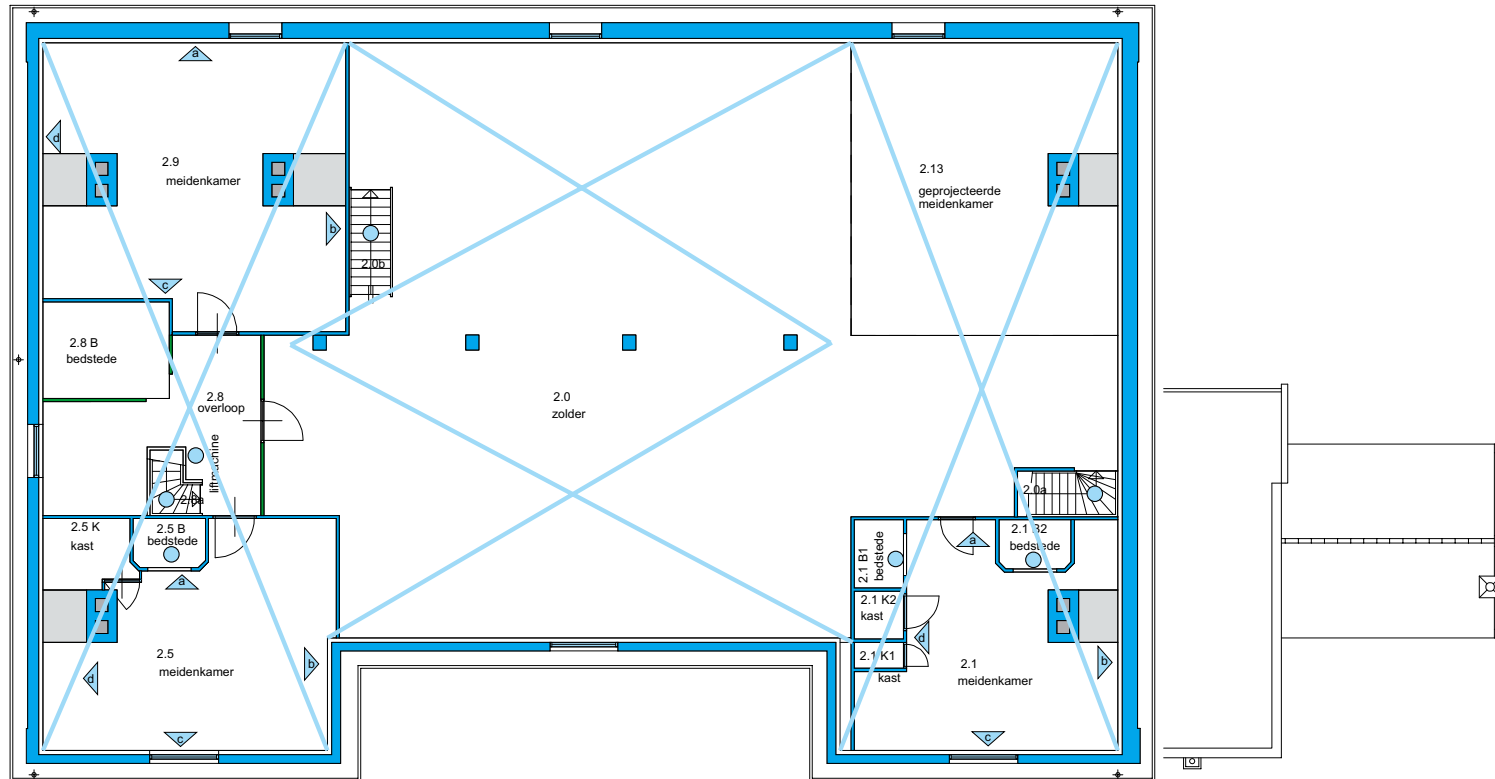

365 Eerste verdieping.

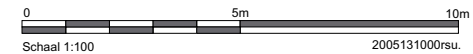
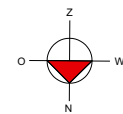
Landhuis Oud Amelisweerd, Bunnik

Zolder

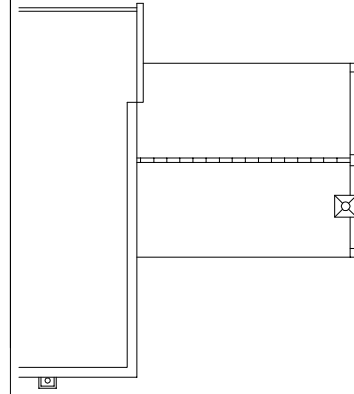
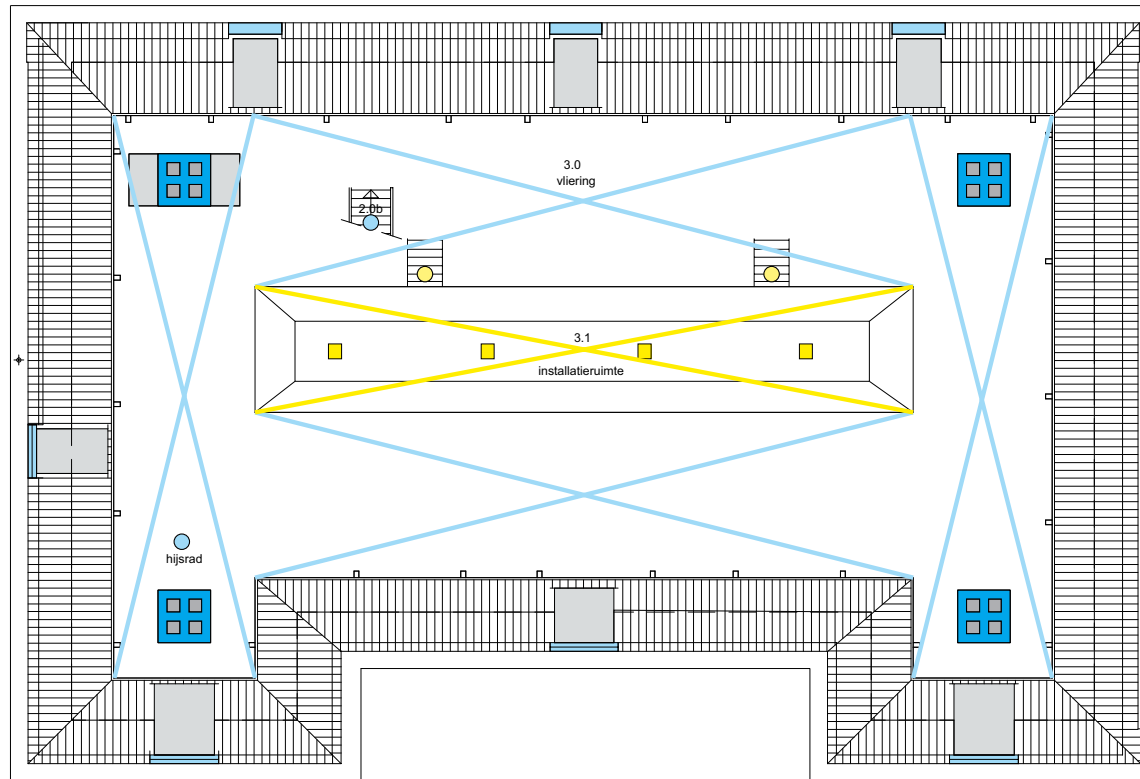
	Wandafwerking (in belangrijke ruimten)		Draag- of kapconstructie
	Niet bezocht / niet gewaardeerd		Plafondafwerking
	Hoge monumentwaarde		Vloerafwerking
	Positieve monumentwaarde		Element
	Indifferente monumentwaarde		

Tekening moet gelezen worden in relatie tot de tekst van de interne waardestelling

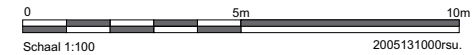
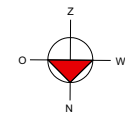
Landhuis Oud Amelisweerd, Bunnik

Vliering

	Wandafwerking (in belangrijke ruimten)		Draag- of kapconstructie
	Niet bezocht / niet gewaardeerd		Plafondafwerking
	Hoge monumentwaarde		Vloerafwerking
	Positieve monumentwaarde		Element
	Indifferente monumentwaarde		

Tekening moet gelezen worden in relatie tot de tekst van de interne waardestelling

Samenvatting waardestelling

Oud-Amelisweerd is het belangrijkste object van het in 2007 aangewezen historische buitenplaatscomplex Oud-Amelisweerd. In het kader daarvan is er door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) een waardestelling gemaakt. Deze is in 2011 nader omschreven met aandachtspunten voor nieuw gebruik. De door de RCE opgestelde redengeving - in termen van de *Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek contextuele waardestelling* genoemd - geeft een waardering van het gebouw ten opzichte van vergelijkbare gebouwen in het land. De door de RCE geformuleerde waardestelling wordt in dit rapport geheel overgenomen en aangescherpt.

- Algemene cultuurhistorische waarden heeft het landhuis als kern van een landgoed. Zelf is het van een uitzonderlijke gaafheid, uniciteit en hoge cultuurhistorische waarde, versterkt door het feit dat Koning Lodewijk Napoleon in 1808 korte tijd eigenaar is geweest van het voor die tijd moderne en comfortabele landhuis.
- Ensemblewaarden heeft het landhuis door zijn ligging in het landgoed en ten opzichte van de Kromme Rijn, en de bijbehorende zichtlijnen vanuit het noorden en het zuiden.
- Architectuur- en bouwhistorische waarden heeft het landhuis als een hoogstwaarschijnlijk door de eigenaar zelf ontworpen huis met gebruikmaking van oudere resten. Typologisch was het voor zijn tijd een modern ogend en modern ingedeeld landhuis met bijbehorende voorzieningen. Bouwhistorisch zijn de historische houten vloeren, het watercloset en de handbediende personenlift van groot belang. Interieurhistorisch is het landhuis een unicum vanwege zijn interieurdecoraties, waarvan beide Chinese behangsels van internationaal belang zijn.
- Gaaf is het landhuis omdat het op enkele kleine onderdelen na nagenoeg geen veranderingen heeft ondergegaan en omdat die waarden bij de verandering tot museum zorgvuldig zijn gerespecteerd. Zeldzaam is het landhuis omdat het een sober en compact vormgegeven voor zijn tijd modern gebouw representeert met een opmerkelijk goed bewaarde interieurdecoratie.

De **interne waardestelling** (monumentwaarden) van het landhuis geeft aan dat de bouwmassa, exterieur en constructie van het gebouw - voor zover deze uit de bouwtijd dateren - een hoge monumentwaarde hebben. Hetzelfde geldt voor het interieur en de afwerking, inclusief de nog aanwezige schouwen, droogclosets, bedsteden, behangsels etc. Dat geldt ook voor het later ingebrachte maar kenmerkende en bijzondere watercloset en de handbediende personenlift.

SAMENVATTING

Ten oosten van de stad Utrecht ligt aan de Kromme Rijn het landgoed Oud-Amelisweerd waarvan de kern wordt gevormd door het landhuis Oud-Amelisweerd.

De oorsprong van het gebied gaat terug tot 1224 wanneer sprake is van een ‘weerd’ van ridder Amelis. Na een splitsing rond 1380 kwam het oostelijke deel in 1453 in handen van het geslacht van Renesse. Vanwege het stenen huis dat hier gestaan moet hebben, werd Oud-Amelisweerd in 1536 erkend als ridderhofstede. Wat er stond, werd in het rampjaar 1672 door de Fransen verwoest. Herbouw liet op zich wachten, maar wel verrees een bescheiden gebouw met trapgevel boven de nog bestaande kelderdelen, waarvan het oudste nog uit de vijftiende eeuw kan dateren. Het geheel werd in 1725 gekocht door Jacob Johan van Delen die de trapgevel liet slopen en ernaast aan de kant van de Kromme Rijn een breed eenlaags huis bouwde, waarvan fundamenten bewaard zijn gebleven.

Rond 1770 liet de nieuwe eigenaar Gerard Godard Taets van Amerongen het huidige landhuis bouwen, waarbij hij gebruik maakte van delen van de oudere bebouwing. Het is aannemelijk dat hij het huis zelf heeft ontworpen in een neoclassicistische stijl met enkele rococo-elementen. Het resultaat is een rijk buitenhuis met marmeren vestibule, grote staatsietrap en op de begane grond of bel-etage kamers in enfilade. Op de verdieping bevinden zich ter weerszijden van de middengang vijf appartementen en op zolder drie dienstboden- of meidenkamers. Het belangrijkste onderdeel wordt gevormd door de diverse fraaie behangsels, waaronder twee bijzondere Chinese behangsels die dateren uit de bouwtijd.

Na de dood van Gerard Godard verkocht zijn zoon in 1808 het landhuis aan koning Lodewijk Napoleon die een zomerverblijf zocht. Na er een week te hebben verbleven, kwam het in 1810 weer te koop. Nieuwe Empire vensters en een nieuw stuk behang in de Chinese salon zijn blijvende getuigen van dit belangrijke intermezzo. In 1811 kwamen beide Amelisweerden in handen van de burgemeester van Utrecht, Paulus Wilhelmus Bosch van Drakestein. Delen van het door hem aangeschafte panoramabehang resteren. Zijn zoon Hendrik Willem kreeg het huis in 1827 in bezit. In 1899 kwam het in bezit van zijn achterneef Willem Eugene Bosch. Hij ging over tot een beperkte modernisering in de vorm van een watercloset met stortbak en een handbediende personenlift. Als laatste bewoner stelde zijn dochter Marie Thérèse tijdens de Tweede Wereldoorlog het huis beschikbaar aan de R.K. St.-Jozefkweekschool uit Zeist. Pas toen werd het huis op waterleiding en elektriciteit aangesloten. Vanaf 1948 huurde de familie De Wijs het huis. Ook na de verkoop van het landgoed aan de gemeente Utrecht in 1951 bleef het bewoond tot 1988.

De authentieke toestand en de belangrijke behangsels maakten dat het huis vanaf 1989 cultuurhistorisch onderzocht ging worden en daarnaast herstelde een casco-restauratie het ergste verval. Pogingen voor een culturele bestemming in het gebouw resulteerden pas in 2014 in de opening van het Armando Museum. Daarvoor vond eerst in 2009-2013 een conserverende restauratie plaats onder leiding van Krijn van den Ende, alsmede conservatie van de behangsels. Het interieurontwerp voor het te ope-

nen museum werd gemaakt door Soda interieurarchitecten. Voor dit geheel kreeg het Museum Oud-Amelisweerd (MOA) in 2016 een belangrijke prijs voor de uitstekende aanpassing van cultureel erfgoed. Helaas moest het Armando Museum in 2018 sluiten en volgde een doorstart als Pop-Up Museum MOA tot de gedwongen sluiting van alle musea vanwege het coronavirus op 12 maart 2020.

TREFWOORDEN

Landhuis

Oudere delen, kelders

Nieuwbouw rond 1770, Gerard Godard Taets van Amerongen

Pronkrisaliet, neoclassicistisch

Vestibule, pronktrappenhuis met rococo-element, (kamers in) enfilade

Keuken, bijkeuken, schouwen en bedsteden uit bouwtijd

Chinese behangsel, wanddecoraties

Aanpassingen familie Bosch van Drakestein (later Bosch van Oud-Amelisweerd)

Empire ramen, persiennes (buitenblinden)

Handbediende personenlift en watercloset en stortbak, alle uit 1921

Museum Oud-Amelisweerd

BRONNEN en LITERATUUR

Bronnen

- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Amersfoort
 - beeldbank
- Het Utrechts Archief (HUA), Utrecht
 - beeldbank

Websites

- <http://amelisweerd.com>
- www.historischeinterieursamsterdam.nl/blog/personenliften-voor-stoom-hand-en-waterkracht/ (Meinert Stokroos).
- <http://historischebehangsels.wordpress.com>
- <http://houtensehodoniemen.nl/familieboschvanoudamelisweerd/>
- <http://archive.org/details/lartdebatirdesma01bris/page/34/mode/2up>
- <http://kasteleninutrecht.eu/AmelisweerdOud.htm>
- <http://e-rara.ch/zut/content/titelinfo/8765082>

Literatuur

- Albers, Lucia & Hans Pemmelaar, *Amelisweerd en Rhijnauwen: Geschiedenis en beheer van de landgoederen Oud- en Nieuw Amelisweerd en Rhijnauwen*, Utrecht 1983.
- Breemhaar, Tienieke, 'Op zoek naar een motte', in: Hoek, Els (red.), *Baronnen en Kunstenaars: De geschiedenis van het landhuis Oud-Amelisweerd vanaf de middeleeuwen tot heden*, Utrecht 1993, 62-72.
- Bohan, J.B., *Rapportage inventarisatie papierbehang Landhuis Oud-Amelisweerd te Bunnik*, Haarlem 2009.
- Bohan, J.B., *Rapportage restauratie en conservering papieren behangsels Museum Oud-Amelisweerd te Bunnik*, Haarlem 2014.
- Burkom, Frans van, Karin Gaillard, Eloy Koldewij, Ton Schulte & Joost Wilink (red.), *Leven in toen: Vier eeuwen Nederlands interieur in beeld*, Amsterdam/Zwolle 2001.
- Dam, Joosje van, 'Drakeboot en Mandarijneend: Chinese behangsels', in: Hoek, Els (red.), *Baronnen en Kunstenaars: De geschiedenis van het landhuis Oud-Amelisweerd vanaf de middeleeuwen tot heden*, Utrecht 1993, 128-155.
- Dekker, C., *Het Kromme Rijngebied in de Middeleeuwen: Een institutioneel-geografische studie*, Zutphen 1983.
- Ginkel-Meester, Saskia van, *Bunnik, geschiedenis en architectuur*, Zeist 1989.
- Feddes, F. e.a., *Oorden van onthouding : nieuwe natuur in verstedelijkend Neder-*

- land*, Rotterdam 1998.
- Hoek, Els (red.), *Baronnen en Kunstenaars: De geschiedenis van het landhuis Oud-Amelisweerd vanaf de middeleeuwen tot heden*, Utrecht 1993.
 - Janssen, H.L., J.M.M. Kylstra-Wielinga & B. Olde Meierink (red.), *1000 jaar kastelen in Nederland: Functie en vorm door de eeuwen heen*, Utrecht 1996.
 - Junge, C., A. Rupert & N.H. van der Woude, *Oud-Amelisweerd: Kleurhistorisch onderzoek naar de geschilderde interieurafwerking*, Maastricht 2010.
 - Kamphuys, Natalie, 'Een baron, een koning en een jonkheer', in: Hoek, Els (red.), *Baronnen en Kunstenaars: De geschiedenis van het landhuis Oud-Amelisweerd vanaf de middeleeuwen tot heden*, Utrecht 1993, 10-43.
 - Karst, Sander, *Een Baron, een Koning en een Burgemeester 1760-1830: 70 jaar wooncultuur in Oud-Amelisweerd*, Utrecht 2011.
 - Karst, Sander & Maarten van Deventer, *Archiefonderzoek naar de landgoederen Oud- en Nieuw Amelisweerd en Rhijnauwen*, Bunnik 2009.
 - Klerks, Andrea & Bart Klück, *Koetshuis Oud Amelisweerd: Bouwhistorische opname*, Utrecht 2010.
 - Koldewij, Eloy F., 'Een unieke lift', *Arcadië, Alles over particuliere historische buitenplaatsen*, 4(2012)8, 24-25.
 - Kuyper, J., *Gemeente Atlas van de Provincie Utrecht naar officieele bronnen bewerkt*, Leeuwarden 1868 (herdruk 1986).
 - Lubberhuizen-Van Gelder, A.M., 'Chineesche geschilderde behangsels', *Oud-Holland*, 58(1941)1, 23-33.
 - Maas Bert & Anja Guinée, *De tuin van Oud Amelisweerd: Cultuurhistorische en ecologische uitgangspunten voor inrichting en beheer*, Utrecht 2012.
 - Meurs, Paul, *Architectuur en het nalaten: Monumentenzorg in de randstad, Oud-Amelisweerd en de begeerte*, Utrecht 1993 [1993a].
 - Meurs, Paul. 'Oud Amelisweerd en de begeerte: Architectuurbeschouwing', in: Hoek, Els (red.), *Baronnen en Kunstenaars: De geschiedenis van het landhuis Oud-Amelisweerd vanaf de middeleeuwen tot heden*, Utrecht 1993, 197-228 [1993b].
 - Olde Meierink, L.H.M., *Ampsen: De geschiedenis van een Gelders kasteel en zijn bewoners*, Lochem 1981.
 - Penn, J.J., *Handboek der Schoone Bouwkunst*, Breda 1840-1841 (twee delen in een band).
 - Rappard, Charlotte van e.a., *Van object naar samenhang: De instandhouding van ensembles van onroerend en roerend cultureel erfgoed*, Zeist / 's-Gravenhage / Amsterdam 2004.
 - Reinink, A.W. & J.G. Vermeulen, *IJskelders, koeltechnieken van weleer*, Nieuwkoop 1981.
 - Renes, Hans, *Historische atlas van de stad Utrecht; Twintig eeuwen ontwikkeling in kaart gebracht*, Amsterdam 2005.

- RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed), *Buitenplaats Oud-Amelisweerd: Nadere waardestelling: Aandachtspunten voor een nieuw gebruik*, s.l. 2011.
- Schmidt, Freek, *Paleizen voor prinses en burgers: Architectuur in Nederland in de achttiende eeuw*, Zwolle 2006.
- SRAL (A. Rupert, S. Lenaerts & N.H. van der Woude), *Het groen geschilderde behang van Oud-Amelisweerd: De conservering van het 18de-eeuwse behang achter het Chinese behang in de middensalon van de buitenplaats*, Maastricht 2014.
- Stenvert, Ronald, *Constructing the Past: Computer-Assisted Architectural-Historical Research: The application of image-processing using the computer and Computer-Aided Design for the study of the urban environment, illustrated by the use of treatises in seventeenth-century architecture*, Utrecht 1991 (diss.).
- Stenvert, Ronald, 'Goed voorbeeld doet goed volgen: Ordeboeken en poortjes', in: *Jaarboek Monumentenzorg 1992*, Zwolle 1993, 97-117.
- Stenvert, Ronald, 'Materialisering van het wonen: Bouwmaterialen en woonteknik: over fabrieken, handelaren en ambachtslieden', in: Barbara Laan, Eloy Koldeweij & Coert Peter Krabbe (red.), *Wonen in een monumentaal huis: 1875-1945, toen en nu*, Amsterdam 2012, 158-175.
- Stenvert, Ronald & Ben Olde Meierink, *Kasteel Huis Eerde te Ommen: Bouwhistorische opname op hoofdlijnen*, Utrecht 2014 (rapport BBA).
- Stenvert, Ronald & Saskia van Ginkel-Meester, *Huis Houdringe, De Bilt: Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling*, Utrecht 2018 (rapport BBA).
- Stenvert, Ronald, *Interieur en bouwhistorie en Interieur en historische gelaagdheid*; twee brochures Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort 2018 (digitale publicatie).
- Stenvert, Ronald & Edwin Orsel, 'Jacob Roman, een innovatief ontwerper?', *Bulletin KNOB*, 117(2018)2, 58-79.
- Stichting Het Utrechtse Landschap, *Beheerplan De Woerd en Kromme Rijngebied 2011-2021*, De Bilt 2011.
- Stokroos, Meindert, 'Personenliften voor stoom-, hand- en waterkracht', via [www](http://www.stichtinghistorischeinterieursinamsterdam.nl), *Stichting Historische Interieurs in Amsterdam*.
- Vries, Hilde, *Schouwen in Utrecht*, Utrecht 1989 (doctoraalscriptie).
- Woude, Nico van der, 'Een aanzienlijk nieuw huis; bouwhistorie', in: Hoek, Els (red.), *Baronnen en Kunstenaars: De geschiedenis van het landhuis Oud-Amelisweerd vanaf de middeleeuwen tot heden*, Utrecht 1993, 99-125.
- Woude, Nico van der, 'Oud-Amelisweerd', in: Olde Meierink, B. e.a. (red.), *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht*, Utrecht 1995, 102-107.
- XL papier (Brain, Thomas & Monique Staal), *Conserveringsverslag van het Chinese panoramabehangsel in landhuis Oud-Amelisweerd*, Leiden 2014.

BIJLAGE 1 Redengevende omschrijving monumentenregister

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Monumentnummer*: 526328

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 21 december 2007
Kadaster deel/nr: 53708/77

Monumentnaam**

Oud Amelisweerd

Complexnummer

526327

Complexnaam

Oud Amelisweerd

Woonplaats*

Bunnik

Gemeente*

Bunnik

Provincie*

Utrecht

Straat*

Koningslaan

Nr*

9

Toev.*

Postcode*

3981 HD

Woonplaats*

Bunnik

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

Bunnik

Sectie*

C

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

271

Rijksmonumentomschrijving**

Omschrijving

HOOFDGEBOUW (Oud-Amelisweerd). Op Oud Amelisweerd moet in ieder geval sinds 1537 een omgracht versterkt huis hebben gestaan. In dat jaar werden huis en goed als ridderhofstad erkend. De voor een ridderhofstad vereiste gracht bestaat in iets gewijzigde vorm nog steeds. Het tegenwoordige Oud Amelisweerd werd omstreeks 1770 gebouwd binnen de bestaande gracht op de fundamenten van een ander, eenvoudiger huis, waarvan een deel van het muurwerk werd opgenomen in het huidige pand. Het rood bakstenen gebouw op U-vormige grondslag bestaat uit twee bouwlagen en een kapverdieping onder een met gesmoorde Hollandse pannen gedekt omlopend afgeplat schilddak met vier schoorstenen op de nokeinden. Zowel de gevel aan de rivierzijde als de naar het park gewende gevel hebben een representatief, doch sober, aanzien. Beide gevels tellen zeven traveeën en zijn voorzien van een centrale ingangspartij. Aan de parkzijde leidt een ronde oprit naar de voordeur, die zich bevindt in een drie traveeën brede, terugliggende middenpartij. De ingang is bereikbaar via een hardstenen stoep van twee treden met een gebogen gietijzeren leuning aan weerszijden en bestaat uit een enkele toegangsdeur met empireruiten en een halfroond bovenlicht, gevat in een gebosseerde pilasterstelling. Ter weerszijden van de deur en in de uitspringende zijpartijen, bevinden zich op de begane grond en de verdieping empirevensters. Op het dak drie kapellen met meerruuts vensters en wangen. De gevel aan de rivierzijde heeft dezelfde vensters, voorzien van persiënnes. De ingangspartij aan deze zijde bestaat uit een centrale toegangsdeur met empireruiten en een eenvoudig bovenlicht,

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 23 maart 2020

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

de deur is bereikbaar via een hardstenen stoep van drie treden. Ter weerszijden van de deur eveneens persiennes. Op het dak drie kapellen met meerruits vensters en wangen.

De plattegrond en indeling zijn sinds de bouwtijd (circa 1770) nauwelijks meer gewijzigd. Aan de rivierzijde (zuid) van het huis een viertal vertrekken in enfilade. De vertrekken op de begane grond hebben alle nog een gaaf bewaarde historische afwerking met lambrizeringen, paneeldeuren, binnenluiken, gestucte of beschilderde plafonds, wandbespanningen en schoorsteenmantels en -boezems. De wandbespanningen zijn van verschillende oorsprong en thematiek, ze dateren vermoedelijk uit de tweede helft van de 18de eeuw. Er zijn twee vertrekken met Chinese papieren behangsels. Het ene vertrek is voorzien van behang met florale motieven (takken met bladeren en bloesems) en vogels. Op het behang van het andere vertrek worden tegen de achtergrond van een bergachtig landschap met enkele dorpen verschillende voorstellingen afgebeeld die met name de Chinese jacht tot onderwerp hebben. Voorts een vertrek met een bespanning waarop landschappelijke voorstellingen zijn weergegeven. Dit vertrek heeft allegorische grisailles met putti boven de deuren en een beschilderd plafond uit de 19de eeuw. Tot slot een kleine kamer waar op de behangsels landschappelijke stillevens zijn afgebeeld van bomen, bloemen en vogels (kip, kalkoen, pauw, etc.), in deze kamer eveneens een allegorische grisaille met putti boven de deur. De behangsels van beide laatstgenoemde vertrekken zijn in de jaren '90 van de 20ste eeuw gerestaureerd. De Chinese behangsels hebben een consoliderende behandeling gekregen. In de gebruiks- en verkeersruimtes naast de marmeren vloer en plinten en de binnenluiken (voor zover van toepassing) nog diverse historische details uit de 18de en de 19de eeuw. In de keuken onder meer een stookplaats met oven, aanrecht met kastjes, betegeling van witjes (deels authentiek). In de bijkeuken een 18de-eeuwse pomp. In het besterkamertje een 18de-eeuwse inrichting met werkblad, kastjes en planken. Het trappenhuis is in het westelijk deel van het huis gesitueerd, hier een trap met gesneden balusters en leuning in Lodewijk XVI-stijl (beginbalusters Lodewijk XV). Op de verdieping onder meer eenzelfde enfilade van vertrekken als beneden, waarin diverse schoorsteenmantels uit de bouwtijd. In de kelder kruisgewelven en gemetselde 'troggen' voor de opslag van onder meer zout. In de buitenmuur van de bijkeuken een oven.

Waardering

Het HOOFDGEBOUW (Oud Amelisweerd) is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de ontwikkelingsgeschiedenis van ridderhofstad tot laat 18de- eeuws buiten;
- als representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een adellijk landhuis uit circa 1770, waarvan zowel interieur als exterieur, alsmede de plattegrond en indeling sinds de bouwtijd nauwelijks gewijzigd zijn;
- vanwege de kenmerkende ligging binnen de parkaanleg;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats;
- als beeldbepalend architectonisch element met bijzondere cultuurhistorische waarde aan de oever van de Kromme Rijn.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden: 23 maart 2020

COLOFON

Foto omslag: Het landhuis Oud-Amelisweerd, gezien vanuit het zuidoosten.

Landhuis Oud-Amelisweerd, Koningslaan 9, Bunnik

Bouwhistorische opname met waardestelling

Auteurs: dr. ing. R. Stenvert en
drs. S.G. van Ginkel-Meester

Datum: juni 2020

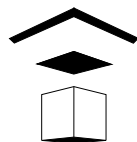
Opdrachtgever: Utrechtse Vastgoedorganisatie

Redactie: K.M. Veenland-Heineman

Vormgeving: A. Slegers

Projectnummer: 890

Uitvoering: BBA, Bureau voor Bouwhistorie
en Architectuurgeschiedenis v.o.f.
Julianaweg 1
3521 VA Utrecht
030 7519872
bba@bouwhistorienederland.nl
www.bouwhistorienederland.nl
KvK Utrecht nr. 30129646

© Niets uit dit rapport mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.